

2025

Výroční zpráva

o činnosti a hospodaření
Masarykova ústavu
a Archivu Akademie věd
České republiky, v. v. i.

masaryk

2025

Výroční zpráva

o činnosti a hospodaření
Masarykova ústavu
a Archivu Akademie věd
České republiky, v. v. i.

Radou pracoviště projednána dne 11. 5. 2026

Dozorčí radou pracoviště schválena dne 19. 5. 2026

Obsah

Úvodní slovo Rudolfa Kučery, ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR	4
Událost roku? V září 2025 byla na zámku v Lánech rozpečetěna tzv. tajemná obálka TGM	6
Středovýchodní Evropa jako nepravděpodobné útočiště? ERC projekt <i>Unlikely Refuge?</i>	8
Projekt <i>Symboly vědy 1945–1970</i> propojuje dějiny vědy, kulturní historii, sémiotiku a lingvistiku	10
Český uzel Evropské infrastruktury pro výzkum holokaustu (EHRI-CZ)	11
Kristýna Kaucká: „Práce na edici v mnoha ohledech připomíná detektivní pátrání“	13
Rainer Maria Rilke opět v Praze. Ohlédnutí za mezinárodní konferencí „Von Prag nach Europa“ (17.–20. září 2025)	15
První účast na Veletrhu vědy v historii ústavu	16
Masarykův ústav a Archiv AV ČR se bude podílet na zpřístupnění klíčových dokumentů	17
Výstava <i>Hlasy Ralska</i> představila vzpomínky na kraj plný protikladů	18
Ocenění zaměstnankyň a zaměstnanců	20
Nově získané akademické tituly	22
Informace o složení orgánů pracoviště, o jejich činnosti a změnách	23
a) Výchozí složení orgánů pracoviště	23
b) Změny ve složení orgánů pracoviště	24
c) Informace o činnosti orgánů pracoviště	24
Informace o změnách zřizovací listiny	25
Hodnocení hlavní činnosti včetně informací o výsledcích výzkumné činnosti	26
a) Organizační struktura Masarykova ústavu a Archivu AV ČR	26
b) Činnost vědeckých a odborných oddělení	26
c) Archivní a servisní činnost	29
d) Činnost knihovny	30
e) Činnost nakladatelství	32
f) Výzkumné týmy a jejich činnost	33
g) Výsledky vědecké činnosti (výběrová bibliografie)	44
h) Mezinárodní spolupráce	51
ch) Výuka na vysokých a středních školách	57
i) Účast pracovníků a pracovnic na významných konferencích (výběrově)	57

j) Vzdělávání veřejnosti (výběrově)	60
k) Popularizační činnost (výběrově)	67
l) Grafické znázornění genderových poměrů na pracovišti	70
Hodnocení další a jiné činnosti	71
Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření; zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce	71
Stanoviska dozorčí rady	71
Informace požadované zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví	71
a) O skutečnostech, které nastaly až po rozvahovém dni a jsou významné pro naplnění účelu výroční zprávy.	71
b) O předpokládaném vývoji pracoviště	71
c) O aktivitách v oblasti výzkumu a vývoje.	71
d) O nabytí vlastních akcií nebo vlastních podílů	72
e) O aktivitách v oblasti ochrany životního prostředí a pracovněprávních vztazích	72
f) O tom, zda pracoviště má pobočku nebo jinou část v zahraničí	72
g) Informace požadované podle zvláštních právních předpisů	72
Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím	72
a) Počet podaných žádostí o informace a počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti.	72
b) Počet podaných odvolání proti rozhodnutí	72
c) Opis podstatných částí rozsudků soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace a přehled všech výdajů vynaložených pracovištěm v souvislosti se soudním řízením o právech a povinnostech podle zákona č. 106/1999 Sb.	72
d) Účel poskytnutých výhradních licencí včetně odůvodnění nezbytnosti poskytnutí výhradní licence	72
e) Počet stížností podaných na postup při vyřizování žádosti o informace, důvody jejich podání a popis způsobu jejich vyřízení	72
f) Další informace vztahující se k uplatňování zákona č. 106/1999 Sb.	72
Příloha: Účetní závěrka a zpráva o jejím auditu	73

Úvodní slovo Rudolfa Kučery, ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR



Tradiční předmluvu k výroční zprávě Masarykova ústavu a Archivu AV ČR si tentokrát dovoluji zahájit v poněkud netradičním, osobním duchu. Na konci srpna 2025 se uzavřelo mé první pětileté funkční období v čele ústavu a na základě výběrového řízení a následného jmenování předsedkyní Akademie věd ČR jsem zahájil mandát druhý. Tento moment přirozeně vybízí k bilancování, avšak při pohledu na dynamiku našeho pracoviště v uplynulém roce nevnímám rok 2025 jako ostrý předěl, ale naopak jako rok kontinuity a sklizně výsledků dlouhodobé práce.

Událostí roku bylo bezpochyby rozpečetění tzv. tajemné obálky T. G. Masaryka, u něhož jsme byli v září na zámku v Lánech výrazně přítomni. Jakkoli se ve své podstatě jednalo o mediální senzaci, pro naše pracoviště šlo zároveň o symbolický moment, který ukázal, že dokážeme činorodě utvářet a rozvíjet povědomí o československých dějinách i u té nejširší veřejnosti. Naše přibývajících aktivity v rovině popularizace dále podtrhla historicky první účast na Veletřhu vědy. Ani v živém prostředí největšího českého vědeckého veletrhu jsme se neztratili a zájem návštěvníků o náš stánek potvrdil, že historie a archivnictví mohou oslovit i nejmladší generaci, pokud jsou podány otevřenou a atraktivní formou.

Vedle velkých mediálních událostí však rok 2025 přinesl též nezpochybnitelné vědecké úspěchy a zajímavé aktivity, které přehledně shrnují následující stránky. Za speciální zmínku určitě stojí

úspěšné završení pětiletého ERC projektu *Unlikely Refuge?*, jež je pro nás skvělou vizitkou. Tým zkoumající uprchlictví ve středovýchodní Evropě prokázal, že náš ústav je schopen dlouhodobě řešit granty té nejvyšší kategorie a přinášet poznatky rezonující v mezinárodní debatě.

Vědecký život instituce ovšem s jedním grantem nekončí. Těší mě, že naše úspěšnost v grantových soutěžích zůstává i v kontextu snižování celostátní podpory na výzkum kontinuálně vysoká. S výhledem do roku 2026 již nyní víme, že se rozeběhnou další projekty, a to včetně prestižních mezinárodních spoluprací s novými rakouskými a německými partnery – Rakouskou akademií věd a Univerzitou v Drážďanech. Opět se tak ukazuje pevnost našich mezinárodních vazeb a vysoká relevance naší práce u nás i v zahraničí.

Vedle značné mediální viditelnosti a skvělých vědeckých výsledků se nám také podařilo navázat partnerství s důležitými institucemi veřejného a soukromého sektoru. Příkladem je spolupráce s archivem Úřadu OSN pro uprchlíky (UNHCR), kterému naši experti pomáhají zpřístupnit archivní fondy mapující uprchlickou politiku ve střední Evropě v 90. letech. Velký význam pro nás má i partnerství s Českou spořitelnou, které nám umožní rozsáhleji digitalizovat nejhroženější části fondu T. G. Masaryka, především tisíce unikátních fotografií a skleněných negativů. Jedná se o projekt národního významu, který zajistí, že tento poklad zůstane zachován pro budoucí generace.

I v uplynulém roce jsme byli garantem archivní legislativy a metodické podpory pro celou síť pracovišť Akademie věd ČR a poskytovali jsme nezbytný servis také širší badatelské obci prostřednictvím péče o unikátní archivní fondy a jejich zpřístupňování. Naši badatelnu využily stovky zájemců z domova i ze zahraničí a naši archiváři pokračovali v náročném zpracovávání, inventarizaci a digitalizaci materiálů. Právě tato „tichá práce“ v zázemí je pevným základem, který z nás činí spolehlivého partnera pro celou Akademii věd ČR a řadu tuzemských a zahraničních vědeckých institucí.

Jsem přesvědčen, že na prahu roku 2026 vedu ústav, který je ve výborné kondici. Ústav sebevědomý, jenž si váží své tradice, ale zároveň se nebojí nových metod, nových partnerství ani značného veřejného angažmá. Do svého druhého funkčního období proto vstupuji s vizí rozvoje, který propojuje vědeckou excelenci s rolí moderní paměťové a infrastrukturní instituce relevantní nejen pro Akademii věd ČR, ale zejména pro širokou škálu jak akademických, tak mimoakademických partnerů.

Rád bych závěrem poděkoval všem zaměstnancům – vědcům, archivářům, knihovníkům, pracovníkům nakladatelství i členům administrativního zázemí. Všechny výsledky, které tato výroční zpráva prezentuje, jsou dílem jejich profesionality a nadšení. Děkuji rovněž vedení Akademie věd ČR a všem našim partnerům za trvalou podporu.

Událost roku? V září 2025 byla na zámku v Lánech rozpečetěna tzv. tajemná obálka TGM

Od roku 2017 se na stránkách Národního archivu odpočítával čas, kdy se má otevřít obálka s údajnými posledními slovy prezidenta T. G. Masaryka. Dokument do archivu přinesl v roce 2005 Antonín Sum, jeden z tajemníků Jana Masaryka, a nechal jej zapečetit na 20 let. Od té doby se o obsahu obálky spekulovalo. Když se přiblížil termín otevření, začali v Národním archivu promýšlet formu celé akce. Chtěli ukázat, jak vypadá práce archivářů a historiků a kolik „tajemství“ se může ukrývat v archivech. Na přípravách se podíleli především Milan Vojáček, ředitel Národního archivu, Šárka Steinová, kurátorka fondu Jan Masaryk, Lumír Soukup a Jiří Křestan, který se zasloužil o získání fondu. Masarykův ústav a Archiv AV ČR byl ke spolupráci přizván jako odborný garant.

Český rozhlas, hlavní mediální partner akce, vytvořil speciální webové stránky Tajemná obálka, na jejichž obsahové stránce se podíleli naši pracovníci Dagmar Hájková, Helena Kokešová, Richard Vašek, Viktor Pavlíček, Adam Václav Šedivý a Jakub Štofáník. Od léta se stránky postupně plnily rozhovory, ukázkami dokumentů, fotografiemi a populárně-odbornými texty o Masarykovi, lidech kolem něj a posledních letech života prvního československého prezidenta.

Díky velké mediální pozornosti – kromě Českého rozhlasu o dění kolem obálky informovala i další média – vzbudila událost mezi veřejností značný ohlas. Důležitým prvkem byly i aspekty tajemství a odhalování. V letních měsících roku 2025 se ve veřejném prostoru začaly objevovat termíny „poslední slova“ a „tajemná obálka“. Veřejnost byla zvědavá na poselství, které měl první československý prezident vzkázat národu v oka-

mžiku svého odchodu. Masaryk se stal symbolem novodobého československého státu, k němuž se česká společnost, přes všechny výhrady a kritiku, pozitivně hlásí. Zaznívaly nejrůznější spekulace, jaká slova obálka může obsahovat. Naznačovaly, jaká „tajemství“ nejvíce rezonují v české společnosti: byla to především otázka Masarykova původu. Současně se lidé dozvídali více o Masarykově osobnosti i o tom, jak pojmával roli prezidenta.

Obálka byla otevřena 19. září 2025 v přímém přenosu ze zámku v Lánech za přítomnosti prezidenta republiky Petra Pavla a mimořádného zájmu celostátních i zahraničních médií. Následný, dlouhotrvající ohlas ve veřejném prostoru byl nečekaně silný. O tři týdny později byl v komornějším prostředí vily Lanna, opět však za zvýšeného zájmu médií, obsah obálky analyzován.

Dokument označovaný jako „poslední slova prezidenta T. G. Masaryka“ byl po obsahové analýze a komparaci s dalšími dokumenty uloženými v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR určen jako zápis Masarykovy promluvy k ministru zahraničí Edvardu Benešovi v Lánech na konci srpna 1934.

Masaryk byl na svůj věk velmi vitální člověk, ještě 24. března 1934 si vyjel v Lánech na koni. Přesto o Velikonocích 31. března, kdy obědval s ministrem zahraničí Benešem, vyjádřil přání, že už nebude kandidovat na prezidenta. Koho si přeje jako svého nástupce, zvláště po smrti předsedy agrární strany Antonína Švehly, bylo jasné. Měl se jím stát ministr zahraničí a jeho nejbližší spolupracovník Edvard Beneš. Stejně důležitá se jevila otázka Benešova nástupce na ministerském postu, který by zaručil zahraničněpolitickou orientaci republiky na západní státy a kolektivní bezpečnost zakotvenou ve Společnosti národů. Beneš měl za to, že roky 1934–1935 budou kritické, a tak Masarykovi řekl, že „je lépe, abychom tato dvě léta dělali spolu, a pak se rozhodneme“. Masaryk souhlasil s nutností zajistit Benešovi nástupce. Politická situace zároveň ještě nenasvědčovala tomu, že by Beneš mohl být hladce zvolen prezidentem. Proto Masaryk svolil, že bude ještě jednou kandidovat.

Počátkem května 1934 však Masaryka postihl záchvat mozkové mrtvice, po němž se mu rapidně zhoršil zrak a měl takřka nehybnou pravou ruku. To ovšem veřejnost nevěděla, lékařské bulletiny hovořily pouze o tom, že prezidenta stihla jarní chřipka, chrapot a následné oslabení organismu.





Prezidentská volba proběhla 24. května 1934 a oproti předchozím volbám se poprvé konala ve Vladislavském sále na Pražském hradě. Ze 418 odevzdaných hlasů poslanců a senátorů bylo 327 pro T. G. Masaryka, 38 hlasů dostal kandidát za Komunistickou stranu Československa Klement Gottwald a 53 lístků bylo odevzdáno prázdných. Masaryk tedy zvítězil výraznou většinou hlasů, získal jich dokonce více než při předchozích třech prezidentských volbách.

Zvolený prezident měl na rozdíl od roku 1927, kdy předsedající schůze sám přečetl prezidentský slib a prezident ho jen stvrdil prostým „slibuji“, přečíst na výzvu předsedajícího přísahu sám. To bylo nešťastné řešení, zvláště vzhledem k Masarykovým tehdejšími zdravotním potížím. Text slibu se sice naučil nazpaměť, ale když ho skládal na ústavu, byly jeho pohyby nejisté a paměť mu vypovídala. V řeči se zarazil a jen pomalu pokračoval dál, jako by mu někdo napovídal. Toho si mohli během přenosu povšimnout i posluchači rozhlasu.

Období po prezidentské volbě tak patřilo mezi ta nejtěžší v Masarykově životě. Byl si dobře vědom svého omezení a zároveň velké odpovědnosti. Vždyť svůj prezidentský mandát měl řádně ukončit až v květnu 1941 jako jednadevadesátiletý. Brzy bylo zřejmé, že to nebude možné. Československá politická elita tedy stála již záhy po volbě před úkolem tuto situaci v dohledné době vyřešit. Cesta k nalezení vhodného kandidáta, který by měl reálnou šanci být zvolen, však byla ještě dlouhá a obtížná, trvala další rok a půl.

Od července 1934 dostával Edvard Beneš od kancléře Přemysla Šámala a lékařů znepokojující zprávy o zhoršujícím se prezidentově zdravotním stavu. Nakonec bylo nutné kvůli čitelnosti podpisu vyrobít podpisové razítko. Prezident si nechal příslušný dokument přečíst, přiložil na místo podpisu ruku na znamení souhlasu a jeho tajemník podpis otiskl.

Přestože osobní lékař Adolf Maixner Masarykův stav spíše bagatelizoval, Alice Masaryková povolala jako stálého konzultanta profesora Josefa Pelnáře. V polovině srpna přišly další záchvaty mrtvice, zhoršila se hybnost i výslovnost. Podle Pelnáře si Masaryk „vážně a správně oceňoval svůj těžký stav“.

Dne 27. srpna řekl anglicky o svých pocitech z blížící se možné smrti dceři Alici, která si jeho slova zaznamenala na stejně vyhotoveném, unikátním dopisním papíru jako její bratr Jan o několik dní později. Dala je přepsat sekretářce Anně Gašparíkové-Horákové a řekla, ať je uloží do složky Prezident. Záznam je uchováván v Archivu Ústavu T. G. Masaryka, založeném v roce 1932 a spravovaném Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR. Byl již publikován v sekretářčiných pamětech *U Masarykovcov* (1995).

Koncem srpna Jan Masaryk zaznamenal v přítomnosti Edvarda Beneše slova, která byla veřejností označována za „poslední slova prezidenta T. G. Masaryka“, a tento zápis byl vložen do obálky nacházející se nyní v Národním archivu. Jan Masaryk záznam posléze s mírnou úpravou přepsal. Čistopis je datován 31. srpna 1934, podepsán Janem Masarykem a uveden větou:

„President řekl v mé přítomnosti Dr. Benešovi.“ Přepis Jan Masaryk uložil do Ústavu T. G. Masaryka, kde byl zařazen do fondu Jan Masaryk.

Putování obálky s prvním záznamem, na které je rukou Alice Masarykové napsáno „keep safe“, přesně neznáme. Jan Masaryk ji pravděpodobně odvezl do Londýna. Zde již zůstala a stala se součástí postupně se rozšiřujícího archivu, který již od druhé světové války, nejprve v Británii, poté ve Francii, spravoval Lumír Soukup, tajemník Jana Masaryka. Na počátku 90. let se rozhodl, že jej převezme, za pomoci svého přítele An-

tonína Suma, zpět do Československa. Materiály se od poloviny 90. let postupně dostávaly do Národního archivu, naposledy ona obálka v roce 2005. Doktor Sum její obsah znal.

Prezidentova slova byla vyřčena v soukromí a určena blízkým, musíme je tedy vnímat v širších souvislostech a jejich význam nepřeceňovat. Jsou pouze doplněním pro další zkoumání inspirativního života prvního československého prezidenta.

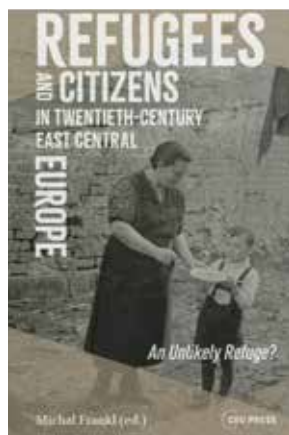
Středovýchodní Evropa jako nepravděpodobné útočiště? ERC projekt *Unlikely Refuge?*

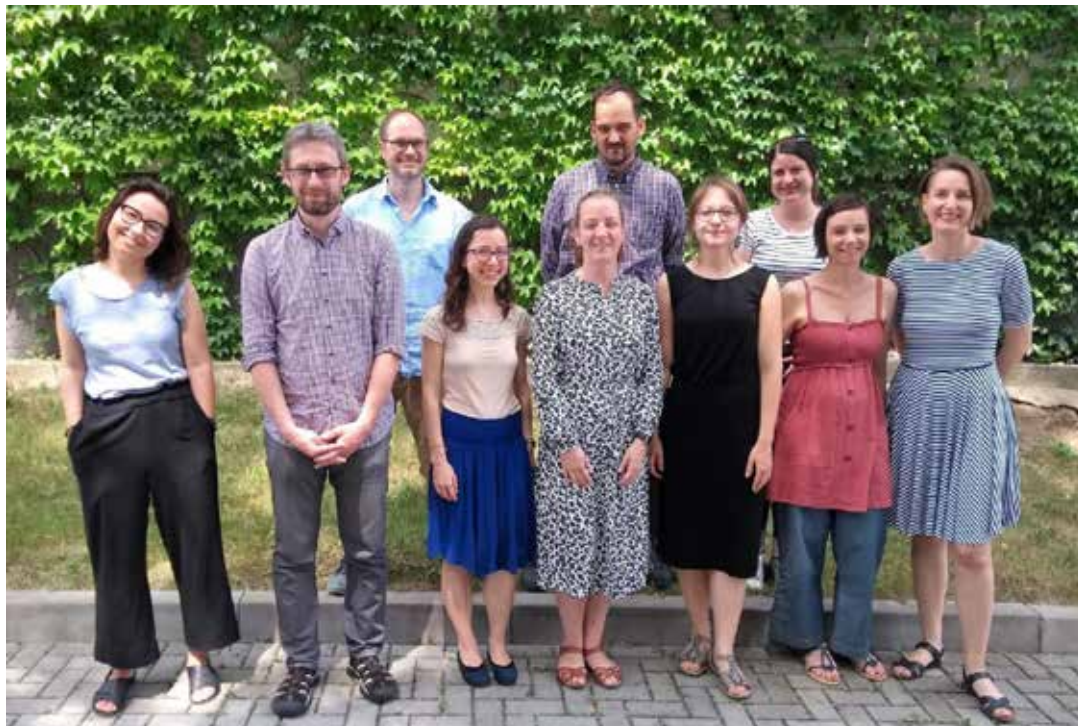
V srpnu 2025 byl po šesti letech úspěšně ukončen ERC Consolidator projekt *Unlikely Refuge? Refugees and Citizens in East-Central Europe in the 20th Century* (Nepravděpodobné útočiště? Uprchlíci a občané ve středovýchodní Evropě ve 20. století, www.unlikely-refuge.eu) vedený historikem Michalem Franklem.

Projekt byl založen na jednoduchém poznatku: v historiografii i veřejném vnímání – s jistými omezenými výjimkami – dosud převažuje pohled na středovýchodní Evropu jako prostor, z něž kvůli pronásledování či z ekonomických příčin utíkají miliony obyvatel. Mnohem méně však byly zkoumány podoby přijímání (či nepřijímání) uprchlíků, lokální formy pomoci či souvislosti s občanstvím národních států v tomto „nepravděpodobném“ útočišti. Mezinárodní projektový tým

se proto věnoval dějinám uprchlictví v pěti zemích, jež po první světové válce vznikly na půdorysu bývalé habsburské monarchie: v Polsku, Československu, Jugoslávii, Rakousku a Maďarsku. Problematiku analyzoval v dlouhém časovém rozpětí a napříč různými politickými režimy, od habsburské monarchie za první světové války přes meziválečné národní státy a jejich zánik, státní socialismus až po postkomunistickou transformaci.

Na samém počátku projektový tým zhodnotil stav výzkumu historie uprchlíků ve 20. století v pěti zemích zahrnutých do projektu. Tyto hloubkové studie nejen popsaly historiografické mezery, ale též hlavní narativy v historiografii a souvisejících disciplínách. Výsledné články byly publikovány v tematickém čísle časopisu *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung / Journal of East Central European Studies* (roč. 71, 2022, č. 4). Tým také sestavil rozsáhlou pracovní bibliografii, která byla publikována online a je průběžně aktualizována. Jedním z hlavních témat výzkumu byla historie humanitární činnosti v oblasti obecně vnímané pouze jako příjemce západní pomoci. Členové a členky týmu ve svých projektech zkoumali její aktéry a praktiky v interakci mezi lokální a nadnárodní úrovní, a to v kontextech sahajících od uprchlických táborů během první světové války až po postkomunistickou transformaci. Mezinárodní workshop, který se konal – kvůli pandemii covidu-19 online – v červnu 2021, vyústil v knihu *Humanitarian Mobilisation in Central and Eastern Europe* (Humanitární mobilizace ve střední a východní Evropě)





sestavenou Doinou Ancou Cretu a Michalem Franklem a vydanou v roce 2025 nakladatelstvím Manchester University Press.

V řadě publikací se projekt zabýval uprchlickými režimy za studené války. Tento výzkum zahrnoval země východního bloku (Československo, Polsko, Maďarsko, Jugoslávie, NDR) a pro srovnání se „Západem“ Rakousko. Dosud nejpodrobněji tak projekt analyzoval „východní“ uprchlický režim, který se lišil od svého „západního“ protějšku: nenabízel právní status a politickou svobodu, ale zdůrazňoval revoluční boj a právo pracovat ve prospěch státního socialismu. Ukázalo se, že není možné pochopit „západní“ a „východní“ uprchlické režimy bez jejich porovnání a vzájemného ovlivňování. Nově projekt rovněž otevřel komparativní výzkum institucí, pravidel a politik vůči uprchlíkům v postkomunistických zemích, jakož i eroze „západního“ uprchlického režimu v okamžiku zániku státního socialismu. Vzhledem k omezenému přístupu do státních archivů a z metodologických důvodů členové týmu zaznamenali přibližně padesát rozhovorů s humanitárními pracovníky a státními úředníky zapojenými do postkomunistické uprchlické politiky v Maďarsku, Československu, České republice a Polsku a systematicky se zabývali tiskem v těchto zemích.

Závěrečná konference s názvem „Refugee Protection in the Plural“ uspořádaná v červnu 2025 v Praze zasadila práci týmu *Unlikely Refuge?* do globálního kontextu a potvrdila nutnost hovořit o pluralitě uprchlických režimů namísto esencionalizace „západních“ forem ochrany. Tento pohled rozvíjí i společná publikace projektového

týmu věnovaná humanitární pomoci, občanství a prostoru v regionu, který není považován za typické útočiště. Kniha vyjde v březnu 2026 v nakladatelství CEU Press (nyní součásti Amsterdam UP).

Význam projektu *Unlikely Refuge?* nespočíval jen v publikacích nebo řadě odborných workshopů, které (spolu)pořádal. Byl prostorem pro živou výměnu názorů o dějinách uprchlictví v době, kdy se zkoumaný region znovu stal významným místem přijetí i nepřijetí lidí utíkajících kvůli pronásledování a válce, ale také měnícímu se klimatu. I proto byl jednou z nepodnětějších událostí workshop zorganizovaný ve spolupráci s Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva OBSE v červenci 2025, který svedl dohromady historiky a obhájce lidských práv (humanitární pracovníky pomáhající uprchlíkům). Výměna názorů kolem klíčových témat ukázala, jak odborné znalosti *Unlikely Refuge?* mohou obohatit práci nevládních organizací, ať již poskytováním historických znalostí v odpovídající formě, nebo pomocí při zaznamenání a archivaci znalostí humanitárních pracovníků.

Projekt byl zároveň obrovskou osobní zkušeností a práce v mezinárodním týmu kombinujícím různé disciplinární a jiné zkušenosti velkým obohacením. Ke konci projektu se většina členek a členů týmu přesunula do nových pozic na univerzitách, ve výzkumných ústavech a archivech v řadě zemí. Lze tak předpokládat, že jejich prostřednictvím bude výzkum o uprchlictví ve středovýchodní Evropě a v dalších „nepravděpodobných“ útočištích pokračovat.

Projekt *Symboly vědy 1945–1970* propojuje dějiny vědy, kulturní historii, sémiotiku a lingvistiku

Symboly vědy 1945–1970 je název projektu, který byl pro roky 2023–2025 finančně podpořen Grantovou agenturou ČR. Vedle hlavní řešitelky Věry Dvořáčkové se na jeho plnění podíleli Martin Franc, Jiří Šoukal a Jan Podzimek.

Téma projektu a způsob jeho řešení přináší obově k dějinám vědy a ke kulturní historii, avšak ve svém metodologickém zázemí otevírá dveře i sémiotice a lingvistice. Chceme-li totiž hovořit o míře a proměnách společenské důležitosti a důvěryhodnosti vědy, neobejdeme se nejen bez historického a kulturního kontextu jejího vývoje, ale ani bez rekonstrukce jeho pojmového a hodnotového ukotvení. Období let 1945–1970 nám k tomu poskytuje velmi dobře uchopitelný prostor, neboť tehdejší vládnoucí garnitura se ostentativně zaštiťovala autoritou vědy a vědců a podepírala jí nárok komunistické strany na mocenský monopol. Symbol vědy se tak – na rozdíl od skutečné vědecké reality – stal vlivným, ba rozhodujícím fenoménem. Řešitelé projektu se proto rozhodli zmapovat používání vybraných výrazů prolínajících se veřejnou i akademickou sférou, charakterizovat jejich symbolickou hodnotu a platnost a prozkoumat jejich propojení s dobovou ideologií.

Pro analýzu byly zvoleny čtyři okruhy vždy se třemi pojmy: materiály (beton, plast, sklo), zdraví (očkování, pilulka, penicilin), výživa (vitamín, bílkovina, kalorie) a energie (atom, uhlí, polovodiče). Výběr uvedených tematických okruhů a pojmových polí byl dán především jejich univerzální společenskou validitou. Oslovuji všechny společenské skupiny, vztahují se k elementárním pilířům fungování moderní společnosti, zajišťují její ekonomickou a sociální stabilitu a zároveň patří k badatelským tématům základního i aplikovaného výzkumu. Zpočátku (ve druhé polovině 40. let a v 50. letech) byly vnímány v souladu s tehdejší reálnou i politicky proklamovanou rolí vědy a výzkumu jako znaky pokroku a modernizace. Šedesátá léta však pozvolna přinášela vzdor proti modernizačním tendencím a o slovo se hlásila též povážlivá ekologická situace, což ovlivnilo vnímání pojmů s nimi spojených.

Jako pramenná základna posloužily archivní zdroje a odborná historická a oborová literatura vztahující se k vědeckému výzkumu ve vymezených okruzích; populárně-naučný diskurz, zahrnující dobovou zpravodajsko-publicistickou sféru, písemnou i audiovizuální; uměleckou tvorbu (beletrii, televizní filmy a seriály);



vzpomínky, paměti a další egodokumenty. Zatímco popularizační, mediální a umělecká produkce byla využita zejména ke zkoumání významového a symbolického vývoje stanovených pojmů, prameny osobní povahy napomohly k mapování jejich účinku na společnost.

K dosavadním výstupům projektu patří pět časopiseckých studií, tři zahraniční a dvě domácí. Čtyři z nich jsou práce primárně historické a kulturněhistorické s přihlédnutím k sémiotickým a lingvistickým metodám, jeden článek je ryze sémiotický, věnovaný rekonstrukci významu slova prostřednictvím lingvistico-sémiotické metody, a to od základních lexikálních vlastností až po hodnotovou a ideologickou platnost.

Dílní výsledky výzkumu byly v letech 2024 a 2025 prezentovány na zahraničních fórech. V roce 2024 byl na konferenci „European Society for the History of Science“ (ESHS) v Barceloně přednesen příspěvek *Plastics: A Symbol of Progress and Destruction* a téhož roku zazněly na půdě University of Turku na sympoziu „Histories of Expertise“ dva příspěvky: *The Expert Role of Scientists in Post-war Czechoslovakia* a *The Role of Science and Scientists for the Rationalization of the Use of Energy Resources in Czechoslovakia, 1945–1968*. V roce 2025 bylo na konferenci „Food and Safety, European Food and History 19th–21st Centuries“, pořádané organizací International Commission for Research into European Food History (ICREFH) představeno téma *A Balance between Safety and Health* a na vídeňském workshopu „Der Beginn des Kalten Kriegs, die globale Zirkulation/Diaspora von Forscher/Innen und Wissen aus Mitteleuropa und die Geheimdienste“



byla proslovena přednáška *George L. Standart: American Chemical Engineer as a Political Exile in Communist Czechoslovakia*. Z vystoupení ve Finsku vzešla

kapitola „The Expert Role of Scientists in Czechoslovakia after World War II in the Service of the Communist Regime“ pro připravovanou mezinárodní kolektivní monografii *Expertise Shaping Societies: Transnational Histories of Expert Knowledge, 18th–20th Centuries*, jež vyjde v roce 2026 či 2027 v Manchester University Press. A také prezentace v Paříži byla vybrána pro připravovanou knižní publikaci sestavenou z nejzajímavějších konferenčních výstupů.

Hlavním a finálním výsledkem projektu je v současné době dokončovaná závěrečná monografie. Pro účely jejího zpracování bylo upuštěno od původní představy členění podle jednotlivých dvanácti pojmů. Struktura knihy byla uzpůsobena sedmi tematickým oblastem, jimiž se všechny pojmy (respektive jejich většina) prolínají, různým způsobem významově modifikují a v posloupnosti kapitol příhodně doplňují. První kapitola se orientuje na dobývání a přetváření přírody, druhá postihuje budování státu a nové společnosti, třetí se zaměřuje na reálná i potenciální nebezpečí a rizika, čtvrtá upozorňuje na vědecké úspěchy s otázkou, pátá představuje tradice ve službách modernismu, šestá zohledňuje působení vědy a jejích výsledků v rutině života a sedmá přináší mikro- a makroperspektivu vědy a ideologie vědu instrumentalizující. Kniha vyjde v roce 2027.

Český uzel Evropské infrastruktury pro výzkum holokaustu (EHRI-CZ)

European Holocaust Research Infrastructure (EHRI) je distribuovaná výzkumná infrastruktura zprostředkující přístup k rozptýleným sbírkám a datům o holokaustu. Na základě rozhodnutí Evropské komise získalo EHRI právní status konsorcia evropské výzkumné infrastruktury a v lednu 2025 se transformovalo v tzv. EHRI-ERIC (European Holocaust Research Infrastructure Consortium). Slavnostní založení konsorcia proběhlo 26. ledna 2025 v Muzeu dějin polských Židů POLIN ve Varšavě za účasti zástupců zakládajících států včetně České republiky. EHRI-ERIC propojuje instituce a vědecké týmy napříč Evropou s cílem zajistit trvalý přístup ke znalostem a zdrojům o holokaustu a posilovat mezinárodní spolupráci v této oblasti.

Každá členská země EHRI-ERIC má svůj národní uzel – konsorcium výzkumných institucí, archivů, muzeí, knihoven a paměťových institucí s relevant-

ní odborností, které podporuje práci EHRI na národní i nadnárodní úrovni. Národní uzly mají své pevné místo ve struktuře řízení EHRI-ERIC, a to díky zastoupení ve Výboru národních koordinátorů (National Coordinators Committee), který se od svého vzniku v březnu 2025 schází alespoň jednou ročně.

V České republice je vědecká činnost EHRI koordinována českým národním uzlem EHRI (EHRI-CZ), jehož řešitelkou je Magdalena Sedlická a hostitelskou institucí Masarykův ústav a Archiv AV ČR. EHRI-CZ je součástí velké výzkumné infrastruktury LINDAT/CLARIAH-CZ a jeho činnost je plně podporována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Členy konsorcia EHRI-CZ jsou Národní archiv, Památník Terezie a Institut Tereziánské iniciativy. Židovské muzeum v Praze se na aktivitách EHRI-CZ podílí jako spolupracující instituce.



V rámci EHRI-ERIC postupně vznikají tematické pracovní skupiny (tzv. working groups) zaměřené na rozvoj jednotlivých oblastí činnosti infrastruktury. Masarykův ústav a Archiv AV ČR vede jednu z pracovních skupin EHRI-ERIC – Editorial Board – a zodpovídá za organizaci EHRI webinářů, podcastů a Dokumentového blogu. Tyto online platformy slouží ke sdílení myšlenek o archivních dokumentech vztahujících se k holokaustu a k jejich prezentaci a interpretaci s využitím digitálních nástrojů a jsou bezplatně dostupné odborné i laické veřejnosti.

EHRI-CZ se dlouhodobě zaměřuje především na tři oblasti: na databáze obětí holokaustu, geografii holokaustu a online edice. V roce 2025 byla spuštěna webová aplikace MemoMap Praha založená na historickém geografickém informačním systému (HGIS), která umožňuje nahlížet dějiny holokaustu a nacistické perzekuce prostřednictvím míst každodenního života. Aplikace promítá na historickou mapu data o více než 40 000 obětech holokaustu z Prahy či přibližně 1 700 případů porušení protizidovských nařízení. Díky časové ose je možné sledovat, jak jednotlivci v důsledku deportací postupně „mizeli“ ze svých domovů a z veřejného prostoru. V plánu je rozšiřovat webovou aplikaci o další města. V roce 2026 budou spuštěny aplikace MemoMap Pacov a Říčany.

S MemoMap Praha souvisely i některé další popularizační a vzdělávací aktivity EHRI-CZ v roce 2025. V červnu se na Veletrhu vědy v Letňanech uskutečnila přednáška *Ztracená Praha: Židovská komunita pod nacistickou nadvládou*, která představila aplikaci nejen jako nástroj paměti, ale také jako průvodce pro všechny, kdo chtějí objevovat Prahu jako město s mnoho-

vrstevnatou historií. V listopadu proběhly na festivalu Týden Akademie věd ČR dvě komentované procházky centrem Prahy, během nichž byla aplikace představena školním skupinám a široké veřejnosti. Zájemci měli možnost si aplikaci vyzkoušet v terénu a poznávat dějiny holokaustu přímo v prostoru města.

V roce 2025 EHRI-CZ dále uspořádalo ve spolupráci se Židovským muzeem v Praze přednáškový cyklus pro veřejnost s názvem „Nové poznatky a prameny k dějinám holokaustu“, na němž vystoupili přední čeští i zahraniční odborníci a odbornice na danou problematiku. Cyklus se zaměřil na představení aktuálního stavu výzkumu, nově zpřístupněných pramenů a metodologických přístupů k dějinám holokaustu a přispěl k prohloubení dialogu mezi odbornou komunitou a širší veřejností.

V září 2025 byl ustaven akademický poradní sbor (Advisory Board), jehož úkolem je poskytovat zpětnou vazbu činnosti a službám EHRI-CZ, posilovat propojení infrastruktury s akademickým prostředím a podporovat akademiky a vysokoškolské studenty v jejich badatelské práci, například prostřednictvím využívání EHRI online nástrojů. V poradním sboru zasedají přední čeští a zahraniční odborníci a odbornice z oblasti Jewish a Holocaust Studies.

V říjnu 2025 se uskutečnil dvoudenní mezinárodní workshop „New Readings of Holocaust Testimony“ (Nové čtení svědectví o holokaustu), pořádaný EHRI-CZ, GWZO a Centrem vizuální historie Malach. Akce se zaměřila na nové technologie a jejich dopad na proměnu historického bádání i na zapojení širší veřejnosti do procesu tvorby a anotace textových korpusů. Program byl založen především na prakticky orientovaných

hands-on sessions, během nichž si účastníci vyzkoušeli vybrané nástroje a metody využívající neurální sítě a strojové učení (AI). Interdisciplinární charakter setkání umožnil propojení předních evropských odborníků na jazykovou lingvistiku a digitální humanitní vědy s historiky a archiváři, kteří ve své každodenní praxi pracují se svědectvími přeživších holokaustu.

EHRI-CZ zpřístupňuje celou řadu dalších online služeb. Patří mezi ně například portál holocaust.cz, portál EHRI, Repozitář geografických dat, Terezín Research Guide či digitální edice EHRI. Studijní pobyty pak umožňuje stipendijní program Conny Kristel.



Kristýna Kaucká: „Práce na edici v mnoha ohledech připomíná detektivní pátrání“

Historička Kristýna Kaucká v rozhovoru přibližuje šíří svých odborných aktivit včetně oceněné studie o epidemii klíšťové encefalidity v Rožňavě v roce 1951, ediční přípravy korespondence Jaroslava Preisse s T. G. Masarykem a Přemyslem Šámalem a probíhajícího standardního projektu GA ČR z oblasti environmentálních dějin.

Co tě přivedlo ke studiu historie a jak jsi dospěla ke své hlavní specializaci?

Ke studiu historie mě přivedla láska k příběhům. Už jako dítě jsem milovala chvíle, kdy nám babička předčítala dobrodružné a historické romány, a později jsem si podobné knihy začala vyhledávat sama. Čím dál víc mě zajímalo, jak lidé v minulosti žili a jak je formovalo prostředí kolem nich. Přes zájem o dějiny šlechtických rodů a agrární problematiku jsem se dostala k hospodářským dějinám, které dnes tvoří jádro mé odborné specializace.

Během vysokoškolského studia jsi pracovala jako průvodkyně na hradu Křivoklát. Jak na to vzpomínáš a využila toho později i pro vědecký výzkum?

Na období strávené na Křivoklátě vzpomínám s nostalgií. Byla to dekáda prožitá na výjimečném místě, které má své kouzlo. Práce průvodkyně mi umožnila být s historií v neustálém kontaktu, ale zároveň mi dala i velmi praktickou zkušenost v tom, jak o ní vyprávět. Z těchto let čerpám dodnes – už během studia jsem si témata spojená s Křivoklátem vybírala pro většinu



svých závěrečných prací, a hrad se tak přirozeně stal součástí mého odborného směřování. Dodnes mě těší každá příležitost, kdy se můžu na hrad a do jeho okolí vrátit.

V loňském roce jsi posbírala celou řadu úspěchů (Prémii Otto Wichterleho, Cenu Platformy CEFRES za nejlepší studii, Cenu Akademií věd zemí V4, Cenu Jaroslava Krejčího). Měla tato ocenění kromě pocitu uznání nějaký praktický dopad?

Vedle pocitu uznání měla některá ocenění i zcela konkrétní dopad – byla spojena s finanční odměnou, která příjemně oživila rodinný rozpočet. V širším smyslu ale doufám, že jejich význam se projeví hlavně do budoucna, například v úspěšnějších žádostech o granty a větší důvěře v mou dosavadní práci.

Značnou pozornost zaznamenala tvá studie o rožňavské nákaze v roce 1951 a její anglická verze otištěná v *Contemporary European History* ti přinesla právě Cenu Platformy CEFRES. O čem studie pojednává a proč podle tebe tento text vědeckou komunitu zaujal?

Studie se věnuje epidemii klíšťové encefalitidy v Rožňavě v roce 1951, která byla v době svého výskytu označována jako „neznámá nákaza“. Text sleduje, jak se toto onemocnění postupně dařilo identifikovat a jakým způsobem na epidemii reagovaly státní instituce, odborníci i místní obyvatelstvo v kontextu raně socialistického Československa. Nejde tedy jen o medicínskou historii samotné nemoci, ale také o to, jak byla interpretována, komunikována a politicky využívána. Myslím, že studie zaujala nadčasovostí tématu.

S Tomášem Geckem jste vloni vydali publikaci „Hrad“ ve světě lobbingu a financí. Jaroslav Preiss v korespondenci s T. G. Masarykem a Přemyslem Šámalem. Můžeš podhalit, co práce na edici korespondence obnáší? Proč je důležité, že kniha vyšla?

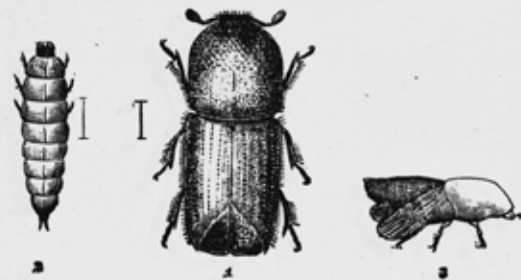
Měli jsme pocit, že takovéto ediční zpracování korespondence dosud chybělo. V historiografii se s těmito dopisy sice pracovalo, ale spíše selektivně a bez širšího kontextu. Naším cílem bylo zpřístupnit celý korpus korespondence a opatřit ho podrobným komentářem, který umožní lépe porozumět vztahům, motivacím a fungování sítí prvorepublikových elit.

Práce na edici byla náročná a v mnoha ohledech připomínala detektivní pátrání. Začínala detailními rešeršemi v různých archivech, následovalo prepisování a ověřování dopisů, a nakonec přišlo na řadu jejich komentování a zasazení do širších politických, ekonomických a osobních souvislostí. Po několika letech práce jsme ji s úlevou i radostí poslali do světa a těší nás, že například Český rozhlas o ní na stanici Vltava odvysílal pěknou reportáž.

Aktuálně se věnuješ především svému projektu GA ČR *Environmentální strategie urozených velkostatkářů při transformaci krajiny. Vichřice a kůrovec v oblasti „Böhmerwald“ 1868–1929*. V čem projekt spočívá a jak daleko už jsi s jeho řešením?

Projekt se nyní blíží ke svému závěru – v průběhu roku 2026 by měl být uzavřen. Člákové výstupy se už podařilo víceméně splnit a dobře publikačně umístit. Téma navíc rezonuje i v širších odborných debatách, což nás těší; například Michalu Hořejšímu z našeho týmu se podařilo uplatnit studii v časopise *Environment and History*. Já osobně se aktuálně soustředím na dokončení monografie. Doufám, že v době, kdy tento rozhovor vyjde, už bude alespoň v recenzním řízení.

Jedním z nejzuřivějších zhoubcův jest *lýkožrout* čili *kůrovec smrkový* (*Bostrychus typographus*, L.), 2 až 2½“ velký to brouček, jehož celý rozvoj nám obraz čís. 1. představuje. Lýkožrouti rozplemeňují se jako brouci vůbec: vajíčky; mláďata z vajíček vylíhlá nepodobají se brouku dokonalému, nýbrž šestinohým zvířatům červovitým čili *larvám „pondravy“* zvaným, které právě svou ohromnou žravostí škodu na stromech činí. Když byla larva vzrostla, proměňuje se v *pupu* čili *kuklu*, kde žádná potravu nepřijímá.



Obr. č. 1. *Lýkožrout smrkový* (*Bostrychus typographus*, L.)
1) Brouk, 2) larva jeho, 3) pupa (vše zvětšeno).

Environmentální dějiny jsou, jak se zdá, jedním z trendů historického výzkumu. V čem je tento přístup nový a proč se uplatňuje právě nyní? Hodláš se mu věnovat i do budoucna?

Ano, environmentální dějiny jsou dnes hodně vidět, a to nejen v odborném prostředí, ale i u širší veřejnosti. Souvisí to bezpochyby s aktuálními debatami o klimatické změně a vztahu člověka k přírodě, které pochopitelně vedou k otázkám po historických kořenech těchto problémů. Tento přístup umožňuje historikům vystoupit z tradičních rámců výzkumu, více experimentovat na teoretickém poli, testovat neotřelé hypotézy a klást provokativnější otázky. Osobně mi tento způsob práce dává velký smysl, protože propojuje historii s problémy současnosti. Ráda bych se proto této výzkumné trajektorie držela i v budoucnu.

Máš dvě malé děti a tvůj muž je také vědec. Jak se vám vědecká práce kloubí s rodičovstvím? Je něco, v čem byste ocenili větší podporu ze strany Akademie věd ČR nebo státu?

Máme velkou výhodu v dobrém zázemí širší rodiny, díky kterému dokážeme řadu situací řešit poměrně operativně. Pro mě osobně jsou děti spíš zdrojem inspirace než překážkou – kladou otázky, které mě nutí přemýšlet jinak a které mě v určitém smyslu navigují i ve vědecké práci. Zároveň jsem si díky nim uvědomila, jak bohatým zdrojem poznání a podnětů může být dětská literatura, a to i pro historika. Děti tak vnímám spíš jako pohon než brzdu.

Akademie věd ČR podle mě postupně buduje poměrně dobrou infrastrukturu pro rodiny s dětmi. V tuto chvíli ale chybí cílené programy pro děti ve věku tří až šesti let, kam spadají i ty naše, i když věřím, že se to do budoucna bude měnit. Obecně bych uvítala větší finanční podporu a zlevnění dětských programů ze strany Akademie věd ČR, případně státu, což by řadě vědeckých rodin výrazně ulehčilo každodenní fungování.

Trávíš s historií i svůj volný čas, nebo si od ní ráda odpočineš?

Ráda poslouchám hudbu a nejrůznější podcasty, které mi pomáhají přepnout myšlenky jinam. Hodně času trávím venku na výpravách, nejčastěji vlakem – cestování a pobyt v krajině pro mě představují ideální způsob, jak si od odborné práce odpočinout a načerpat novou energii.

Rainer Maria Rilke opět v Praze. Ohlédnutí za mezinárodní konferencí „Von Prag nach Europa“ (17.–20. září 2025)

Dne 4. prosince 1875 se v Praze, v německojazyčné rodině Josefa a Sophie Rilkových narodil René Maria Rilke – až v roce 1897 si své křestní jméno změnil na německy znějější Rainer a v průběhu prvních tří dekad 20. století se stal jedním z nejvýznamnějších německojazyčných básníků. Léta dětství a dospívání představovaly v Rilkově životě plném pohybu nejdelší období strávené na jednom místě, a ačkoliv jeho vzpomínky na dětství byly ambivalentní, měly důležitý význam pro mnohé jeho básně i prózy. S Prahou jsou spojeny také Rilkovy literární začátky – napsal zde své první dvě básnické sbírky a řadu povídek, navazoval kontakty jak s německy, tak česky píšícími autory. I po svém odchodu se sem občas vracel a udržoval korespondenci s příbuznými – jeho matka Sophie Rilke a babička Caroline Entz zde ostatně žily až do roku 1927.

Vzhledem k významu Prahy pro Rilkův život a dílo bylo přirozené uspořádat zásadnější mezinárodní vědecké setkání u příležitosti 150. výročí básníkovy narození právě v českém hlavním městě. Iniciativy se ujala společnost Internationale Rilke-Gesellschaft ve spolupráci s Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Ústavem germánských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Záměrem organizátorů, jimiž byli Torsten Hoffmann, Moira Paleari, Lucie Merhautová a Štěpán Zbytovský, bylo uspořádat akci, která by neměla jen tradiční podobu konferenčního setkání, ale představila by současné přístupy k Rilkeovi a téma evropskosti jeho díla prostřednictvím různých formátů.

K naplnění tohoto záměru napomohly instituce, v nichž se setkání po čtyři dny odehrávalo. Zahájení proběhlo ve středu 17. září 2025 v sídle velvyslanec-



tví Německé spolkové republiky za účasti velvyslance Petera Reusse, který vzpomenu na svůj dávný zájem o Rilka znovu oživený pobytem v Praze. Hlavním hostem večera byl norský spisovatel Karl Ove Knausgård, který přiblížil význam Rilkeova díla – především románu *Zápisky Malta Lauridse Brigga* a básni *Elegie z Duina*, které četl v norských překladech – pro své vlastní psaní.

Ve čtvrtek se setkání přesunulo na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, v pátek a v sobotu do Goethe-Institutu. Desítky posluchačů měly možnost vyslechnout příspěvky předních odborníků – například Ulricha von Bülow, Caroliny B. Garcia-Estevéz nebo Rüdigeru Gönnera; blok věnovaný výzkumům mladých badatelů připravili Marit Heuß a Benjamin Krutzky. Odborné

sekce doplňovaly pódiové diskuse a čtení – na Filozofické fakultě proběhla debata se zahraničními překladateli Rilkových děl, svěží byla prezentace antologie *Tanzt die Orange*, v níž Norbert Hummelt a Jan Wagner soustředili „odpovědi“ na různé Rilkovy texty z pera současných básníků a básnířek. Oba editoři četli ukázky, debatu s nimi vedla Iris Radisch. V pátek podvečer pak proběhla doprovodná akce na zámku Veveslavín, který v roce 1896 navštívil i Rilke, své nové překlady do češtiny tu představili Eva Koubová, Ivan Chvatík a Ondřej Cikán, moderování se ujali Lucie Merhautová a Štěpán Zbytovský. V pátek večer se v Goethe-Institutu uskutečnila prezentace originálního komiksového

zpracování Rilkovy biografie *Mein Freund Rilke* za přítomnosti autorky Melanie Garanin. Sobotní jednání tamtéž zakončila diskuse T. Hoffmanna se Sandrou Richter, Manfredem Kochem a Rüdigerem Schaperem o jejich nových monografiích. Ukázala – stejně jako celá konference – značný posun v rilkovském bádání daný jednak novými metodologickými přístupy a zaměřením na dosud opomíjené žánry (povídky, drama), jednak zpřístupněním velkého množství dosud neznámých pramenů, z nichž mnohé se týkají i básníkovy pražského období.

První účast na Veletrhu vědy v historii ústavu

Veletrh vědy, který se koná od roku 2015 v PVA Expo Praha v Letňanech, je největší populárně-naučnou akcí v České republice. Pořádá ho Akademie věd ČR a se svými expozicemi se ho účastní jednotlivé ústavy Akademie věd ČR, univerzity a další s vědou spjaté veřejné i soukromé subjekty. V roce 2025 na veletrh zavítalo ve dnech 5. až 7. června přibližně 50 000 návštěvníků a mezi devadesáti stánky vůbec poprvé nechyběl Masarykův ústav a Archiv AV ČR.

Pro první účast na Veletrhu vědy bylo zvoleno téma „TGM na cestách“ inspirované webovým portálem Po stopách TGM. Masaryk procestoval během svého života velkou část světa. Nejdlejší vzdálenosti překonal za první světové války, kdy projel Evropu, Asii a USA ze západu na východ. Ani před válkou se však jako univerzitní profesor a poslanec říšské rady neomezil jen na posluchárny, knihovny a parlament. Třikrát zavítal na americký kontinent a do Ruska, pobýval v Německu a Anglii, navštívil některá polská a ukrajinská města, cestoval po Balkáně a s přednáškami ob-

jížděl české země. V prezidentské funkci po roce 1918 podnikl nespočet domácích a řadu oficiálních i soukromých cest do ciziny včetně Blízkého východu či ostrova Capri.

Expozice představila jak osobnost T. G. Masaryka, tak jeho nejzásadnější cesty a obecněji způsoby cestování v tehdejší době. Panely s texty Jakuba Štofánika a dobovými fotografiemi doprovázely vybrané exponáty z knihovních fondů Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, například dobovými průvodci a mapami. Pro návštěvníky různých věkových kategorií byly připraveny hravé aktivity – například slepá mapa Rakouska-Uherska s korunními zeměmi a jejich hlavními městy, puzzle z korunních zemí Rakouska-Uherska, omalovánky s Masarykem v koňském sedle nebo přiřazovačka tematických fotografií, díky níž si zájemci mohli vyzkoušet archivářskou práci. Na stánku bylo možné se vyfotit v Masarykově čepici či si prolistovat kopii jeho diplomatického cestovního pasu. Na přípravě expozice a obsluze stánku se kromě Jakuba Štofánika dále podíleli Marie Bahenská, Jitka Jindříšková, Veronika Králíková, Viktor Pavlíček, Adam Václav Šedivý, Jakub Vrba a Lenka Wágnerová.

Do doprovodného programu veletrhu se ústav zapojil dvěma přednáškami. Klára Andresová a Ondřej Vodička si připravili přednášku *Je pero mocnější meče?*, v níž představili vztah psaného slova a boje ve vrcholném středověku a raném novověku. Návštěvníci se dozvěděli, co se lze dočíst v tehdejších vojenských příručkách, jak se vojevůdci učili velet armádám a jak vypadala válečná propaganda. Oba přednášející kromě povídání zaujali také kostýmy a ukázkou dobových zbraní. Daniela Bartáková a Magdalena Sedlická pronesly přednášku *Ztracená*





Praha s podtitulem Židovská komunita pod nacistickou nadvládou, během níž představily webovou aplikaci MemoMap Praha a ukázaly, jak vypadal život Židů v okupované Praze. Na každou z přednášek dorazilo kolem sta návštěvníků.

První přímou zkušenost Masarykova ústavu a Archivu AV ČR s Veletřem vědy lze považovat za veskrze pozitivní. Podařilo se seznámit návštěvníky všeho věku s webovým portálem Po stopách TGM i s činností ústavu jako takového. Potvrdilo se, že tato akce je vhodná pro popularizaci ústavních aktivit.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR se bude podílet na zpřístupnění klíčových dokumentů

Během roku 2025 Masarykův ústav a Archiv AV ČR uzavřel dvě strategická partnerství – s Českou spořitelnou na digitalizaci dokumentů a fotografií z archivu T. G. Masaryka a s archivy Úřadu OSN pro uprchlíky (UNHCR) na zpřístupnění archivních materiálů této instituce.

Spolupráce s Českou spořitelnou

Předmětem spolupráce s Českou spořitelnou bude digitalizace korespondence T. G. Masaryka s významnými osobnostmi u nás i v zahraničí, různých zápisků, písemností jeho rodiny a nejbližších spolupracovníků a také sbírky zhruba deseti tisíc historických fotografií a dvou tisíc negativů na skleněných deskách. Fotografie a negativy podléhají zubu času nejvíce, proto je jejich záchrana a digitalizace prioritou. Hned další v pořadí je zmíněná korespondence TGM. Digitalizace ale nezačíná spojením s Českou spořitelnou od nuly. Badatelé z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR už na ní pracují i díky speciální dotaci Akademie věd ČR. Partnerství ovšem umožní materiály digitalizovat v mnohem větším rozsahu.

Archivní fond Tomáš G. Masaryk čítá 125 metrů. Když se přidají i materiály rodiny, jeho nejbližších spolupracovníků a institucí, které založil, je to cca 550 metrů. Digitalizace je jediným způsobem, jak tento poklad efektivně a trvale zachovat pro budoucí generace a zároveň ho zpřístupnit badatelům a veřejnosti po celém světě. Klíčový projekt národního významu, kterým digitalizace a vědecké zpřístupnění archivního materiálu prvního československého prezidenta

bezesporu je, našel odezvu u České spořitelny, která se ve své strategii společenské odpovědnosti rozhodla projekt podpořit.



Digitalizace obsahuje mnoho kroků. U fotografií a negativů je třeba každý kus jednotlivě posoudit z hlediska jeho poškození a určit prioritu pro digitalizaci. Následně se odstraní staré obaly, přičemž se zachovávají veškeré poznámky. Pokud se při prvotním výběru zjistí kontaminace originálu (nejčastěji plísňemi), musí se nejprve za použití ochranných pomůcek tento materiál odborně ošetřit ve speciální komoře. Pak se fotografie skenuje v tiskové kvalitě, aby bylo možné digitalizované kopie předložit badatelům jako rovnocenné originální archiválie a ty tím chránit před degradací. Kvalitní sken poskytuje informaci o obsahu dokumentu, jeho fyzické podobě (barevné tóny, technika díla). Nakonec se fotografie zaeviduje a dohledává se množství údajů (určení události, osoby na snímku, fotograf, datování, druh fotografie, fotografické techniky, provedení).

Spolupráce s Úřadem OSN pro uprchlíky

Cílem spolupráce Masarykova ústavu a Archivu AV ČR s Úřadem Organizace spojených národů pro uprchlíky (UNHCR) je zpracovat, popsat a zpřístupnit dosud nepřístupné archivní materiály týkající se činnosti UNHCR ve středovýchodní Evropě v klíčovém období let 1994–2004. Projekt navazuje na ERC grant *Unlikely*

Refuge? vedený v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR Michalem Franklem a umožní zpřístupnit zásadní prameny pro pochopení uprchlické politiky v postkomunistických zemích.

Po rozpadu státních socialistických režimů se země jako Maďarsko, Československo a Polsko musely vyrovnat s novými formami migrace a velkými skupinami uprchlíků. Během krátkého období všechny přijaly nové zákony a vybudovaly instituce pro posuzování žádostí o azyl. Archivní dokumenty UNHCR z tohoto přelomového období jsou však dosud pro badatele jen obtížně přístupné.

Úřad OSN pro uprchlíky v souladu s dohodou obou institucí vytvoří detailní archivní soupis (inventář) fondů své Evropské kanceláře z let 1994–2004 a zpřístupní tato metadata v online katalogu. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, který má díky dlouhodobému výzkumu unikátní znalosti o aktérech, událostech a kontextu, poskytne UNHCR klíčovou expertní podporu. Ta pomůže archivní materiály přesněji identifikovat, popsat a zařadit do širších souvislostí. Výsledky budou využity jak v navazujícím výzkumném OP JAK projektu *MyGRACE*, tak budou do konce roku 2026 k dispozici i celé mezinárodní badatelské komunitě.

Výstava *Hlasy Ralska* představila vzpomínky na kraj plný protikladů

Přírodovědci, lesníci, pytláci, vojáci, horníci, emigranti – co může takto různorodou skupinu lidí spojovat? Odpověď zní: Ralsko. Ralsko je nejen názvem hradu a čedičového kopce, ale též města, jehož jednotlivé části jsou roztroušené v okolních lesích. Ralskem se nazýval rovněž někdejší vojenský prostor, rozprostírající se pod hradem, a dnes se tak jmenuje národní geopark, který se z velké části s územím zaniklého vojenského újezdu překrývá. Většinu lidí ovšem pojem Ralsko asociuje rozsáhlou oblast mezi Doksy a Mimoní na západě, Hamrem na Jezeře a Osečnou na severu, řekou Zábrdkou na východě a hradem Bezděz na jihu. V krajině, kterou vymezují uvedené geografické body, se svého času uskutečňoval intenzivní botanický výzkum, nacházel se tu revír s velkým stádem muflonů, bezohledně se zde pytláčkovalo, brutálně zacházelo s vojáky, probíhala tady exploatace krajiny a lidí v uranových dolech a usazovali se tu lidé po odchodu ze staré domoviny. Svým působením všichni – od přírodovědců

přes pytláky až po emigranty – spoluutvářeli duši zdejší krajiny. Jejich hlasy však už nezřídka zanikly pod vrstvami času. Výstava *Hlasy Ralska*, jeden z výstupů projektu Martina Klementa *Odolné Ralsko: Od panských lesů po místo demografického experimentu*, se jim hlas pokusila navrátit.

Od běžných výstav se *Hlasy Ralska* odlišovaly ve dvou ohledech. Zprv se na jejich realizaci kromě historiků Martina Klementa z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, Renaty Mauserové z téže instituce a Tomáše Cidliny z Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě podílela také Mária Jančová, studující na Akademii výtvarných umění v Praze. Od ní vzešel nápad koncipovat výstavu jako stylizované, do sebe zaklesnuté postavy, které byly vyrobeny z překližky a plexiskla. Příčiněním Márie Jančové tudíž nebyly výstavní panely pouhými nosiči informací, ale měly charakter uměleckého díla. Druhý netradiční rys výstavy *Hlasy Ralska* spočíval ve způsobu prezentace dějin. K návštěvníkům



z výstavních panelů svým osobitým stylem a jazykem promlouvaly samy historické postavy, a to o věcech, které jim vytanuly na mysl a které měly zapotřebí předat dále. Jejich výpovědi nebyly záměrně nikterak interpretovány ani zařazeny do širšího dějinného kontextu. Návštěvníkům byla takto dána naprostá volnost, aby si zaznamenané vzpomínky sami vyložili a na jejich základě utvořili vlastní obraz mnohvrstevnaté krajiny Ralska.

Materiál pro texty na výstavních panelech pocházel jednak z archivních institucí, jednak přímo z rozhovorů s pamětníky. Pro účely výstavy byly využity jen

části jinak velmi dlouhých výpovědí. V rozšířené verzi byly výpovědi zaznamenány ve výstavním katalogu, v němž navíc každé pasáži předchází stručný úvodní text, jenž má pomoci zasadit vzpomínky do dobových společensko-politických souvislostí. Katalog má díky tomu funkci nejen prohlubující četby, ale také pomocného interpretačního klíče k výstavě. A nejen to – podobně jako samotná výstava je katalog malým uměleckým dílem, neboť se na jeho vzniku podílely Anna Hofmeisterová a Pavlína Smékalová, dvě studentky Akademie výtvarných umění, které se autorsky podepsaly i pod plakáty a doprovodné tiskoviny k výstavě.

Výstava *Hlasy Ralska* byla původně instalována od 8. června do 30. července 2025 v zámeckém parku v Doksech, následně od 1. srpna do 16. října 2025 v klášterní zahradě Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě a na závěr od 18. října do 21. listopadu 2025 před gotickým kostelem sv. Havla v Kuřívodech, sídelní části města Ralsko. Tím se hlasy postav, představených na výstavě, navrátily zpět do míst, odkud vzešly. Po skončení výstavy v Kuřívodech byly výstavní panely převezeny do Fary Dolní Krupá, jež je součástí Muzea Mladoboleslavska a v jejíchž prostorách se mimo jiné nachází expozice o zaniklých ralských obcích. Na prostranství před farou bude výstava instalována na jaře roku 2026.

Ocenění zaměstnankyň a zaměstnanců

Akademie věd ČR 11. června 2025 udělila celkem pětadvacet mladým vědcům a vědkyním prestižní ocenění Prémie Otto Wichterleho. Cenu z rukou předsedy Akademie věd ČR Radomíra Pánka převzal také **Boris Moskovič**, jenž se ve výzkumu zaměřuje na jugoslávské a československé dějiny 20. století a československo-jugoslávské vztahy ve 20. století. Předmětem jeho



zájmu jsou rovněž dějiny komunistických hnutí, východního bloku nebo historiografie. Je autorem a spoluautorem několika odborných monografií, včetně oceňované publikace *Fenomén Maffie: Český (domácí) protirakouský odboj v proměnách 20. století*, a publikací o vzniku Československa. Prémie Otto Wichterleho je určena perspektivním vědcům a vědkyním, kteří dosahují špičkových výsledků ve svých oborech, jsou nositeli vědeckých titulů (CSc., Dr., Ph.D., DrSc.) a v době podání návrhu nepřesáhli věk 35 let.

Dne 26. června 2025 ocenilo Velvyslanectví Francouzské republiky v ČR talentované studenty doktorských programů a postdoktorandy cenou Platformy CEFRES. Za přítomnosti francouzského velvyslance Stéphana



Crouzata, nositele Nobelovy ceny za chemii Jean-Marie Lehna a Tomáše Kosteckého z Akademické rady Akademie věd ČR převzalo ocenění 22 vědců a vědkyň včetně **Nikoly Tohmy**, která cenu získala za nejlepší vědecký článek v oboru společenských a humanitních věd, a to za studii *The Role of Martyrdom and Victimhood in the Memory of the Greek Civil War Refugees in Czechoslovakia through the Prism of „Refugee“ Literature*, publikovanou v periodiku *Journal of Modern European History*.

Nataša Kmočová, působící v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR v Oddělení institucionálních fondů, byla mezi jedenácti osobnostmi, které 18. září 2025 obdržely medaili za zásluhy o české archivnictví. Ocenění uděluje Ministerstvo vnitra České republiky



za celoživotní dílo či mimořádný čin pro české archivnictví. Od roku 2006 získalo medaili již 348 osobností. Jedná se o archiváře, restaurátory, pracovníky předarchivní péče, historiky, vysokoškolské pedagogy, manažery ze státních, podnikových i soukromých archivů a další.

Ministr zahraničních věcí České republiky Jan Lipavský ocenil dosavadní práci Stálé konference českých a rakouských historiků ke společnému kulturnímu dědictví udělením Medaile za zásluhy o diplomacii. Na Velvyslanectví České republiky ve Vídni převzali cenu dne 12. listopadu 2025 oba spolupředsedové Stálé konference historiků – Stefan Michael Newerkla za rakouskou stranu a **Luboš Velek** za českou stranu. Domovskou institucí české sekce Stálé konference historiků byl do roku 2023 Masarykův ústav a Archiv AV ČR, který se spolupodílel i na vydání knihy o soužití Čechů a Rakušanů *Sousedé. Česko-rakouské dějiny*. Publikace vyšla v obou jazykových mutacích a pozitivně přispěla k osvětlení sporných témat minulosti,



jak při slavnostním předání ceny vyzdvihli zástupci ministerstva zahraničních věcí.

Cenou předsedy Akademie věd ČR v kategorii popularizace vědy byla 21. listopadu 2025 vyznamenána **Dagmar Hájková**, která jako autorka a odborná poradkyně spolupracovala na celé řadě dokumentárních filmů, například *Poslední slovo Charlotty Garrigue Masarykové* nebo *Jak se bourá monarchie*. Podílela se také na přípravě výstav *Masaryk na síti* či *Republika československá*, jež přiblížily moderní dějiny širokému publiku prostřednictvím moderních multi-mediálních formátů. V roce 2025 byla kromě toho klíčovou postavou při otevírání tzv. tajemné obálky



s údajnými posledními slovy T. G. Masaryka. Cena předsedy Akademie věd ČR za propagaci nebo popularizaci výzkumu, experimentálního vývoje a inovací je udělována fyzickým osobám za významné dílo v oblasti rozvoje výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, včetně jeho propagace nebo popularizace, nebo fyzickým osobám, které se významnou měrou zasloužily o propagaci Akademie věd ČR nebo popularizaci výzkumu, experimentálního vývoje a inovací tím, že publikovaly, předávaly nebo jinak populárně-naučně šířily poznatky a znalosti v oblasti výzkumu, experimentálního vývoje nebo inovací.

Nově získané akademické tituly

Jakub Vrba, který se v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR věnuje tématům levice v českých zemích a na Slovensku, historii německy mluvících obyvatel českých zemí, dějinám nacionalismu a sociálním dějinám, obhájil 27. června 2025 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy dizertační práci s názvem *Nacionální nebo internacionální? Češi, Němci a Slováci v KSČ mezi lety 1935 až 1945*. Doktorský titul mu byl slavnostně udělen 19. listopadu 2025.



Prezident Petr Pavel předal dne 16. prosince 2025 ve Velké aule Karolina jmenovací dekrety profesorům a profesorům, jež jmenuje na návrh vědeckých a uměleckých rad vysokých škol. Z celkem 69 jmenovaných bylo 23 nových profesorek a profesorů z Univerzity Karlovy. Jedním z nich byl s účinností od 20. listopadu 2025 také **Rudolf Kučera**, historik moderních dějin z Institutu mezinárodních studií Fakulty

Na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy obhájil **Tomáš Musil** 22. září 2025 dizertační práci *Semantic Components in Large Language Models: A Philosophical and Empirical Investigation*. Dne 5. prosince 2025 mu byl slavnostně udělen doktorský titul. Tomáš Musil je v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR činný v *Projektu propojené historie (Connected History, CHiP)*, jenž usiluje o rozvoj nového přístupu k práci s historickými archivními materiály, a to prostřednictvím vytvoření webové výzkumné platformy.

Dne 20. října 2025 obhájil **David Smrček** dizertační práci s titulem *The Last Days of Old Imperial Austria. Street Politics and Violence in Cisleithania in 1897*. Jeho práce vznikala souběžně na Univerzitě Karlově (Filozofická fakulta) a na Vídeňské univerzitě (Historisch-Kulturwissenschaftliche Fakultät). V Masarykově ústavu a Archivu AV ČR se David Smrček zabývá především dějinami protestu a násilí v 19. století, dějinami pozdní habsburské monarchie a sociálně-kulturními dějinami.



sociálních věd Univerzity Karlovy a ředitel Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Zabývá se dějinami války, práce, násilí a sociálně-kulturními dějinami střední Evropy 19. a 20. století.

Informace o složení orgánů pracoviště, o jejich činnosti a změnách



a) Výchozí složení orgánů pracoviště

Ředitel pracoviště: prof. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
Jmenován s účinností od 1. 8. 2020

Rada pracoviště zvolena 13. 12. 2021 ve složení:

předsedkyně: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

místopředsedkyně: Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

členové:

PhDr. Marek Ďurčanský, Ph.D. (Ústav dějin Univerzity Karlovy a Archiv Univerzity Karlovy)

PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

PhDr. Jan Hálek, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

prof. PhDr. Pavel Kladiwa, Ph.D. (Filozofická fakulta Ostravské univerzity)

PhDr. Martin Klečacký, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, od 1. 1. 2025)

prof. PhDr. Ota Konrád, Ph.D. (Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy)

PhDr. Jakub Štofáník, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, od 1. 1. 2025)

PhDr. Vladimír Urbánek, Ph.D. (Filosofický ústav AV ČR)

PhDr. Ing. Milan Vojáček, Ph.D. (Národní archiv)

tajemnice: PhDr. Věra Dvořáčková, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

Dozorčí rada pracoviště jmenována dne 1. 5. 2022 ve složení:

předseda: doc. RNDr. Tomáš Kostecký, CSc. (Akademická rada AV ČR)

místopředseda: Mgr. Jan Boháček (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, jmenován od 21. 10. 2020)

členové:

prof. Mgr. Libuše Heczková, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy)

doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc. (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR)

tajemník: Mgr. Martin Klement, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

b) Změny ve složení orgánů pracoviště

Ředitel pracoviště:

prof. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
Jmenován s účinností od 1. 8. 2025

Rada pracoviště:

Tajemnicí rady pracoviště se od 1. 5. 2025 stala PhDr. Nikola Bulková (Masarykův ústav a Archiv AV ČR).

Dozorčí rada pracoviště:

Místopředsedkyní dozorčí rady pracoviště se od 21. 10. 2025 stala PhDr. Věra Dvořáčková, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR); tajemnicí dozorčí rady pracoviště od 1. 5. 2025 PhDr. Nikola Bulková (Masarykův ústav a Archiv AV ČR).

c) Informace o činnosti orgánů pracoviště

Ředitel:

Běžná řídicí a úřední agenda ředitele ústavu
Koordinace investičních akcí
Koordinace mezinárodní spolupráce ústavu
Koordinace hodnocení ústavu ze strany zřizovatele
Koordinace navazování partnerství se soukromým sektorem a aplikační sférou
Působení v národních i mezinárodních vědeckých a redakčních radách a dalších grémiích podílejících se na hodnocení projektů a vědní politiky
Výzkumná a konzultační činnost

Rada pracoviště:

24. 2. 2025 (82. zasedání): schválen zápis a usnesení z minulého zasedání (2. 12. 2024), potvrzeny výsledky hlasování per rollam č. 6/2024 (schválení projektu TA ČR Ondřeje Vodičky *eFechtLab: Adoptivní online knihovna historických militarií*), projednán a schválen návrh komise pro výběrové řízení na místo ředitele/ředitelky Masarykova ústavu a Archivu AV ČR.

24. 3. 2025 (83. zasedání): schválen zápis a usnesení z minulého zasedání (24. 2. 2025), na vědomí vzata a přijata žádost o rezignaci dosavadní tajemnice Věry Dvořáčkové k 30. 4. 2025, na návrh předsedkyně novou tajemnicí schválena Nikola Bulková (od 1. 5. 2025), projednán a podpořen návrh nominace Borise Moskovice na udělení Prémie Otto Wichterleho, projednány návrhy grantových projektů zamýšlených k podání do soutěže GA ČR (projekty P410 Tomáše Gecka, Michaely Šmidrkalové, Richarda Vaška, Martina France, Martina Klementa a Jakuba Vrby, projekt P406 Lucie Merhautové, projekt P405 Ondřeje Vodičky a Projekt Junior Star Tomáše Gecka), na vědomí vzaty informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR o nových publikacích a projektech (projekt OP JAK vedený Nikolou Tohmou, projekt podpořený prémie Lumina quaeruntur a řešený Janem Vondráčkem a standardní projekt GA ČR řešený

Pavlem Horákem), o vývoji budování fotovoltaické elektrárny na střeše ústavu a o postupu prací vedoucích k vybudování Digitálního archivu AV ČR.

19. 5. 2025 (84. zasedání): schválen zápis a usnesení z minulého zasedání (24. 3. 2025), potvrzeny výsledky hlasování per rollam č. 1/2025 (schválení nominace Dominiky Bakoš Kleinové do akademického postdoktorandského programu Podpora perspektivních lidských zdrojů) a č. 2/2025 (schválení návrhu podpory Magdaleny Sedlické do programu OSCARS: Early Holocaust Testimonies as Open Research Data), projednán návrh rozpočtu na roky 2024 a 2025 a střednědobého výhledu na roky 2026 až 2027, projednán a schválen návrh Výroční zprávy Masarykova ústavu a Archivu AV ČR za rok 2024, projednán a podpořen návrh na udělení Ceny předsedy Akademie věd ČR za popularizaci vědy Dagmar Hájkové, projednán a podpořen návrh na udělení Ceny Akademie věd za mimořádné výsledky výzkumu, experimentálního vývoje a inovace za publikaci *Dějiny Československé akademie věd II. (1963–1970)*. Na vědomí vzaty informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR o projektu financovaném z programu OP JAK *Migrace a my: Mobilita, uprchlictví a hranice v perspektivě humanitních věd (MyGRACE)* a zaměřeném na výzkum v oblasti migrace a humanitních věd, o udělení Prémie Otto Wichterleho Borisi Moskovičovi a o plánovaném setkání pracovníků Masarykova ústavu a Archivu AV ČR 24. 6. 2025.

29. 9. 2025 (85. zasedání): schválen zápis a usnesení z minulého zasedání (19. 5. 2025), potvrzen výsledek hlasování per rollam č. 3/2025 (souhlas se záměrem předsedy Akademie věd ČR jmenovat na návrh výběrové komise ředitelem pracoviště Rudolfa Kučeru), projednáno nové složení atestačních komisí a doporučeno zajistit v budoucnu rovnoměrné zastoupení jednotlivých vědeckých oddělení, na vědomí vzaty informace ředitele Ma-

sarykova ústavu a Archivu AV ČR o proběhlé první fázi mezinárodního hodnocení ústavu a plánované druhé fázi 13. 10. 2025, o Výroční zprávě Masarykova ústavu a Archivu AV ČR za rok 2024, o nových publikacích vydaných od května 2025 a o zahájení spolupráce mezi Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Českou spořitelnou.

10. 12. 2025 (86. zasedání): schválen zápis a usnesení z minulého zasedání (29. 9. 2025), potvrzeny výsledky hlasování per rollam č. 4/2025 (souhlas s podáním návrhu projektu Soni Černé *Die Handschriften des Klarissenklosters in Eger*), č. 5/2025 (schválení návrhů žádostí o Fellowship Josefa Dobrovského v roce 2026 pro Annu Herran a Wiktorii Kudela-Świątek) a č. 6/2025 (souhlas s podáním návrhu projektu Jana Jakuba Surmana *Transnational History of Science 1945–1989: Context, Networks, Ideas*), projednán návrh nového spisového a skartačního řádu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, jenž tímto 1. 1. 2026 vstupuje v platnost, projednán návrh projektu ERC Martina Klečackého *Building Empire from Below: State Agents and the Making of Supranational Patriotism in Habsburg Austria, 1848–1918*, na vědomí vzaty informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR o neúspěchu projektů podaných do soutěže GA ČR, o financování Akademie věd ČR v souvislosti s nástupem nové vlády, o ocenění Dagmar Hájkové Cenou předsedy AV ČR za popularizaci vědy a o obměně Akademického sněmu AV ČR v roce 2026.

Zápisy ze zasedání Rady pracoviště jsou archivovány na interním sdíleném úložišti Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. V tištěné verzi se nacházejí ve spisovně pracoviště (sekretariát Masarykova ústavu a Archivu AV ČR). Usnesení Rady pracoviště se zveřejňují na webových stránkách Masarykova ústavu a Archivu AV ČR: <https://www.mua.cas.cz/cs/usneseni-rady-mua>.

Dozorčí rada pracoviště:

30. 4. 2025: ověřen a schválen zápis z minulého jednání (23. 5. 2024), ověřen a schválen záznam z hla-

sování per rollam č. 1/2025 (udělení předchozího souhlasu s uzavřením smluv o výpůjčce části nemovité věci a o odběru elektrické energie mezi Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Ústavem struktury a mechaniky hornin AV ČR), projednány a na vědomí vzaty informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR o hospodaření pracoviště v roce 2024, na vědomí vzat záměr převést veškerý hospodářský přebytek z roku 2024 do rezervního fondu, na vědomí vzat návrh rozpočtu na rok 2025 a střednědobý výhled hospodaření na roky 2026 a 2027, na vědomí vzaty informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR o výsledcích práce pracoviště v roce 2024 a o výhledu aktivit na rok 2025, projednán a schválen návrh ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR jmenovat novou tajemnicí dozorčí rady Nikolu Bulkovou.

29. 5. 2025: ověřen a schválen zápis z minulého jednání (30. 4. 2025), projednána a schválena zpráva o činnosti dozorčí rady za rok 2024, schválena Výroční zpráva Masarykova ústavu a Archivu AV ČR za rok 2024, projednáno a odsouhlaseno převedení hospodářského přebytku z roku 2024 do rezervního fondu, zhodnoceny manažerské schopnosti ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, na vědomí vzaty informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR o výběrovém řízení na pozici ředitele pracoviště a o účasti ústavu v návrhu projektu z programu OP JAK.

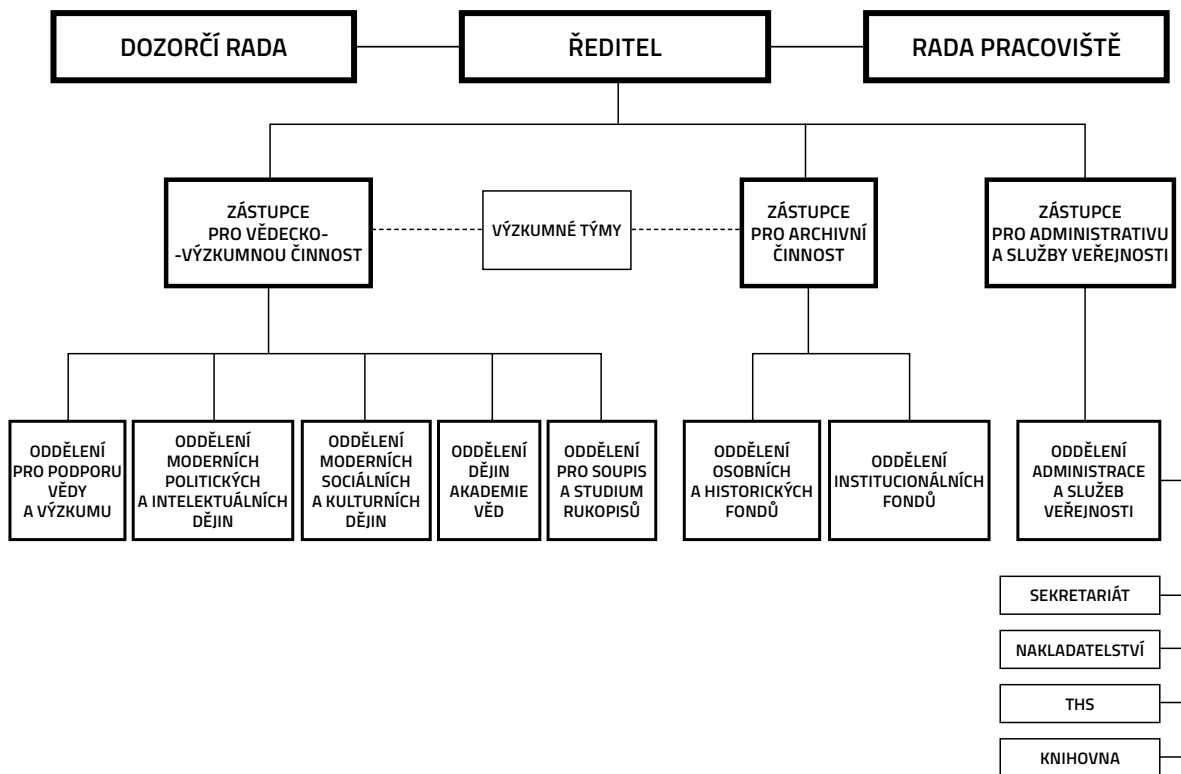
2. 12. 2025: ověřen a schválen zápis z jednání per rollam č. 2/2025 (projednání záměru předsedy Akademie věd ČR jmenovat na návrh výběrové komise ředitelem pracoviště Rudolfa Kučeru) a č. 3/2025 (určení firmy ACONTIP, s. r. o., jako auditora pro povinný audit účetní závěrky Masarykova ústavu a Archivu AV ČR za rok 2025 a 2026), představena nová místopředsedkyně dozorčí rady Věra Dvořáčková, projednány smlouvy na implementaci a servis Digitálního archivu AV ČR a udělen předběžný souhlas k tomuto investičnímu záměru.

Informace o změnách zřizovací listiny:

Ke změnám nedošlo.

Hodnocení hlavní činnosti včetně informací o výsledcích výzkumné činnosti

a) Organizační struktura Masarykova ústavu a Archivu AV ČR



b) Činnost vědeckých a odborných oddělení

Oddělení moderních politických a intelektuálních dějin

Vedoucí: Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.

- příprava *Encyklopedie života a díla T. G. Masaryka*
- výzkum proměn kulturní paměti prostřednictvím portálu Po stopách T. G. Masaryka (<http://tg-masaryk.cz>)
- výzkum prezidentských zahraničních cest T. G. Masaryka
- ediční zpracování korespondence T. G. Masaryka, především s korespondenty z Německa po roce 1918 a podíl na zpracování korespondence T. G. Masaryka s anglosaským prostředím
- podíl na databázovém zpracování Masarykovy korespondence a rozvoji národního repozitáře historické korespondence prostřednictvím NAKI projektu *Network of Letters (NETLET)*
- ediční příprava německého vydání Masarykova spisu *Moderní člověk a náboženství*

- výzkum dějin parlamentarismu a stranictví včetně databázového zpracování poslanců a jejich životní a kariérní dráhy s důrazem na rok 1848
- výzkum sociální mobility elit v komparativní perspektivě
- výzkum pracovní migrace v meziválečném období
- výzkum intelektuálních dějin meziválečného Československa na příkladu dvou židovských myslitelů, Felixe Weltsche a Jindřicha Kohna
- podíl na výzkumu dějin Československa z hlediska „Hradu“ jako mocenského a administrativního centra
- výzkum dějin politické levice v českých zemích v období druhé světové války
- podíl na výzkumu role památkové péče pro utváření kulturního vědomí mezi lety 1900–1960 a výzkumu významu ochrany památek na malých městech
- výzkum regionu Ralska v jeho proměnách



- podíl na edičním zpracování vzpomínkových knih: diplomata Eduarda Táborského a politika Jiřího Stříbrného
- ediční zpracování korespondence předáků mladočeské strany Bedřicha Pacáka a Václava Škardy
- podíl na připomínání 150. výročí narození básníka Rainera Marii Rilka (konference, výstava, publikace)

doc. PhDr. Jiří Brabec, CSc.
(emeritní výzkumný pracovník)
prof. Mgr. Vratislav Doubek, Ph.D.
Mgr. Milan Hanyš, Ph.D.
Mgr. et Mgr. Jitka Jindřišková
PhDr. Martin Klečacký, Ph.D.
Mgr. Martin Klement, Ph.D.
PhDr. Michal Kurz, Ph.D.
Mgr. Pavel Máša, Ph.D.
Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.
Mgr. Dana Schlaichertová
PhDr. Jakub Štofáník, Ph.D.
Mgr. Eliška Švarná
PhDr. Josef Tomeš, Ph.D.
(emeritní výzkumný pracovník)
Mgr. Richard Vašek, Ph.D.
PhDr. Luboš Velek, Ph.D.
Mgr. Jakub Vrba, Ph.D.

Oddělení moderních sociálních a kulturních dějin

Vedoucí: PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D. (do 30. 9. 2025),
PhDr. Václav Šmidrkal, Ph.D. (od 1. 10. 2025)

- výzkum sociální, hospodářské a kulturní politiky, a to v období od druhé poloviny 19. století do druhé světové války; tímto úhlem pohledu jsou zkoumány i osobnosti T. G. Masaryka a E. Beneše
- další oblasti výzkumu: propaganda, komemorace, holokaust, uprchlictví, každodennost, exil, perzekuce, násilí, loajality, gender
- publikace odborných výstupů: monografie, studie a kritické edice dokumentů publikované v renomovaných edičních řadách a českých i zahraničních

nakladatelství, redakční příprava časopisu *Střed/Centre*

- využívání nových metodologických přístupů, především v oblasti digital humanities (databáze, hybridní edice) a aplikovaných nástrojů (interaktivní mapy)
- podíl na organizační složce vědeckého života (členství v edičních radách, redakcích časopisů, vedení grantových projektů, příprava konferencí) a na chodu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR
- vedení mezinárodních grantových projektů a účast v nich, úzká spolupráce se zahraničními pracovišti, příprava mezinárodních konferencí
- využití aplikované formy výzkumu; regionální spolupráce
- popularizační činnost (vystoupení v televizi, rozhlasu, interview v tisku, podcasty, příprava výstav)
- spolupráce v oblasti výzkumu s dalšími odděleními Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, především s Oddělením moderních politických a intelektuálních dějin

Mgr. Daniela Bartáková, M.A., Ph.D.
Mgr. Michal Frankl, Ph.D.
Jan Hajič, Ph.D.
PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.
Mgr. et Bc. Svatopluk Herc, Ph.D.
PhDr. et Mgr. Pavel Horák, Ph.D.
Mgr. Michala Jandák Lónčíková, Ph.D.
doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.
Veronika Kaszás, Ph.D.
PhDr. Mgr. Kristýna Kaucká, Ph.D.
prof. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
Mgr. Tomáš Musil, Ph.D.
Hana Nichtburgerová, M.A.
Mgr. Aneta Plizáková
Mgr. Magdalena Sedlická, Ph.D.
Mgr. Ekaterina Shashlova
Mgr. David Smrček, Ph.D.
PhDr. Václav Šmidrkal, Ph.D.
Mgr. Nikola Tohma, Ph.D.
Dr. phil. Jan Vondráček, Ph.D.



Oddělení pro soupis a studium rukopisů

Vedoucí: Mgr. Ondřej Vodička, Ph.D.

- práce na Generálním katalogu rukopisů uložených na území ČR a rukopisných bohemik v zahraničí
- evidence české kodikologické literatury napojená na generální katalog
- studium středověkého hudebního repertoáru v Čechách
- výzkum písemné kultury v prostředí premonstrátského řádu v Čechách pozdního středověku
- výzkum středověké německojazyčné literatury v prostředí ženských klášterů
- výzkum středověkých a raně novověkých rukopisných militarií ve středoevropském prostoru

Mgr. et. Mgr. Klára Andresová, Ph.D.

Mgr. Soňa Černá, Ph.D.

Dr. Rhianydd Hallas, Ph.D.

PhDr. Marta Hradilová, Ph.D.

doc. PhDr. Hana Vlhová-Wörner, Ph.D.

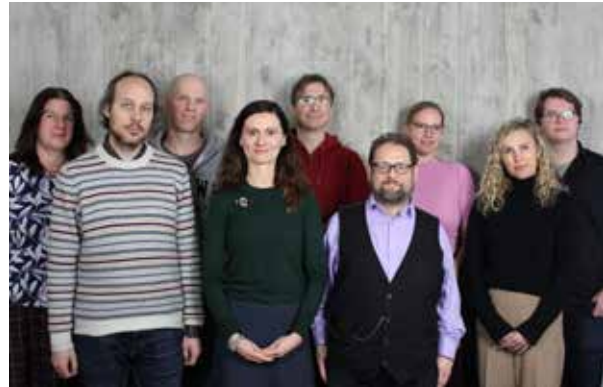
Mgr. Ondřej Vodička, Ph.D.



Oddělení dějin Akademie věd

Vedoucí: PhDr. Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D.

- výzkum dějin Akademie věd ČR, jejích součástí a předchůdců
- společenská reflexe vědy, techniky a pokroku ve střední a východní Evropě 19. a 20. století
- studium politicko-historické epistemologie vědy v 19. a 20. století
- výzkum dějin vědy a sémiotiky
- výzkum dějin přírodních a technických věd v českých zemích v 19. a 20. století
- výzkum dějin výživy a stravování ve střední a východní Evropě 19. a 20. století
- rozvoj digital humanities – databáze Historická korespondence online (HIKo) a NAKI projekt *Network of Letters (NETLET)*
- výzkum žen ve vědě



Alexander Dmitriev, M.A., CSc.

PhDr. Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D.

doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.

PhDr. Bc. Tomáš Gecko, Ph.D.

Mgr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D.

prof. PhDr. Marie Rakušanová, Ph.D.

doc. Mgr. Zuzana Říhová, Ph.D.

Mgr. Luboš Studený

Dr. phil. Mag. rer. soc. oec. Jan Jakub Surman

PhDr. Michaela Šmidrkalová, Ph.D.

Mgr. Jiří Šoukal, Ph.D.

Oddělení osobních a historických fondů

Vedoucí: PhDr. Hana Kábová, Ph.D. (do 30. 9. 2025),

PhDr. Marie Bahenská, Ph.D. (od 1. 10. 2025)

- správa archivních fondů významných vědeckých osobností, vědeckých institucí a profesních spolků, včetně archivních souborů Ústavu T. G. Masaryka (442 fondů a sbírek)
- evidence veškerých změn týkajících se fondů ve správě oddělení v systému PEVA II
- zpracovávání a zpřístupňování archivních fondů a sbírek (v roce 2025 vznikly dva nové inventáře)
- akviziční činnost (vyhledávání a získávání osobních fondů vědců a osobností spjatých s uloženými fondy), v roce 2025 přibýlo 49 archivních souborů (mj. Karel Dušek, Irena Janáčková, Jan Peška, Olga Pujmanová-Stretti) či přírůstků ke stávajícím fondům (z významnějších Miroslav Boháček, Petr Hájek, Jan



Rychlík, Pavel Spunar, František Šmahel, Rudolf Zahradník)

- získávání pramenů pro oral history
- informace a rešerše pro badatele, širší veřejnost a média
- poskytování digitálních rozmnoženin archiválií nakladatelstvím, muzeím a dalším institucím
- služby badatelům (konzultace, příprava archivního materiálu)
- správa a digitalizace fotografických archiválií (nová adjustace, skenování, vytváření metadat, ukládání digitalizátů a jejich popisu do databáze BACH)
- správa sbírek (mj. archivní soubor Umělecké sbírky – revize, příprava nového zpracování)
- archivní metodika a teorie, zvláště zpracování rozsáhlých osobních fondů (T. G. Masaryk, Z. Nejedlý)
- vědecká činnost pracovníků oddělení (GA ČR, NAKI, Regionální spolupráce Akademie věd ČR, Strategie AV21, Mobilitní projekty Akademie věd ČR)
- výuka na vysokých školách a spolupráce se středními školami (přednášky, exkurze, brigády a stáže)
- popularizační a propagační činnost (výstavy, přednášky, vystoupení v médiích)

PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.

Mgr. Anna Jonáková

PhDr. Hana Kábová, Ph.D.

PhDr. Helena Kokešová, Ph.D.

Mgr. Miroslava Květová, Ph.D.

Mgr. Soňa Martinovská, Ph.D.

Dr. phil. Tomáš W. Pavlíček, Ph.D.

Mgr. Viktor Pavlíček

Adam Václav Šedivý

Oddělení institucionálních fondů

Vedoucí: PhDr. Jan Hálek, Ph.D.

- kontrola dodržování platné legislativy v oblasti spisové a skartační služby pro celou Akademii věd ČR,

c) Archivní a servisní činnost

Masarykův ústav a Archiv AV ČR koordinuje předarchivní péči a dohlíží na spisovou službu na všech pracovištích Akademie věd ČR a v organizačních složkách Akademie věd ČR. Formou školení a osobních konzultací se pracovníci Masarykova ústavu a Archivu AV ČR podílejí na udržování a rozvíjení systému elektronické spisové služby v celé Akademii věd ČR. Masarykův ústav a Archiv AV ČR rovněž shromažďuje, uchovává, zpracovává a zpřístupňuje dokumenty vzešlé z činnosti orgánů a pracovišť Akademie věd ČR, popřípadě osobní fondy významných vědeckých osobností a československých politiků. K 31. 12. 2025 eviduje



- včetně společností koordinovaných Radou vědeckých společností ČR
- zajišťování předarchivní péče
- správa archivovaných písemností – cca 300 fondů a sbírek, které vznikly především činností ústavů a orgánů Československé akademie věd (1952–1992), resp. Akademie věd ČR (od 1993)
- odborné zpracování a zpřístupňování spravovaných archiválií
- akviziční činnost
- účast na vědecké, publikační a popularizační činnosti ústavu
- výuka na vysokých školách
- budování Digitálního archivu Akademie věd ČR (DIGAR)

Mgr. Jan Boháček

PhDr. Daniela Brádlarová, Ph.D.

PhDr. Jakub Doležal

PhDr. Jan Hálek, Ph.D.

PhDr. Jan Chodějovský, Ph.D.

Mgr. Filip Keller

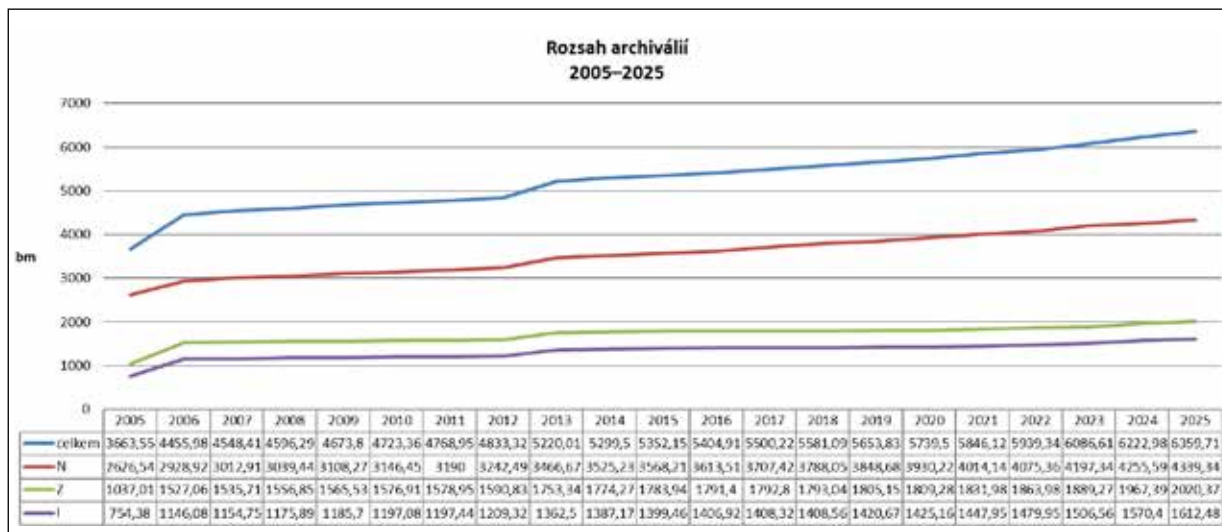
Prom. hist. Nataša Kmochová

Mgr. Vlasta Mádlová

PhDr. Boris Moskovič, Ph.D.

Bc. Natálie Rejková





Zdroj: Zprávy o činnosti Archivu AV ČR / MÚA podle zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů (data z let 2005–2020); Informační systém PEVA II, 19. 1. 2026 (data za rok 2021–2025). N = nezpracované, Z = zpracované, I = inventarizované (podmnožina Z).

Poznámka: V roce 2006 byla k základní evidenci NAD Archivu AV ČR připojena základní evidence Masarykova ústavu AV ČR.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR 756 archivních fondů a sbírek v celkovém rozsahu 6 360 běžných metrů. Při skartačních řízení na pracovištích Akademie věd ČR bylo v roce 2025 posouzeno 156 bm dokumentů, z nichž 27,56 bm bylo vybráno jako archiválie k trvalému uložení. Vedle toho získal archiv další archiválie v rozsahu 123,95 bm výběrem mimo skartační řízení. Pokračovalo se v pořádání archivních fondů, formou

manipulačních seznamů a inventářů bylo nově zpřístupněno 54,42 bm archiválií, počítaje v to i průběžně doplňovaný elektronický katalog fotografií. V roce 2025 využilo služeb badatelny Masarykova ústavu a Archivu AV ČR 143 osob, z toho 34 ze zahraničí, při celkovém počtu 350 badatelských návštěv. Připraveno bylo 1 723 jednotlivých objednávek archivních jednotek různého typu.

d) Činnost knihovny

Knihovna Masarykova ústavu a Archivu AV ČR se skládá ze dvou organizačních částí: Knihovny Archivu AV ČR (sigla ABB002) a Knihovny Masarykova ústavu AV ČR (sigla ABB085). Druhá z uvedených zahrnuje tři dílčí celky: vlastní knihovnu ústavu a dvě spravované knihovny – Knihovnu T. G. Masaryka a Profesorskou knihovnu T. G. Masaryka. Fondy jsou uloženy ve čtyřech depozitářích, z nichž tři se nacházejí v Praze-Libni a jeden v Jenštejně.

V roce 2025 zajišťoval provoz knihovny tým tří knihovnic s celkovým úvazkem 2,8. Pokračovalo systematické zpracování fondu, který aktuálně čítá téměř 280 000 svazků. Knihovna poskytovala standardní knihovnické služby – absenční i prezenční výpůjčky, meziknihovní výpůjční službu, spravovala příruční fond v badatelně. Při referenčních a rešeršních službách pracovníce úzce spolupracovaly s badateli na vyhledávání odborných zdrojů a citací a připravovaly podklady pro reprografické služby.

Akvizice probíhala nákupem, výměnou, vlastní publikační činností ústavu, povinným výtiskem i prostřed-

nictvím darů. Knihovna asistovala vědeckým pracovníkům při nákupech specializované literatury české i zahraniční provenience. Na základě podkladů zasílaných Knihovnou Akademie věd ČR probíhaly v průběhu roku opravy formálních chyb v katalogizačních záznamech s cílem zvýšit kvalitu bibliografických dat.

Knihovna Masarykova ústavu AV ČR dokončila katalogizaci osobní knihovny Roberta Kvačka a zahájila třídění knihovny Josefa Zumra, obě získané v roce 2024. Ve fondu Profesorské knihovny T. G. Masaryka bylo z katalogizováno přes 900 jednotek. Od června do srpna proběhla revize fondu Knihovny Masarykova ústavu AV ČR. Současně byly převedeny chybně zařazené svazky (cca 1 450 jednotek) do historického fondu Knihovny T. G. Masaryka, včetně kontroly a doplnění záznamů.

Na vybraných činnostech se podílely brigádnice a praktikantka, zejména při revizi fondu, očistě knih, přípravě seznamů duplicitních titulů, přesunech dokumentů v depozitářích či kompletaci přírůstkových čísel fondu Knihovny T. G. Masaryka.



Knihovna se aktivně zapojila do popularizačních aktivit. Masarykův ústav a Archiv AV ČR se v roce 2025 poprvé zúčastnil Veletřu vědy s expozicí na téma „TGM na cestách“. Pro tuto příležitost knihovna připravila tematickou výstavku zahrnující mapy a cestovní průvodce z osobního vlastnictví T. G. Masaryka. Pracovnice knihovny se zároveň aktivně podílely na programu stánku. V průběhu roku se uskutečnilo také několik komentovaných prohlídek depozitářů pro studenty všech stupňů škol a knihovna se tradičně zapojila do dne otevřených dveří v rámci Týdne Akademie věd ČR. Koncem listopadu Lenka Wágnerová pronesla přednášku o Knihovně T. G. Masaryka na akci Knihy v Brně.

Pracovnice knihovny se účastnily školení a seminářů, zejména na téma využití umělé inteligence v knihovnictví. V říjnu proběhla příprava na implementaci výpůjčních služeb v systému ALEPH, jehož spuštění je plánováno na první polovinu roku 2026.

Knihovna Archivu AV ČR v roce 2025 pokračovala v rekonstrukci a retrokatalogizaci fondů poškozených povodní v roce 2002. Paralelně probíhala systematická revize starších katalogizačních záznamů, jejich doplňování a sjednocování. Celkový počet zkatalogizovaných svazků přesáhl 71 000, neboť byly zrevidovány a opraveny starší záznamy, zejména záznamy periodik (opraveno přes 19 000 jednotek). Mezi nově zpracovými dokumenty byly publikace vztahující se k archivním fondům Martina Černožského, Ivana Dubského, Josefa Řimana, Františka Šmahela, Rudolfa Zahradníka a Spojeného ústavu jaderných výzkumů v Dubně, dále vybrané knihy z pozůstalostí Roberta Kvačka a Josefa Zumra. V průběhu roku 2025 pokračovalo rovněž zpracování periodik, zejména fondu uloženého v depozitáři v Jenštejně, který byl zároveň komplexně zrevidován.

Byla dokončena reorganizace příruční knihovny Oddělení pro soupis a studium rukopisů. Část publikací byla přesunuta do depozitáře, kde bylo nutné přistoupit k novému uspořádání fondů z důvodu nedostatečné kapacity původně vyčleněného prostoru. Publikace v příruční knihovně byly tematicky uspořádány a opatřeny přesnějšími lokačními údaji. Coby součást těchto přesunů zároveň proběhla revize a katalogizace knih, které dosud nebyly zpracovány v knihovním systému ALEPH.

V roce 2026 bude pokračovat revize starších katalogizačních záznamů, jejich doplňování a sjednocování. Zrevidovány budou zbývající příruční knihovny, bude zahájen výběr a zpracování publikací z knihovny bývalého Ústavu hygieny 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Plánována je též revize výpůjček.

Dílčí knihovna	Katalogizace 2025	Celkem v katalogizaci MÚA AV ČR	Zbývá zkatalogizovat	Výpůjčky absenční	Výpůjčky prezenční	Meziknihovní výpůjčky
Masarykův ústav AV ČR	2 095	cca 22 000	-	367	65	9
Archiv AV ČR	2 652	cca 67 000	výběr z knihovny bývalého Ústavu hygieny 1. LF UK (cca 1 500, uloženo v depozitáři v Jenštejně)	226	-	9
Knihovna T. G. Masaryka	234	cca 161 000	Osobní knihovna Josefa Zumra	0	248	12
Profesorská knihovna T. G. Masaryka	916	cca 25 700	3 750	0	71	0
Celkem	5 897	cca 275 700	cca 5 250	977		30
		Celkem přes 280 000 knihovních jednotek				

e) Činnost nakladatelství

Největší změnou ve fungování nakladatelského úseku v roce 2025 se stala jeho restrukturalizace v oddělení, které bude mít na starosti nejen vydávání publikačních výstupů zaměstnanců ústavu, ale i jejich prezentaci jak odborné, tak laické veřejnosti. Tuto činnost včetně propagace knižních novinek Masarykova ústavu a Archivu AV ČR má od 1. září 2025 na starost nová členka oddělení Jitka Jindřišková. Změna má přinést lepší provázanost publikačních výstupů s dalšími formami jejich prezentace a celkové zviditelnění činnosti ústavu.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR vydal v roce 2025 celkem osm titulů ve vlastním nákladu či ve spolupráci s jinými subjekty. Rok 2025 se nesl také ve znamení konečných příprav zahájení vydávání dvou nových edičních řad. U první z nich – edice *Album*, zpřístupňující obrazové archivní fondy – probíhaly přípravy už několik let a v roce 2025 se podařilo realizovat první svazek – fotografický deník geografa a diplomata Jiřího Viktora Daneše s názvem *Cesta kolem světa*. Další dva svazky jsou ve stádiu závěrečných příprav. Druhá edice – *Prameny k dějinám vědy* – vznikla transformací časopisu *Práce z dějin Akademie věd*, který ústav vydával dříve, v platformu zpřístupňující edice pramenů k dějinám vědeckých institucí či profilům osobností. V této edici brzy vyjdou první dva svazky. Vydání dalších publikací, které se připravovaly v průběhu roku 2025, podpořila ediční rada Akademie věd ČR. Byl podpořen rekordní počet osmi projektů, které se opět většinou chystají k vydání v roce 2026. Patří mezi ně i dokončení digitalizace čtyřdílné edice korespondence Tomáše G. Masaryka s Josefem Svatoplukem Macharem. V letech 2024 a 2025 se podařilo do elektronické podoby převést sedm publikací ústavu, dostupných na portálu Palmknihy, a v tomto trendu bychom rádi pokračovali i v dalších letech.

Z hlediska typologie publikací bylo pro rok 2025 typické realizování edičních počínů, ať už se jednalo o konferenční sborníky, či zpřístupnění archivních pramenů. Tradičním spoluvydavatelem bylo partnerské Nakladatelství Academia, podobně pokračovala i dlouhodobá spolupráce s Nakladatelstvím Lidové noviny, s nímž však v závěru roku byla ukončena spolupráce na vydávání profilové pramenné řady *EGO*. V produkci za rok 2025 lze ale nalézt též tituly vydané ve spolupráci s dalšími ústavu Akademie věd ČR (Historický ústav AV ČR) či s paměťovými institucemi (Muzeum Podblanicka). Díky úsilí výzkumných pracovníků roste i počet publikovaných textů u zahraničních nakladatelství, někdy s přímým koedičním podílem Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Skupině pracovníků v čele s Dagmar Hájkovou se podařilo navázat spolupráci s nakladatelstvím Amsterdam University Press a do-

mluvit vznik nové ediční řady zabývající se moderními dějinami střední Evropy. Tato platforma skýtá dosud nebývalé možnosti publikovat v renomovaném akademickém nakladatelství nejen zaměstnancům ústavu, ale i jiným českým a slovenským historičkám a historikům.

Těší nás, když se naše publikace dočkají uznání odborné veřejnosti. Na sklonku roku 2025 získal Pavel Dvořák za monografii *Apoštol demokracie. Československo a mytický obraz Edvarda Beneše* Cenu Wacława Felczaka a Henryka Wereszyckého, udělovanou společně Jagellonskou univerzitou a krakovskou pobočkou Towarzystwa Historycznego. Kniha vyšla v roce 2024 v edici České moderní dějiny ve spolupráci s Nakladatelstvím Academia. Na tutéž cenu byla nominována i publikace Jana Hála, Borise Moskoviče, Jakuba Štofaniáka a Tomáše W. Pavlíčka *Nekončící příběh. (Historiografické) narativy vzniku Československa v proměnách času a prostoru (1918–1992/1993)* ze stejné ediční řady.



Výše zmíněné rozšíření oddělení by mělo mimo jiné přinést větší zapojení do knižních akcí (veletrhů, jarmarků, festivalů), než tomu bylo doposud. Masarykův ústav a Archiv AV ČR se spolu s dalšími humanitně- a společenskovědními ústavu Akademie věd ČR pravidelně účastní veletrhu Svět knihy Praha. I tentokrát byla tamní prezentace knih spojena s představením vědeckých témat v sále PEN klubu, kde pracovníci ústavu referovali o vztahu mezi politiky a intelektuály v meziválečné éře. Už potřetí za sebou byl ústav zapojen do dvoudenního akademického jarmarku Knihy v Brně organizovaného Masarykovou univerzitou. Knihovnice Lenka Wágnerová přispěla do programu přednáškou o Prezidentské knihovně T. G. Masaryka. Poprvé jsme v roce 2025 přijali pozvání na předvánoční akci Knižní lázně v Mariánských Lázních, poměrně mladý knižní podnik, lákající ovšem příjemným prostředím a poměrně hojnou návštěvností.



V následujícím roce se chystáme zmapovat a případně otestovat i další podobné knižní akce pořádané v České republice, případně na Slovensku.

Během roku 2025 se konalo také několik dalších výrazných literárních akcí. Na zámku Veveřslavín bylo uvedeno druhé, doplněné vydání *TGM v kostce*, v knihkupectví Academia monografie *Apoštol demokracie* a v Náprstkově muzeu Danešův obrazový deník *Cesta kolem světa*. Coby doprovodná akce konference *Von Prag nach Europa* u příležitosti 150. výročí narození Rainera Marii Rilka se na zámku Veveřslavín uskutečnila beseda o překladech. K propagaci knižních publikací přispěly i popularizační akce pro širokou veřejnost – Veletrh vědy v PVA Expo Letňany, kterého se Masa-

rykův ústav a Archiv AV ČR zúčastnil poprvé ve své historii, a Týden Akademie věd ČR, jehož součástí je každoročně i den otevřených dveří.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR zajišťuje publikaci dvou odborných periodik: *Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století* (ISSN 1803-9243) je recenzovaný časopis zaměřený na studium společnosti, kultury a politiky ve střední Evropě 19. a 20. století. Časopis je ekumenický ve zvolených metodologických a oborových přístupech a snaží se poskytovat prostor odborníkům ze širokého spektra společenských věd, kteří se zabývají studiem daného období a geografického prostoru. Od čísla 1/2014 je časopis indexován v databázi Scopus a od roku 2015 je indexován v databázi ERIH Plus. Od roku 2024 je jeho spoluvydavatelem i Vysoká škola CEVRO Institut.

Dále je Masarykův ústav a Archiv AV ČR vydavatelem periodika *Studie o rukopisech* (ISSN 0585-5691). Toto specializované kodikologické periodikum vychází od roku 1962 pod záštitou Komise pro soupis a studium rukopisů. Kromě kodikologie, která bývá často označována jako věda o rukopisech, jsou *Studie o rukopisech* otevřeny dalším pomocným vědám historickým (zejména paleografii) i jiným oborům, které se věnují rukopisným bádáním (filologie, dějiny umění, literární historie, muzikologie a právní historie). V roce 2010 byly *Studie o rukopisech* zařazeny na Seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice. Od roku 2015 je časopis indexován v databázi ERIH Plus.

f) Výzkumné týmy a jejich činnost

Komparativní a transnacionální dějiny

Vedoucí: prof. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.

Tým usiluje prostřednictvím komparativních a transnacionálních přístupů současné historické vědy o širší kontextualizaci českých a středoevropských dějin 19. a 20. století. S využitím klasických nástrojů historické komparace i novějších přístupů dějin kulturních transferů, dějin prostoru, migrace a digital humanities se snaží překračovat klasická paradigmatu národního dějepisectví zaměřeného na ústřední kategorie národa a národního státu. Členové týmu realizují konkrétní výzkumné projekty v oblasti dějin migrace, občanství a holocaustu a v oblasti komparativních dějin moderních válek, násilí a jejich důsledků.

Členové: Mgr. Daniela Bartáková, M.A., Ph.D., Mgr. Michal Frankl, Ph.D., Mgr. Michala Jandák Lónčíková, Ph.D., Veronika Kaszás, Ph.D., Mgr. Aneta Plzák-

vá, Mgr. Magdalena Sedlická, Ph.D., Mgr. Ekaterina Shashlova, Ph.D., Václav Šmidrkal, Ph.D., Mgr. Nikola Tohma, Ph.D.

Řešené projekty:

- ERC Consolidator Grant, projekt č. 819461, Unlikely refuge?, řešitel: Mgr. Michal Frankl, Ph.D.

Cílem projektu je znovu začlenit uprchlíky do historie středovýchodní Evropy ve 20. století. V této „době uprchlíků“ se region stal cílem velkých uprchlických migrací, což donutilo občanskou společnost a vlády řešit obtížná rozhodnutí týkající se ochrany těch, kteří prchali před válkou a pronásledováním. Zároveň však střední a východní Evropa nemá pověst místa, které vítá lidi pronásledované kvůli politickému přesvědčení, „rasové“ či etnické identitě nebo z jakéhokoli jiného důvodu. Srovnávací výzkum zahrnující delší období a širší území proto slibuje nejen významné poznatky o „Východu“ jako útočišti, ale také významný přínos pro

rozvíjející se obor globální historie uprchlictví. V rámci tohoto projektu mezinárodní výzkumný tým pomocí komparativního historického výzkumu v kombinaci s multidisciplinárními přístupy zkoumá mnohostranné souvislosti s uprchlíky v zemích vytvořených v roce 1918 na troskách habsburské monarchie (Polsko, Československo, Rakousko, Maďarsko, Jugoslávie) v průběhu 20. století. Tímto způsobem usiluje vrátit diskusi o ochraně uprchlíků do historie regionu a přispět k rozvoji současné a budoucí veřejné debaty o tomto kontroverzním tématu.

- European Holocaust Research Infrastructure (EHRI-3 a EHRI-IP), projekt č. 871111 a č. 101129732, řešitel: Mgr. Michal Frankl, Ph.D.

Výzkum holokaustu cílí na nové generace badatelů, kteří jsou schopni přinést do problematiky nové pohledy a nápady. Aby Evropané pochopili tuto společnou minulost, nesmí se toto úsilí omezovat na státní hranice. Evropská infrastruktura pro výzkum holokaustu (EHRI) byla spuštěna v roce 2010 s cílem usnadnit nadnárodní výzkum a bojovat proti roztržitosti zdrojů pro vědecké bádání. Vytkla si za úkol propojovat informace, instituce a lidi. Cílem projektu EHRI-3 financovaného EU je prohloubit integraci archivů holokaustu, vyvinout protokoly a nástroje, které odhalí skryté zdroje pro jeho výzkum. Kromě toho představuje nové nadnárodní přístupy ke studiu holokaustu a ukazuje, jak může infrastruktura humanitního výzkumu přispět ke společenskému diskurzu v oblastech, jako je antisemitismus, xenofobie a kulturní tolerance. Vizí EHRI je zajistit bezproblémový přístup ke všem zdrojům a odborným znalostem z celé Evropy i mimo ni, které jsou relevantní pro studium holokaustu. K této vizi přistupuje prostřednictvím rozvoje celoevropské výzkumné infrastruktury, která propojuje přední vědecké instituce a nabízí uživatelům integrovaný přístup ke zdrojům, odborným znalostem a školením o holokaustu. V roce 2018 byla infrastruktura EHRI přidána do ESFRI Roadmap a podílela se na založení stálého Evropského konsorcia pro výzkumnou infrastrukturu (ERIC), podporovaného jedenácti zeměmi. Projekt EHRI-IP usnadňuje implementační fázi EHRI a zajišťuje včasné zahájení jeho provozu jako ERIC.



- Grantová agentura České republiky, bilaterální projekt, projekt č. GF21-30350K, Živit vítězství: Zásobování potravinami a postimperální přechod v Českých zemích a ve Slovinsku, 1918–1923, řešitel PhDr. Václav Šmidrkal, Ph.D.

Projekt se zabývá postimperálním přechodem v Českých zemích a ve Slovinsku v letech 1918–1923 z perspektivy zásobování potravinami. Zásobování chápe jako základní součást každodenního života i důležitý nástroj pro udržení státní autority. Zatímco selhání přidělového systému v průběhu první světové války urychlilo pád Rakouska-Uherska, nástupnické státy se musely vyrovnat se zděděnými sociálními potížemi a potvrdit svůj mocenský nárok úspěšným řešením všeobecného nedostatku, bídy obyvatelstva a přetížení výrobců. Zaměření projektu na interakci státních politik a jejich dopadů na místní úrovni umožňuje zkoumat „agency“ jednotlivců i skupin, proměny loajalit a konstruování státu. Empirický výzkum strukturně podobných případů z Českých zemí a Slovinska umožní transregionální srovnání místních variant budování poválečného řádu založeného na étosu válečného vítězství.

- Grantová agentura České republiky, standardní projekt č. 24-12679S, Z bojovníků hrdinové. Veteráni 2. světové války a politika uznání v českých zemích ve 20. století, řešitel: PhDr. Václav Šmidrkal, Ph.D.



Projekt se zabývá otázkou, jak různé politické režimy v českých zemích od roku 1945 do současnosti definovaly, kdo jsou váleční hrdinové a jaká symbolická a materiální ocenění jim náleží. Zkoumá konstrukci hrdinského statusu prostřednictvím státní správy, vlastních aktivit veteránů a jejich organizací a prostřednictvím odborného poznání, zejména v oblasti lékařských věd. Sleduje nejen vývoj domácí veteránské scény, ale i transnacionální vlivy na utváření představ o tom, kdo je veterán a jaké jsou jeho potřeby. Projekt se tak snaží porozumět procesům heroizace a deheroizace ve společnosti, která se ve 20. století opakovaně dělila na vítěze a poražené a kde byl odboj proti nelegitimní vládě oslavovanou a zároveň spornou formou boje.

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Operační program EU Jan Amos Komenský (OP JAK), projekt č. EH23_025/0008741, Migrace a my: Mobilita, uprchlictví a hranice v perspektivě humanitních věd (MyGRACE), řešitelka: Mgr. Nikola Tohma, Ph.D.

Projekt přinese interdisciplinární synergii do výzkumu o migraci a uprchlictví v České republice. V pěti úzce propojených a vzájemně se doplňujících výzkumných záměrech zkoumá lidi v pohybu z perspektivy literární vědy a kulturních studií, etnologie a antropologie, historie a za použití digitálních metod. Kriticky a novým způsobem studuje exil, rasu a jazyk u současných migrantů, vliv států na transnacionální migraci, dějiny pracovní migrace a hranice. Cílem projektu je prostřednictvím inovativního výzkumu a interdisciplinární spolupráce přinést novou kvalitu poznání o různých formách migrace a jejích dopadech pro společnost z perspektivy humanitních věd. Zároveň doplňuje podstatně silnější základnu v oblasti sociologického a ekonomického výzkumu a zdůrazňuje nutnost humanitněvědního vkladu do vědecké i veřejné debaty o migraci. Zvládnutí výzev migrace proto zahrnuje nejen znalost motivů, směrů a forem migrace či konkrétní migrační a uprchlické politiky, ale též pochopení role fenoménu migrace ve veřejných diskurzích a ve formování kolektivních identit. V projektu bude zkoumáno, jak je migrace překládána ve slova a významy a jak se různé formy vymezení vůči cizím a rasismus projevují v debatě a rozhodnutích o lidech v pohybu. Konceptuálně se projekt opírá o inkluzivní pojetí migračních a uprchlických režimů, jež zahrnuje nejen státy a velké humanitární organizace, mezinárodní konvence a normy, ale také vlastní jednání a rozhodování („agency“) lidí v pohybu a kulturní reprezentace, jež této zkušenosti připsují smysl.

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Projekty velkých výzkumných infrastruktur, projekt č. LM2023062, Digitální výzkumná infrastruktura pro jazykové technologie, umění a humanitní vědy, řešitel: Mgr. Michal Frankl, Ph.D.

Velká výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ představuje český národní uzel (distribovaný mezi 17 zúčastněných partnerů z 15 institucí) panevropských výzkumných infrastruktur CLARIN-ERIC (Common Language Resources and Technology Infrastructure), DARIAH-ERIC (Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities) a EHRI-ERIC (European Holocaust Research Infrastructure, ve stádiu přípravy). LINDAT/CLARIAH-CZ shromažďuje, zpracovává, anotuje (manuálně i automaticky) a uchovává jazyková, multimediální a jiná data související s českým jazykovým prostředím, a to i z historického hlediska. Zároveň zprostředkovává otevřený přístup nejen k těmto datům, ale i k technologiím, relevantním zejména pro hu-

manitní a společenské obory a související interdisciplinární výzkum (např. formální a počítačová lingvistika, translatologie, lexikografie, psychologie, sociologie, neurolingvistika, kognitivní vědy nebo umělá inteligence). V oblasti umění a humanitních oborů aplikujících digitální metody se jedná mj. o literaturu a literární vědy, historii včetně zdrojů orální historie a výzkumu holokaustu a genocid 20. století, historickou bibliografii, kulturu a vědu o kultuře, historii umění, filozofii, film a filmovou historii včetně nových médií a jejich analýzy, vizuální umění, muzikologii a historii hudby, etnologii, folklór, archeologii, egyptologii a interdisciplinární obory v jejich kombinaci, včetně kombinace s moderními technologiemi. LINDAT/CLARIAH-CZ se významně spolupodílí na vývoji datového repozitáře CLARIN DSpace, který poskytuje spolupracujícím organizacím na národní i mezinárodní úrovni. Hlavním cílem infrastruktury je zpřístupnit – v otevřeném režimu – digitalizované datové zdroje v uvedených oborech široké vědecké komunitě, a to včetně softwarových služeb nutných k efektivnímu využití těchto zdrojů. Součástí programu infrastruktury jsou také vzdělávací aktivity.

Konstruování československé státnosti: koncepty – strategie – reflexe

Vedoucí: PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.

Výzkumný tým se zabývá proměnami československé státnosti v průběhu 20. století, a to v kontextu středoevropského prostoru. Orientuje se především na její ideové zdroje, měnící se formy (re)prezentace a způsoby recepce. Tyto základní okruhy výzkumu jsou sledovány v několika koncepčních i metodologických rovinách: legitimita a struktura státní moci, politická kultura, aplikovaná politika dějin, politika paměti, komemorace apod. K tématům patří výzkum podchycující měnící se diskurz vnímání první republiky, vymáhání loajality ke státu v počátečních letech meziválečného Československa či inscenování a symbolické utváření mocenského prostoru československého exilu za druhé světové války.

Členové: PhDr. Jan Hálek, Ph.D., PhDr. et Mgr. Pavel Horák, Ph.D., Mgr. Anna Jonáková, PhDr. Martin Klečáček, Ph.D., Mgr. Martin Klement, Ph.D., Mgr. et Mgr. Pavel Máša, Ph.D., PhDr. Boris Moskvic, Mgr. David Smrček, Ph.D., PhDr. Jakub Štofanič, Ph.D., Mgr. Richard Vašek, Ph.D., PhDr. Luboš Velek, Ph.D.

Řešené projekty:

- Grantová agentura České republiky, bilaterální projekt č. 24-12195K, Občanská společnost a zrod voleb: volební kultura revoluce 1848 na příkladu českých zemí, Haliče a Bukoviny, řešitel: PhDr. Luboš Velek, Ph.D.

Projekt usiluje o zmapování volebního dění v českých zemích, v Haliči a Bukovině během revoluce 1848. Analýza volebních procesů, agitací a chování obyvatelstva povede ke komparaci průvodních jevů a volebních výsledků. Výsledky analýzy a komparace poslouží nejen k poznání volební kultury těchto oblastí, ale i k charakterizaci a klasifikaci vznikající politické kultury jmenovaných oblastí a jimi obývaných etnik na pozadí formující se občanské společnosti. Analýza je prováděna jak perspektivou „shora“, tj. optikou elit (poslanců, úřadů, veřejně činných intelektuálů), tak perspektivou „zdola“, tj. voličů. Sledován je vývoj volební legislativy, formy a obsahy komunikace politických elit a voličů, volební chování s ohledem na rozsah a intenzitu patologických jevů. Shromáždění osobních a volebních dat poslanců umožní rekonstruovat typy poslaneckých kariér.

- Grantová agentura České republiky, standardní projekt č. 25-17777S, Kultura protestu v Českých zemích v letech 1890–1938, řešitel: PhDr. et Mgr. Pavel Horák, Ph.D.

Projekt zkoumá kulturu protestu v českých zemích v období formování moderní masové společnosti. Zabývá se protesty, které byly symptomy závažných společenských krizí. K problematice přistupuje na základě vybraných excesivních případů, s jejichž podobou státní moc dosud neměla zkušenost. Projekt se soustřeďuje na rozhodovací mechanismy a strategickou komunikaci státních institucí v momentech rozpadu společenského konsensu. Zároveň rekonstruuje samu protestní praxi. Napětím mezi úředními a politickými apely a situací „v terénu“ identifikuje aktéry událostí i osobní motivace. Sleduje přístupy ke svobodě slova a shromažďování, pojetí práva a spravedlnosti, stejně jako dobovou reflexi a instrumentalizaci události. Antropologií protestu jako dynamické události projekt analyzuje normy, diskurzy a praktiky, které si aktéři přivlastňovali. Zvolenou perspektivou testuje zavedené chronologie a přináší nové pohledy na dějiny moderního městského protestu, formování moderního státu a vzájemnou interakci.

- Grantová agentura České republiky, EXPRO projekt č. 20-19463X, Sociální mobilita elit ve středoevropských regionech (1861–1926) a tranzice imperiálních zkušeností a struktur v národních státech, spoluřešitel: dr. Vlad Vasile Popovici

Interdisciplinární projekt analyzuje a srovnává transformační procesy moderních evropských společností na příkladu dvou vedlejších regionů habsburské monarchie: Čech a Sedmihradska. Soustředí se na otázku, jak sociální mobilita, vzdělání, rodinné a další vazby elitních sociálních skupin přispívaly k (de)stabilizaci společnosti jako celku. Výzkum je uplatněn na

dvou vybraných skupinách, které patřily do tzv. rozhodovací vrstvy: poslanců zemských sněmů, říšské rady ve Vídni a uherského říšského sněmu a vyšších státních úředníků. Projekt originálním způsobem kombinuje metody vycházející z oblasti jak humanitních, tak přírodních věd. Jeho cílem je prostřednictvím modelace faktorů, které signifikantně rozhodovaly o zařazení jednotlivců k výše uvedeným elitním skupinám, objasnit proces cirkulace elit a tranzice imperiálních zkušeností a struktur do nově vzniklých národních států. Projekt ukáže souvislost mezi kariérou jednotlivce a jeho rodinnými vazbami a v neposlední řadě osvětlí demografické faktory evropské moderní rodiny.

- Regionální spolupráce krajů a ústavů Akademie věd ČR, projekt č. R3000772502, Herbert Masaryk. Umělec, sportovec a syn, řešitelka PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.



Projekt různými přístupy zkoumá osobnost polozapomenutého malíře Herberta Masaryka (1880–1915), od jehož předčasné smrti v roce 2025 uplynulo 110 let. Herbert Masaryk zanechal výraznou stopu nejen jako nadějný malíř, ale i jako propagátor sportu. Především však byl synem T. G. Masaryka, filozofa, profesora a politika. Analýza života Herberta Masaryka přispěje k definování rodinných vztahů v Masarykově rodině a akademické rodině obecně. K hlavním výstupům projektu patří výstava s názvem *Herbert Masaryk. Umělec, sportovec a syn*, která se konala roku 2025 v Muzeu T. G. Masaryka v Lánech a následně byla přenesena do Múzea kultúry Čechov na Slovensku SNM v Martině. Na výstavě byly prezentovány obrazy ze soukromých i veřejných sbírek a archivní materiály.

V rámci výstavy vznikl edukační lektorský program pro školy. V roce 2026 se ve Vile Lanna uskuteční konference, kde historici a znalci dějin umění a sportu nahlednou svou optikou osobnost Herberta Masaryka, jeho rodiny a doby. V roce 2027 bude vydána kniha, jež bude obsahovat příspěvky z konference a kritickou edici dokumentů z fondů Masarykova ústavu a Archivu AV ČR vztahujících se zejména k osobnosti Herberta Masaryka.

- Regionální spolupráce krajů a ústavů Akademie věd ČR, projekt č. R300772504, Íránský poutník zpátky doma. Výstava k připomenutí 140. výročí narození orientalisty Jana Rypky (1886–1968), řešitel PhDr. Jan Hálek, Ph.D.



Dějiny města Kroměříže a Akademii věd ČR propojuje osobnost předního českého orientalisty Jana Rypky, od jehož narození v roce 2026 uplyne 140 let. Při této příležitosti představí Masarykův ústav a Archiv AV ČR ve spolupráci s Muzeem Kroměřížska Rypku široké veřejnosti jako vědce, občana Kroměříže a popularizátora vědy. Masarykův ústav a Archiv AV ČR se projektu účastní z pozice instituce spravující nejen Rypkovu osobní písemnou pozůstalost, ale také archivní fondy vzniklé z činnosti meziválečného Orientálního ústavu a na jeho činnost navazujícího Orientálního ústavu ČSAV, které jsou s Rypkovou činností neodmyslitelně spjaty. V prostorách Malé galerie Muzea Kroměřížska se v roce 2026 uskuteční výstava, obohacená přednáškami pro veřejnost. Výstavu doprovodí katalog, ve kterém bude poprvé představeno na sto padesát předmětů z Rypkovy pozůstalosti uložené ve sbírkách muzea (část jeho orientálních sbírek, obrazy významných umělců, nábytek). Bude vydána kritická edice vybraných Rypkových popularizačních textů, jimiž v prostředí meziválečného Československa zpřístupňoval poznatky svého oboru odborné a laické veřejnosti. Činil tak zejména prostřednictvím článků v periodickém tisku, pořádáním veřejných přednášek a rozhlasovými vystoupeními. Veřejnosti bude tento kroměřížský rodák představen jako osobnost významná pro svůj region i jako vědec, který zásadně ovlivnil vývoj svého oboru.

Manuscripta. Studium a soupis rukopisů

Vedoucí: Mgr. Ondřej Vodička, Ph.D.

Předmětem studia výzkumného týmu jsou literární rukopisy v širokém časovém rozmezí od středověku do konce raného novověku. Aktivity týmu navazují na činnost oddělení pro soupis a studium rukopisů, které vzniklo už v roce 1955 při tehdejšímu Archivu ČSAV. Jedním z úkolů týmu proto zůstává zpřístupňování rukopisných fondů na území České republiky a rukopisných bohemik v zahraničí, které probíhá nejen formou fondových soupisů, ale především prostřednictvím elektronické databáze rukopisů a bibliografie kodikologické literatury. Do popředí vědeckého zájmu se postupně dostávají další výzkumná témata zaměřená na specializované skupiny rukopisů (zejména iluminované, heraldické či hudební rukopisy), dějiny středověkých knihoven, narativní prameny i obecnější kodikologická témata či příbuzné pomocné vědy historické.

Členové: Mgr. et Mgr. Klára Andresová, Ph.D., Mgr. Soňa Černá, Ph.D., Jan Hajič, Ph.D., Dr. Rhianydd Hallas, Ph.D., PhDr. Marta Hradilová, Ph.D., doc. Hana Vlhová-Wörner, Ph.D.

Řešené projekty:

- International Visegrad Fund, Strategic Grants, projekt č. 22310209, Early Music in Central Europe: Collaborated Research, Migrating Sources, Transregional Connections, řešitelka: doc. PhDr. Hana Vlhová-Wörner, Ph.D.

Historické narativy o středověké hudební kultuře obvykle zobrazují střední Evropu jako okrajovou oblast s opožděným přijetím nejnovějších repertoárů a se zpožděným vývojem. Tento pohled je založen na nedostatečné prezentaci hudebních zdrojů, jejich popisu a interpretaci, jakož i na nepochopení specifického kulturního profilu regionu. Tento pohled také nekoresponduje s popisy hudebních „center“ definovaných především na základě znalosti zdrojů z evropského západu a jihu v období po druhé světové válce, kdy bylo studium církevní kultury a hudby komunistickými režimy marginalizováno, nebo dokonce zakázáno. Nový nebo obnovený výzkum středověké liturgické hudby ve všech zemích V4 v posledních třech desetiletích je konfrontován s novými metodologiemi a přístupy, na které každá země reagovala odlišným způsobem a rozvinula různé silné stránky – inventáře repertoáru a fragmentární studie v Maďarsku, paleografie na Slovensku, otázky přenosu a hymnologie v Česku a klášterní studia v Polsku. Tento projekt sleduje dva cíle: vytvořit větší výzkumnou komunitu s aktivní výměnou znalostí a metodikou a realizovat společné projekty a publikace. Projekt spojuje čtyři špičkové týmy, z nichž každý vyniká v jiné oblasti výzkumu (liturgie,

paleografie, monastická studia, hymnologie). Čtyři workshopy, z nichž se každý koná v jedné ze zemí V4, poskytují příležitost k výměně znalostí a metodologie. Série online přednášek umožňuje prezentovat nejdůležitější výsledky široké mezinárodní komunitě.

- Grantová agentura České republiky, bilaterální projekt č. 24-10511K, Recepce francouzské liturgické hudby ve střední Evropě ve vrcholném středověku, 1918–1923, řešitelka: doc. PhDr. Hana Vlhová-Wörner, Ph.D.

Vliv francouzského repertoáru na českou liturgickou hudbu 13. století je nově identifikovaným, ale charakteristickým aspektem české středověké hudební tradice, odlišné od hudebního repertoáru sousedních regionů. Stopy francouzského repertoáru lze pozorovat u mešních tropů, tropů k *Benedicamus Domino*, hodinových zpěvů, tropovaných lekcí a sekvencí, přičemž doklady pocházejí především ze svatovítské katedrály a svatojiřského kláštera na Pražském hradě. Aktuální publikace ke středověkým církevním dějinám vyzdvihla kvalitu olomouckého biskupa Roberta (1202–1240), jehož možný anglický původ a studium v Paříži pravděpodobně vysvětlují kontakty mezi dobovým západním repertoárem a Čechami. Interdisciplinární studium tohoto fenoménu má potenciál změnit pojetí zažitých modelů cirkulace hudebního repertoáru ve vrcholném středověku a revidovat koncepci „kulturních center“ a „periferií“ definovanou na základě vybraných parametrů, jejichž platnost je dnes třeba přehodnotit.

- Grantová agentura České republiky, EXPRO projekt č. 19-28306X, Staré mýty, nová fakta: české země v centru hudebního dění 15. století, řešitelka: doc. PhDr. Hana Vlhová-Wörner, Ph.D.

Novodobé formování české identity je založeno mimo jiné na reflexi husitské tradice, ve které byla hudba hlavním médiem pro zprostředkování klíčových idejí. Výklad českých hudebních dějin 15. století, charakteru repertoáru a jeho vztahu k evropskému vývoji je od samého počátku české hudební historiografie poznamenán záměrnou manipulací historických faktů a účelovou ideologií estetických hodnocení. To se promítlo také do pojetí starší české hudby v širším evropském kontextu, které je postaveno na nedostatečném, nebo dokonce zcela chybném pochopení specifického vývoje ve střední Evropě. Obecné historické přehledy v souvislosti s českými zeměmi většinou operují s termíny jako „diskontinuita“, „izolace“, „zjednodušení“ či „zpoždění“, byť historické prameny jednoznačně dokládají situaci opačnou. Mýtus výlučné role husitské tradice výrazně poznamenal hudební tvorbu 19. a 20. století, v níž skladby reflektující husitský odkaz, včetně těch, které citují nesprávné rekonstrukce husitských melodií, navozovaly pocit národní identity.

- Grantová agentura České republiky, Postdoc Individual Fellowship – Outgoing projekt č. 22-360330, Koncept a užití kontrafakta v liturgickém zpěvu pozdního středověku, řešitelka: Rhianydd Hallas, Ph.D.

Užití kontrafakta jako kompozičního nástroje bylo ve středověku běžným postupem a kontrafakta tvoří podstatnou část repertoáru středověkého liturgického zpěvu. Dosavadní definice a používání a popis této techniky ovšem nezohledňuje dostatečně zažitou kompoziční praxi v celé její šíři tak, jak ji rozvinuli skladatelé v pozdním středověku. Tento projekt si proto klade za cíl první systematický výzkum tvorby a šíření kontrafakt v pozdním středověku s cílem ukázat užívané kompoziční způsoby a definovat rozličné přístupy jednotlivých autorů.

Tomáš Garrigue Masaryk a jeho spolupracovníci

Vedoucí: Mgr. Milan Hanyš, Ph.D.

Tým se zaměřuje na výzkum činnosti T. G. Masaryka a jeho spolupracovníků, jak ze sféry politické (především Edvard Beneš), tak vědecké a kulturní. T. G. Masaryk během svého života aktivně zasahoval do různých vědeckých oborů a společenských oblastí, složení týmu je proto nutně interdisciplinární: jeho členky a členové se zaměřují na dějiny myšlení, politické dějiny, kulturní a literární dějiny a paměťová studia. Výzkum je provázán s ediční praxí, mezi důležité úkoly týmu patří zpřístupňování pramenů různé povahy (díla, ego dokumenty jako korespondence, vzpomínky, ale i dokumenty úřední povahy). Členky a členové týmu se podílejí na vydávání profilových edic Masarykova ústavu a Archivu AV ČR *Spisy TGM, Korespondence TGM, Dokumenty E. Beneše, EGO* ad. Opírají se přitom o vynikající infrastrukturu – fondy Archivu Ústavu T. G. Masaryka a Prezidentskou knihovnu T. G. Masaryka, jež jsou ve správě Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Tým se podílí na rozvoji několika databází – metadata rozsáhlé Masarykovy korespondence jsou vkládána do databáze Historická korespondence HiKo, v prostředí webového portálu Po stopách T. G. Masaryka vzniká databáze pomníků a dokumentace prezidentských cest, průběžně je doplňována bibliografie publikovaných textů T. G. Masaryka.

Členové: prof. Mgr. Vratislav Doubek, Ph.D., Mgr. et Mgr. Jitka Jindřišková, PhDr. Helena Kokešová, Ph.D., Mgr. Soňa Martinovská, Ph.D., Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D., Mgr. Viktor Pavlíček, PhDr. Josef Tomeš, Ph.D., Mgr. Jakub Vrba, Ph.D.

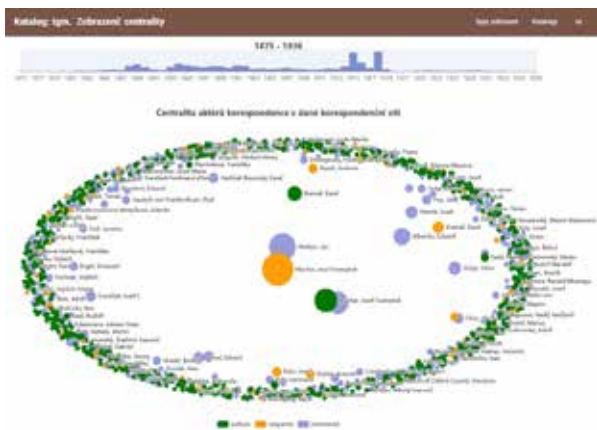
Řešené projekty:

- Grantová agentura České republiky, standardní projekt č. 21-24776S, Felix Weltsch, Jindřich Kohn a in-

telektuální dějiny v meziválečném Československu, řešitel: Mgr. Milan Hanyš, Ph.D.

Projekt je zaměřen na výzkum myšlení židovských intelektuálů, zejména Felixe Weltsche (1884–1964) a Jindřicha Kohna (1874–1935), v kontextu dobových intelektuálních diskurzů a intelektuálních dějin meziválečného Československa. Z řady intelektuálů byli Weltsch a Kohn vybráni proto, že byli oba činní jako publicisté, psali důležité filozofické a sociologické texty a představují do značné míry typické a analogické volby a pozice židovských intelektuálů v Československu. Zatímco Weltsch psal převážně německy a byl aktivní v sionistických kruzích, Kohn publikoval v češtině a měl velký vliv mezi Čechožidy a zejména pak na mladou generaci českožidovských intelektuálů. Oba ve svých dílech tematizují dobové problémy (krize demokracie, vzestup antisemitismu, spory o asimilaci a sionismus) spolu s problémy filozofie dějin, politické filozofie a politické etiky. Paralelní výzkum a synoptická interpretace jejich textů tak rozšíří porozumění vnitřní logice témat, argumentů a otázek židovských intelektuálů a intelektuálním dějinám první republiky.

- Ministerstvo kultury ČR, projekt č. DH23P03OVV052, Network of Letters (NETLET) – Korespondence intelektuálních elit v přelomových dobách českých dějin z digitální perspektivy, řešitelka: Mgr. et Mgr. Jitka Jindříšková



Projekt *Network of Letters (NETLET)* má tři hlavní cíle: 1) Vyvinout a implementovat digitální nástroje pro zpracování, analýzu a vizualizaci velkého množství dat korespondenčních souborů; 2) vybudovat základnu pro online národní datový repozitář shromažďující metadata a data rozsáhlých souborů korespondence intelektuálních elit českých zemí ve třech šířeji chápaných přelomových obdobích národních i obecných dějin (1580–1670, 1870–1939 a 1939–1989); 3) prozkoumat shromážděná metadata (v řádu několika tisíc) tří korespondenčních souborů metodami síťové analýzy

a vizualizovat je pomocí vytvořených vizualizačních nástrojů s cílem vymezit pozici českých zemí a jejich intelektuálních elit v rámci národních, evropských a světových komunikačních sítí.

Transformace státu a společnosti v hospodářské a sociální perspektivě

Vedoucí: doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Těžiště výzkumu spočívá v zachycení dynamiky a vývojových (dis)kontinuit socioekonomických proměn státu a společnosti v českých zemích v kontextu širšího mezinárodního vývoje. Z perspektivy hospodářských a sociálních dějin jsou odborné zájmy skupiny věnovány jednak reflexi dobového myšlení, jednak sociální praxi v období 19. a 20. století. Důraz se klade na ekonomické, kulturní, národní a genderové fenomény a jejich proměny v souvislosti s formami moci a vládnutí. Mezi konkrétní zkoumaná témata náležejí expertní kultura, gender, migrace, sociální stát, nová studia kapitalismu nebo kriminalita.

Členové: PhDr. Jakub Doležal, Mgr. et Bc. Svatopluk Herc, Ph.D., PhDr. Kristýna Kaucká, Ph.D., PhDr. Michal Kurz, Ph.D., Mgr. Eliška Švarná, Dr. phil. Jan Vondráček, Ph.D.

Řešené projekty:

- Grantová agentura České republiky, standardní projekt č. 24-12500S, Zaměstnanecké bydlení v českých zemích v industriální éře (1830–1950): diskurz a politiky, vzory a realizace, řešitel: doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Cílem projektu je zachytit (dis)kontinuitu řešení bytové otázky zaměstnanců v českých zemích v industriální éře (1830–1950), a to na úrovni expertních debat v kruzích teoretiků a zaměstnavatelů a ve formě vybraných realizací zaměstnaneckého bydlení a jeho domácích a zahraničních vzorů. Zaměstnanecké bydlení bylo zásadním tématem industriální společnosti. Bydlení zaměstnanců řešili zaměstnavatelé již v předindustriální éře. S nástupem industrializace však nabyla bytová otázka zaměstnanců v souvislosti s migracemi klíčového významu. Míra industrializace českých zemí koresponduje s intenzitou veřejných diskusí, experimentů a investic do zaměstnanecké bytové výstavby. Proto v českých zemích nalezneme desítky příkladů zaměstnaneckého bydlení různých vlastnických forem, urbanistických a stavebně-architektonických řešení, socioprofesionálních skupin a sociálně politických přístupů. Projekt je věnován politickým a expertním diskusím na téma zaměstnaneckého bydlení. Sleduje strategie prosazování výstavby pro zaměstnance ve státním a nestátním sektoru. Studuje

domácí a zahraniční vzory zaměstnaneckého bydlení. A usiluje o periodizaci a typologizaci zaměstnaneckého bydlení v českých zemích, a to v epoše vymezené nástupem klasické industrializace a počátkem socialistické industrializace.

- Grantová agentura České republiky, standardní projekt č. 21-03708S, „Válka ševců“: Obuvnictví a obuvnický průmysl v Předlitavsku za první světové války, řešitel: doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Projekt se soustředí na obuvnictví a obuvnický průmysl jako důležitý segment válečné ekonomiky Předlitavska v letech 1914–1918. Pozornost je věnována malovýrobci, výrobním družstvům i průmyslovým producentům, distributorům, drobným spotřebitelům i masovým odběratelům vojenské, pracovní a civilní obuvi v čele s armádou. Pozornost je upřena k válečným ústředním kůží a obuvi, které byly platformou konsolidace trhu a kolbištěm konkurenčních zápasů. Projekt se soustřeďuje také na nové strategie v podmínkách řízené ekonomiky, včetně legislativních změn, technologických inovací a recyklace obuvi. Klíčovým tématem je samotná obuv a její proměny. Tematizovány jsou dále změny spotřebního chování a hodnoty obuvi v každodenním životě, sociálních konfliktech a kulturních souřadnicích války. Výstupem projektu bude kolektivní vědecká monografie a série studií v mezinárodních časopisech.

- Grantová agentura České republiky, standardní projekt č. 21-14325S, Environmentální strategie urozených velkostatkářů při transformaci krajiny. Vichřice a kůrovec v oblasti „Böhmerwald“ 1868–1929, řešitelka: PhDr. Mgr. Kristýna Kaucká, Ph.D.



Využitím dosud nevytěžených (archivních i tištěných) pramenů bude rekonstruováno aktérství urozených velkostatkářů ve vztahu k přírodě oblasti Böhmerwald (historický název zalesněného území dnešní Šumavy v Česku, Bavorského lesa v Německu a Böhmerwald v Rakousku) v období poznamenaném dvěma vichřicemi (1868 a 1929). Během sledovaného období lidská společnost zásadním způsobem transformovala své okolí v souvislosti s procesy industrializace a technologické modernizace. Böhmerwald je největším souvisle zalesněným prostorem ve střední Evropě a tvoří modelový příklad transnacionální interakce společnosti se životním prostředím. Vzhledem k existenci silného kulturního narativu o kůrovcových kalamitách představuje ideální oblast pro historický výzkum. Environmentální strategie dominantních vlastníků půdního fondu Böhmerwald z řad šlechty budou podrobeny interdisciplinární analýze čerpající z metodologie sociální a kulturní ekologie a environmentálních dějin.

- Ministerstvo kultury ČR, projekt č. DH23P03OVV062, Památky a společnost v českých zemích mezi lety 1900 a 1960: Profesní a osobní strategie ochránců památek ve světle soukromé korespondence, řešitel: PhDr. Michal Kurz, Ph.D.



Klíčovou roli pro utváření společné kulturní identity má ochrana kulturního dědictví. V českých zemích existuje silná a bohatá tradice památkové péče jako institucionální činnosti i specializovaného oboru. Je proto s podivem, jak málo dosud víme o souvislostech, v nichž tato tradice vznikala, a osobnostech, které ji zejména v menších městech pomáhaly utvářet. Cílem

projektu je zmapovat tyto málo známé souvislosti dějin české památkové péče. Zaměřuje se na vývoj vztahu zdejší společnosti k ochraně památek v první polovině 20. století z pohledu různých sociálních, profesních a zájmových skupin. Snaží se zdůraznit význam ochrany památek pro formování sdíleného kulturního vědomí a představit dnes již mnohdy zapomenuté aktéry, kteří této aktivitě dávali tvář. Projekt sleduje období 1900–1960, od založení Klubu Za starou Prahu po úmrtí historika umění Zdeňka Wirtha. Zahrne tak několik zásadních dějinných zvrátů, na jejichž pozadí lze zachytit důležité proměny i konstanty v přístupu k památkám. Jádrem výzkumu je rekonstrukce dobových aktérských sítí, jejíž osu tvoří působení Z. Wirtha, klíčového iniciátora, garanta a popularizátora oboru po celé sledované období. Proto se počítá s využitím mimořádně cenného a bohatého fondu Wirthovy soukromé korespondence s předními osobnostmi oboru. Projekt se opírá o interdisciplinární spolupráci historiků umění, historiků a archivářů. Efektivně těží ze sdíleného potenciálu trojice zapojených institucí, které spravují klíčové archivní fondy k tématu výzkumu. Části dobové korespondence budou zpřístupněny formou veřejné databáze a edic, které doplní audiovizuální program k významu korespondence pro poznání moderních dějin. Hlavními výstupy, určenými jak pro odborníky, tak širokou veřejnost, jsou tři výstavy s doprovodnými kritickými katalogy a interaktivní mapa představující vybrané regionální osobnosti, instituce a památkové kauzy. Projekt v nich přiblíží nejen dějiny oboru, ale i význam ochrany památek pro identifikaci obyvatel se svou obcí, regionem či zemí.

- Prémie Lumina quaeruntur Akademie věd ČR, projekt č. LQ300772501, Projekt propojené historie (CHiP), řešitel Dr. phil. Jan Vondráček, Ph.D.

Projekt usiluje o rozvoj nového přístupu k práci s historickými archivními materiály, a to prostřednictvím vytvoření webové výzkumné platformy. Projekt, který navazuje na výsledky fondu MIT Czech Republic Seed Fund, je zamýšlen jako prototyp a testovací verze pro vývoj inovativních výpočetních komponentů, procesů a postupů pro práci s digitalizovanými historickými zdroji. Na historickém příkladu zavádění řízeného hospodářství v okrese Kladno v období protektorátu Čechy a Morava v letech 1939–1945 *CHiP* integruje nejmodernější digitální nástroje, včetně databází, strojového učení, vícejazyčného zpracování jazyka (NLP), historického GIS, generativní umělé inteligence (GenAI) a strojového překladu. Výsledky a poznatky z tohoto projektu umožní abstrahovat vědecké postupy využívané v „digitální historiografii“ a aplikovat je v jiných výzkumných kontextech, čímž poslouží jako model pro posouvání hranic digitálního bádání.

- Regionální spolupráce krajů a ústavů Akademie věd ČR, projekt č. R300772503, Prostory umění. Umělecká díla a artefakty jako součást životního prostředí Jihočeského kraje po roce 1918, řešitel PhDr. Michal Kurz, Ph.D.



Cílem projektu je zmapování uměleckých děl a artefaktů vázaných na veřejný prostor a architekturu, která vznikla po roce 1918 napříč 20. stoletím na území Jihočeského kraje, zejména, ale nikoli výlučně v krajském městě Českých Budějovicích. Výzkum probíhá ve vzájemné synergii obou spolupracujících stran – Alšova jihočeská galerie podchycuje umělekohistorické aspekty tématu, Masarykův ústav a Archiv AV ČR se zaměřuje na historické aspekty, tj. okolnosti vzniku/zániku, proměny významu a recepce těchto artefaktů (mechanismy dobové komunikace o uměleckých dílech i skrze ně, tj. jaká sdělení a symbolické významy měla díla reprezentovat a nakolik je (ne)byla schopna zprostředkovávat publiku). Vedle konkrétních děl bude rekonstruována rovněž síť jejich autorů, potažmo zadavatelů. Klíčovou součástí projektu představuje propojení odborné a popularizační roviny, online zpřístupnění a didaktizace výsledků. Projekt předpokládá tři výstupy, které vzniknou ve spolupráci obou partnerů: online interaktivní mapu s databází uměleckých děl a artefaktů na území jižních Čech s možností vyhledávání dle doby vzniku/autora/místa/typu objektu, metodické listy pro potřeby formálního i neformálního vzdělávání a exteriérovou putovní výstavu prezentující téma ve veřejném prostoru Českých Budějovic a dalších měst Jihočeského kraje.

Dějiny vědy a vědců ve společnosti 20. století

Vedoucí: doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.

Tým se soustředí na výzkum dějin vědeckých institucí a osobností v českých zemích v 19. a 20. století (s časovými přesahy) především z hlediska jejich pozice

ve společnosti. Páteřním projektem týmu jsou *Dějiny Československé akademie věd a výzkumy* zaměřené na její předchůdce (Českou akademii věd a umění, Československou národní radu badatelskou, Královskou českou společnost nauk). Důraz ale klademe též na témata sociálních dějin vědy a vědeckých osobností, na problematiku role vědců ve formování diskurzu v jednotlivých oblastech společenského života, na jejich fungování ve veřejných funkcích i ve formálních a neformálních vlivových sítích a na otázky spojené s habitem vědců a mechanismem vztahů uvnitř vědecké obce (personální strategie, generace, vztahy učitelů a jejich žáků, role genderu). Počítá se také s projekty zaměřenými na obraz vědce a vědy z pohledu ostatních společenských skupin, například v umění. Vedle tradičních archivních pramenů se skupina zabývá možnostmi využití dalších typů historických pramenů a metod, například orální historie či ikonografických pramenů.

Členové: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D., PhDr. Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D., PhDr. Bc. Tomáš Gecko, Ph.D., Mgr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D., PhDr. Hana Kábová, Ph.D., Mgr. Vlasta Mádlová; Dr. Phil. Tomáš W. Pavlíček, Ph.D., Mgr. Jan Podzimek, Mgr. Josef Řídký, Ph.D., Mgr. Zuzana Říhová, Ph.D., Mgr. Luboš Studený, Dr. phil. Mag. rer. soc. oec. Jan Jakub Surman, PhDr. Michaela Šmidrkalová, Ph.D., Mgr. Jiří Šoukal, Ph.D.

Řešené projekty:

- Grantová agentura České republiky, bilaterální projekt č. 21-45624L, Československo-polské vědecké sítě v čase studené války mezi velkou politikou a individuálními strategiemi, řešitel: Dr. Jan Jakub Surman

Exaktní a sociální vědci v Polsku a Československu vstoupili do poválečné doby s vizemi demokratického vzdělávání, s nadějami nových metod a se sítěmi vědeckých kontaktů z předválečné éry. Náš projekt se zaměří na matematiky a další příbuzné vědce (odvětví aplikované matematiky, kybernetiky, astronomie, geologie), dále na ekonomy a sociology z obou zemí, a na to, jak jejich politicky relevantní výzkum vyústil v bilaterální spolupráci. Zvolený metodologický přístup – výzkum sítí na základě ego-dokumentů a orální historie – přináší preciznější pohled na bilaterální kontakty, než umožňují tradiční historiografické postupy. Náš přístup k pramenům potvrzuje tezi, že propojování v době studené války lze lépe studovat zdola než začínat od politicky předepsané normy.

- Grantová agentura České republiky, standardní projekt č. 23-05045S, Symboly vědy 1945–1970, řešitelka: PhDr. Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D.

Sybolem vědy rozumíme výraz/pojem, který se vztahuje k předmětu mimojazykové reality souvisejí-

címu s vědeckou činností. Vzestup role technických a přírodovědných disciplín po roce 1945 byl mj. spojen s tím, že se jejich aplikační sféra rozšířila na všechny oblasti života společnosti a prostoupila její každodennost. Jednotlivé, masově využívané vědecké výsledky, artefakty a projevy, resp. jejich jazyková ztvárnění, se staly bezprecedentně chápanými reprezentanty, symboly vědy a výzkumu, jež do značné míry zpětně určovaly postavení vědy v poválečném socialistickém Československu a předurčovaly její reálné dopady na společnost. Cílem tohoto projektu je proto zmapovat používání vybraných výrazů/pojmů ve veřejné i akademické sféře, charakterizovat se zřetelem k danému historickému kontextu jejich symbolickou hodnotu a platnost a propojenost s dobovou ideologií.

- Program podpory perspektivních lidských zdrojů – postdoktorandů, projekt č. L300772501, Joachim Barrande: myšlení o Zemi v 19. století, řešitel Mgr. Josef Řídký, Ph.D.

Projekt si klade za cíl kriticky zhodnotit stěžejní díla Joachima Barranda (1799–1883), porozumět jim v dobovém kontextu, vztáhnout je k probíhající mezinárodní debatě v dějinách vědy a intelektuálních dějinách a zároveň skrze jeho osobu přivést tuto debatu do ČR. Prostřednictvím studia Barrandových předních děl chce rovněž přispět k diskusi rozvířené vyhlášením antropocénu. Navrhovaný projekt se zaměřuje na kritickou četbu Barrandových textů *Système Silurien*, *Colonies dans le bassin silurien de la Bohême* a *Défense des colonies* (což jsou mnohasvazková díla o cca 6 000 stranách). Podstatnou součástí projektu je seznámení s Barrandovou korespondencí a terénními zápisky.

- Prémie Lumina quaeruntur Akademie věd ČR, projekt č. LQ300772201, „Obrazy vědy“ v Československu 1918–1945–1968, řešitel Dr. phil. Mag. rer. soc. oec. Jan Jakub Surman

Projekt zkoumá názory na úkoly a zdroje poznání a povahu klíčových epistemických konceptů v bouřlivých prvních padesáti letech československé nezávislosti. První světová válka způsobila rozkol v chápání vědy jako pozitivní i destruktivní síly, což vedlo ke konceptuálním nejistotám a celosvětové diskusi o novém pojmovém rámci vědy, které bude sledováno na československém příkladu. Projekt se soustředí na různé kulturní komunity, které byly částečně součástí nadstátních sítí, a bude také zkoumat, jak se „obrazy“ přizpůsobovaly (či nepřizpůsobovaly) státnímu rámci. V neposlední řadě se bádání coby součást výzkumné iniciativy Political Epistemologies of Central and Eastern Europe (PECEE) podílí na politicko-historickém epistemologickém úsilí o napsání historické antropologie současnosti (a současné vědy), které vede k diskusi

o historických kořenech a možných řešeních krizí sužujících současnou vědu.

- Regionální spolupráce krajů a ústavů Akademie věd ČR, projekt č. R300772501, Vědci ve víru hudební vášně (2025); Příroda očima vědy a umění (2026), řešitelka PhDr. Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D.



Hlavní náplní projektu je příprava a realizace dvou výstav zaměřených na fenomén provázanosti vědecké činnosti s tvůrčí uměleckou činností. Témata výstav jsou příhodně propojena s ústřední tematickou linkou národního hudebního festivalu Smetanova Litomyšl pro roky 2025 a 2026, jež je v širokém slova smyslu reprezentována slovy *vášeň* a *natura*. Cílem prvních z výstav, která se uskutečnila v roce 2025 pod názvem *Vědci ve víru hudební vášně*, bylo představit české vědce v proměnách společnosti 19., 20. a 21. století, jejichž poměr k hudbě výrazně překračoval hranice prosté záliby. Řada z nich již od studentských let la-vírovala mezi vědeckou kariérou a dráhou profesionálního hudebního skladatele či interpreta. Přestože v rámci svého vzdělání a profesní kariéry upřednostnili vědu, hudba pro ně zůstala natolik důležitá, že se jí věnovali nejen na úrovni zájmové, ale nezdědka též poloprofesionální až profesionální. Výstava poukázala nejen na nevšední, zajímavé a inspirativní osudy vybraných českých vědců a na jejich mimořádný vztah k hudbě, ale také na mnohdy nečekanou provázanost různých vědních disciplín s hudbou a hudebními systémy a na jejich vědomé i nezáměrné vzájemné ovlivňování.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR se v roce 2025 účastnil níže uvedených výzkumných programů Strategie AV21. Program Identity ve světě válek a krizí je ústavem přímo koordinován ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR.

Anatomie evropské společnosti

- Mgr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D.: Orientální studia a bádání (nejen ve středoevropském prostoru)
- Mgr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D.: Zapomenuté či neznámé dějiny? Výzkum identity žen ve vědeckém prostředí samostatných státních společenskovědních ústavů a následně v ústavech ČSAV 1918–1968
- PhDr. Martin Klečacký, Ph.D.: Zahraniční služba jako faktor evropské integrace? Diplomacie a diplomaté a jejich role při formování národních států
- PhDr. Jakub Štofanič, Ph.D.: Masaryk a Evropa
- PhDr. Luboš Velek, Ph.D.: Volební chování v českých zemích 1848–1914

Identity ve světě válek a krizí

- prof. Mgr. Vratislav Doubek, Ph.D.: Reflexe Ukrajinské lidové republiky v české/československé kultuře a politice 1918–1920
- doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.: Identita, paměť a tradice evropských akademických institucí ve 20. století
- Mgr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D.: Alois Musil a proces formování moderní české orientalistiky po roce 1918
- Mgr. Vlasta Mádlová: Národní a etnické identity ve střední a východní Evropě
- PhDr. Milada Sekyrková, CSc.: Česká a francouzská národní identita v rodině „vůdce národa“ F. L. Riegrova
- PhDr. Luboš Velek, Ph.D.: Formování občanské odpovědnosti: komunikace, kooperace, kultivace ve středoevropském prostoru
- Mgr. Jakub Vrba, Ph.D.: Identity členů KSČ za druhé světové války

AI: Umělá inteligence pro vědu a společnost

- Mgr. Soňa Martinovská, Ph.D.: Umělá inteligence v archivním světě

Odolná společnost pro 21. století

- Mgr. Martin Klement, Ph.D.: Odolné Ralsko: Od panských lesů po místo demografického experimentu

g) Výsledky vědecké činnosti (výběrová bibliografie)*

Klára **Andresová**, *Central European Infantry Handbooks in the Time of Early Modern Military Revolution*, in: J. Black (ed.), *Infantry: A Global History*, Roma 2025, s. 307–328.

V letech 1550–1650 bylo ve střední Evropě vytištěno 125 vojenských příruček v 227 edicích. Výhradně pěchotním bojem se zabývalo 24 z nich, další čtyři se věnovaly jak pěchotě, tak i jedné z dalších složek tehdejších armád. Prostřednictvím výzkumu změn v obsahu a formálních aspektech vojenských příruček je možné sledovat proměny dobové vojenské teorie. Cílem kapitoly není pouze popsat dobové příručky pro pěchotu, ale také s pomocí zkoumaných knih charakterizovat přenos revolučních změn v pěchotním boji z Nizozemska a Švédska do střední Evropy.

Klára **Andresová**, *Possibilities of Using Military Manuals in Archaeological Research of Early Modern Military Sites*, in: P. Drnovský – P. Hejhal – L. Rytíř (eds.), *Archaeology of Conflicts III.*, Červený Kostelec 2025, s. 79–91.

Vojenské příručky jsou jedním z pramenů, jejichž využití může být nápomocné při archeologickém výzkumu vojenských lokalit. Knihy tohoto žánru, tištěné ve střední Evropě v letech 1550–1650, byly doporučeními pro důstojníky a vojevůdce, která se věnovala otázkám, jak lze řešit nejrůznější problémy dobového válečnictví. Čtenáři však nebyli povinni se jimi řídit. Tento text definuje vojenské příručky daného období a charakterizuje jejich subžánry, které mohou sloužit jako zdroje relevantní pro archeologický výzkum. Představuje také nejvýznamnější autory zkoumaných knih a jejich hlavní díla.

Marie **Bahenská**, *Do Women Belong in Medicine? Discussions, Prejudices and Stereotypes in the Czech lands at the Turn of the 19th and 20th Centuries*, *Forum Historiae*, 19/1 (2025), s. 39–51.

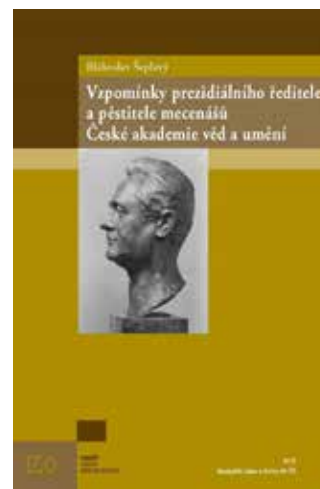
Článek se zabývá působením a reflektováním žen v medicíně v českých zemích na přelomu 19. a 20. století. Charakterizuje odbornou přípravu pro povolání ošetřovatelek a lékařek, nároky na jejich kvalifikaci, následné profesní uplatnění a akceptování odbornou i laickou veřejností, které bylo často spojené s dobovými předsudky vůči ženám. Východiskem pro analýzu obrazu ženy-lékařky a ženy-ošetřovatelky je především dobový tisk a texty lékařů, v nichž se hodnotí schopnosti, kvality a možnosti přínosu žen v lékařské a ošetřovatelské profesi.

Daniela **Bartáková**, *Power and Space. Detention Protocols and Criminal Proceeding Records of the Jewish Inhabitants in Protectorate Prague, 1939–1943*, S: I.M.O.N – Shoah: Intervention. Methods. Documentation, 12/2 (2025), s. 58–83.

Během druhé světové války prošla řada míst v Praze zásadními proměnami, které se výrazně dotkly zejména židovského obyvatelstva. Synagogy, modlitebny, budovy i byty změnily svůj účel a byly přeměněny na skladiště spravovaná úřadem „Treuhandstelle“, jež mělo tyto majetky na starosti. Proměnily se také veřejné prostory – Židé měli zakázán vstup na mnoho míst, mimo jiné na nábřeží Vltavy, do městských parků, kaváren, divadel, kin. Tyto změny odrážejí širší snahu o kontrolu a marginalizaci židovské komunity. Studie pouka-

zuje na konkrétní oblasti Prahy, kde byly protižidovské aktivity obzvláště intenzivní a kde bylo nutné demonstrativně uplatňovat autoritu a moc.

Jan **Boháček**, *Blahoslav Šeplavý: Vzpomínky prezidiálního ředitele a pěstitele mecenášů České akademie věd a umění*, Praha 2025.

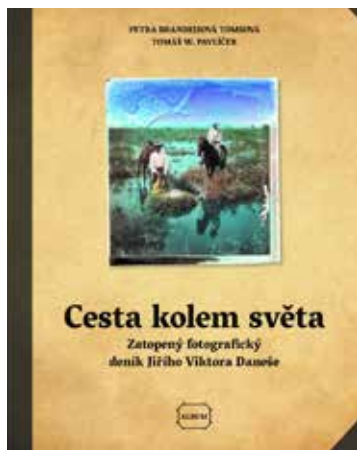


Blahoslav Šeplavý, dlouholetý ředitel kanceláře České akademie věd a umění, zanechal ve svých zápiscích cenný a jedinečný pramen k dějinám této instituce. Šeplavý v nich líčí některé události z dějin „staré akademie“ a věnuje se jednotlivým vedoucím funkcionářům ČAVU i problematice sídla akademie. Popisuje též činnost administrativního aparátu a obtíže spjaté s realizací některých fondů odkázaných akademii. Na nelehkých počátcích Archivu ČSAV přibližuje, jak zanikaly v letech 1952/1953 starší vědecké společnosti. Hodnota textu spočívá v dobré informovanosti pisatele, v trefné charakteristice aktérů popisovaných událostí a v řadě detailů a souvislostí, které jsou z pramenů jiného druhu jen obtížně vysledovatelné.

* Tučně jsou vyznačeni aktuální zaměstnanci Masarykova ústavu a Archivu AV ČR i bývalí pracovníci, kteří zde působili v době, kdy byl realizován daný výstup.

Petra **Brandejsová Tomsová** – Tomáš W. **Pavliček**, *Cesta kolem světa. Zatopený fotografický deník Jiřího Viktora Daneše*, Praha 2025.

Kniha představuje fotografický deník cestovatele a významného profesora geografie Jiřího Viktora Daneše, který jako první československý generální konzul v Sydney uskutečnil cestu kolem světa



(1920–1923). Negativy, které přežily dramatickou cestu z Austrálie do Československa, byly v roce 2002 poškozeny v důsledku povodní. Kniha ukazuje, že i z roztráštěné sbírky fotografií lze interpretovat minulé obrazy přírody a cizích kultur. Cílem monografie je rekonstruovat tři roviny příběhu: popis cesty, způsob využívání autorských fotografií ve prospěch vlastní argumentace a rozřídění unikátní, nicméně poškozené sbírky fotografií, která vznikla před sto lety.

T. Cidlina – Martin **Klement** – Renata **Mauserová**, *Hlasy Ralska. Katalog ke stejnojmenné výstavě*, Janovice 2025.

S oblastí Ralska, rozléhající se mezi Doksy a Mimoní na západě, Hamrem na Jezeře a Osečnou na severu, řekou Zábrdkou na východě a hradem Bezděz na jihu, jsou spojeny osudy nejen lesníků a horníků, ale také vědců či reemigrantů. Výstava *Hlasy Ralska*, která byla v roce 2025 umístěna v Doksech, České Lípě a Kuřívodech, prezentovala jejich autentické vzpomínky



na čas strávený v této krajině. Ve výstavním katalogu jsou výpovědi jednotlivých osob uvedeny v rozšířené verzi a zasazeny do odpovídajícího historického kontextu. Díky rozmanitým námětům vzpomínek se tak nabízí možnost vnímat ralskou krajinu z multiperspektivního hlediska.

Doina Anca **Cretu** – Michal **Frankl** – F. Kind-Kovács – F. Zakrzewski – C. Capotescu – M. Hachmeister – Nikola **Tohma** – Julia **Reinke** – G. Egry – L. Brade – R. Natterman – S. Knoll, *Humanitarian mobilization in Central and Eastern Europe. Local, national and international perspectives*, Manchester 2025.

Tato kniha zkoumá aktéry, praktiky a významy humanitární pomoci ve střední a východní Evropě během 20. století. Sdružuje různoro-



du skupinu vědců, kteří nabízejí nejnovější pohled na to, jak války a konflikty, procesy budování státu, nacionalistický aktivismus a politika, socialistická politika nebo změny režimu ovlivnily vznik a vývoj humanitární pomoci. Zaměřuje se také na roli příjemců pomoci a na utváření strategií v poskytování humanitární pomoci. Nakonec analyzuje vznik, vývoj a účinky místních humanitárních iniciativ, čímž zpochybňuje jednosměrné narativy mezinárodního a západocentrického humanitárního přístupu.

Doina Anca **Cretu**, *Childhood, Experience, Encampment: The Case of Italian-Speaking Refugees in Austria-Hungary During the First World War*, *Journal of Contemporary History*, 60/2 (2025), s. 190–208. Tento článek se snaží odhalit a pochopit zkušenosti dětí v prostoru uprchlického tábora v Rakousku-Uhersku během první světové války. Studie vychází především ze vzpomínek zachycených v autobiografiích, memoárové literatuře a rozhovorech, jež poskytli italsky mluvící uprchlíci z Trentina a Rakouského přímoří. Na základě těchto pramenů je zkoumáno, jakým způsobem život v uprchlickém táboře ovlivnil dětství uprchlíků. Na rozdíl od studií, jež vysídlení v Rakousku-Uhersku zkoumají „shora“, se tento článek soustřeďuje na perspektivu vysídlených dětí a snaží se podchytit, jak chápaly své vykořevení a jaký vztah si vytvořily k táboru jako nástroji státní péče.

Věra **Dvořáčková**, *Chemical Engineer George L. Standart – between Science and Ideology*, *Substantia*, 9/1 (2025), s. 43–56.

George L. Standart byl jedním z mála západních vědců, kteří se rozhodli emigrovat do komunistického Československa. Vedlo jej k tomu jeho levicové smýšlení, přesvědčení, že za železnou oponou existuje spravedlivější a mírumilovnější svět, a také pocit ohrožení

v zemi zmítané mccarthyismem. Ačkoli byl nejprve najat jako informátor sovětskou a následně československou tajnou službou, jeho činnost coby agenta byla značně diskutabilní. Standart byl především vynikající vědec, který nečekaně a bezprecedentně přispěl k rozvoji československé chemické vědy a jejích průmyslových aplikací.

Martin Franc, *In the Shadow of the Eastern Empire? Soviet-Czech Relationships in Gastronomy from 1945 to 1970*, in: I. Berti – S. Magagnoli – P. Scholliers – P. Atkins (eds.), *European Empires on a Plate c. 1750–Today*, New York 2025, s. 105–118.

Studie se zabývá československo-sovětskými vztahy v oblasti gastronomie v letech 1945–1970 z pohledu imperiálního a koloniálního diskurzu. Zaměřuje se na vytváření obrazu sovětské gastronomie v českém prostředí prostřednictvím médií a odborného tisku, na dopad vzájemného obchodu s potravinami a na vývoj vztahů mezi Československem a SSSR v oblasti veřejného stravování. Sovětská gastronomie měla v Československu pouze omezený ohlas, ale ovlivnila podobu luxusního stravování. Naopak česká kuchyně byla v sovětském prostředí nejvíce oceňována pro své produkty a pokrmy spojené s „proletářským“ prostředím (párky, knedlíky s vejčkem).

Tomáš Gecko, „*Many Modern Industrial Spies are Excellent Scholars*“: *Industrial Counterespionage and Images of Knowledge in Czechoslovakia During the Great Depression*, *European History Quarterly*, 55/3 (2025), s. 416–444.

Studie se opírá o teorii obrazů vědění Yehudy Elkany a analyzuje ideologickou poptávku po průmyslové kontrašpionáži v meziválečném Československu. Vychází z předpokladu, že zde postupně rostl význam takových obrazů vědění, jejichž obsahem byla bezpečnost. Vnější

vlivy jako velká hospodářská krize tyto změny urychlily, ale nezpůsobily je. Výrazem této trajektorie byl zákon o hospodářské špionáži (1935), který v konečném důsledku limitoval transfery technologií v podnikovém výzkumu mezi Československem a jeho potenciálními rivaly v čele s Německem.

Rhianydd **Hallas**, *Musicless Contract Transmission in Two Moravian Manuscripts*, *Musicologica Slovaca*, 16/1 (2025), s. 85–106.

Článek se zaměřuje na dva pozdně středověké moravské rukopisy 1 CZ-Bsa R 626 a CZ-Olu M IV 6, uchovávané v podobě *Accedunt laudes virginis* od Adama Eastona z konce 14. století. Eastonova mše byla složena jako kontrafakt skladby *Franciscus vir catholicus* Juliana ze Špýru, vyznačuje se ale rozsáhlými melodickými úpravami. Verze dochované v moravských rukopisech ovšem Eastonovy úpravy nezachycují a vrací se k melodiím Juliana ze Špýru. Je pravděpodobné, že dílo bylo na Moravu přeneseno jako text s označením zamýšlených melodií. Písař – pravděpodobně neobeznámený s Eastonovými hudebními úpravami – poté melodie samostatně sestavil.

Rhianydd **Hallas**, *Shared Sounds: Using Borrowed Melodies to Create Shared Contexts in Late Medieval Saints' Offices*, *Religions*, 16/12 (2025), č. článku 1585.

Studie se zabývá využitím vypůjčených chorálů a melodií ke vzniku a upevnění posvátnosti v liturgii svatých mučedníků pozdního středověku. Zaměřuje se přitom na postavy Jana Husa, svatého Vojtěcha a svatého Demetria v české a maďarské liturgické tradici. Tyto chorály s kontrafaktuálními melodiemi byly důležitým mostem k dřívějším hudebním repertoárům. Podobnost v melodiích měla za následek, že nové zpěvy, a tím ani oslavy, nebyly vnímány jako zcela neznámé a neoprávněné. Nový svátek tak byl

od samého počátku legitimizován. Vypůjčená zvuková složka podpořila posvátnost nových svátků a zakotvila nové liturgické praktiky coby součást zavedených hudebních tradic.

Milan **Hanyš**, *National Humanism, Zionist Liberalism, and Democracy in the Philosophy of Felix Weltsch*, *Leo Baeck Institute Year Book*, 24 March 2025.

Článek se věnuje meziválečnému politickému myšlení Felixe WELTSCH, filozofa, novináře a klíčové postavy pražské německo-židovské intelektuální scény. Na základě analýzy jeho hlavních děl tento článek zkoumá WELTSCHŮV myšlenkový vývoj od naivního demokratického idealismu k nuancovanému pochopení výzev demokracie v době rostoucího fašismu a socialismu. Zkoumá WELTSCHŮV koncept „národního humanismu“ jako pokus o smíření nacionalismu s univerzálními hodnotami. Přehodnocením WELTSCHŮVCH příspěvků nabízí tento příspěvek vhled do složitosti meziválečného židovského politického myšlení a naznačuje jeho relevanci pro současnou debatu.

Martin **Jemelka** – Vojtěch **Kessler**, „*Boot Soles of War*“: *Production, Distribution, Consumption and Value of Military Shoes in Czech Provinces during the Great War*, *Nuova Antologia Militare*, 6/24 (2025), s. 215–248.

Obuv je materiální konstantou lidské existence. Kromě toho je strategickou součástí vojenského vybavení. V této studii je obuv analyzována jako důležitá součást výstroje armády během první světové války a jako předmět, který má jak sociální funkce, tak symbolický význam. Dosavadní výzkum v tradiční vojenské historiografii věnoval této složce vojenského vybavení jen malou pozornost. Prezentovaná studie se proto zaměřuje nejen na historii výroby vojenské obuvi, zejména v kontextu první světové války, ale

také osvětluje změny spojené s industrializací obuvnického průmyslu během války. Studie se zaměřuje na propojení vojenské, ekonomické a produktové historie.

Martin **Jemelka**, *The Army, the Great War, and the Belated Industrialisation of Shoemaking in the Czech Lands*, *War in History*, 32/2 (2025), s. 100–123.

Armáda byla pravděpodobně prvním velkoodběratelem sériově vyráběné obuvi. Několik regionů v Evropě, které se zaměřily na hromadnou výrobu vojenské (a civilní) obuvi, vděčí za svůj vznik právě armádě. To platilo i pro české země. Opožděná industrializace výroby obuvi v českých zemích sahá až do balkánských válek a první světové války. Armáda a válečné hospodářství pod vojenskou kontrolou hrály v tomto procesu klíčovou roli. Studie se věnuje mnohostranné roli armády při dokončení industrializace českého obuvnictví.

Adéla **Jůnová Macková**, *Vlasta Kálalová Di-Lotti in Iraq: Medical practice and scientific research*, in: A. Bonea – I. Nastasă-Matei (eds.), *Negotiating In/visibility. Women, Science, Engineering and Medicine in the Twentieth Century*, Manchester 2025, s. 103–124.

Po první světové válce vznikla Československá republika jako jeden z nástupnických států habsburské monarchie. Nová republika otevřela vědcům příležitost podílet se na „budování československého národa“. Česká lékařka Vlasta Kálalová Di-Lotti založila ve 20. letech 20. století nemocnici v Bagdádu, aby tak podpořila výzkum tropických nemocí v Československu. Plánovala provozovat nemocnici, která by se později mohla přeměnit na vědecký ústav pro výzkum tropických nemocí. Tohoto cíle se jí však dosáhnout nepodařilo. Nakonec se rozhodla spolupracovat s Janem Obenbergerem, entomologem z Národního muzea, na pro-

jektu týkajícím se entomologického výzkumu v Iráku.

Veronika **Kaszás**, *Magyarország és az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának együttműködése a rendszer-változás éveiben*, *Világtörténet*, 15/2 (2025), s. 201–222.

S koncem studené války a transformací zemí východního bloku na konci 80. a počátku 90. let 20. století získala evropská politika v oblasti uprchlictví zcela nový význam. Maďarsko bylo první zemí Varšavské smlouvy, která z důvodu společných zájmů přistoupila k Ženevské úmluvě o uprchlících z roku 1951, a v říjnu 1989 poskytlo zázemí pro kancelář Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Tato studie zkoumá, jak se UNHCR v prvních letech po přistoupení Maďarska – až do vypuknutí jugoslávských válek v roce 1991 – snažil formovat nově vznikající maďarský systém pro uprchlíky.

Veronika **Kaszás** – Endre **Sik** – Judit **Tóth** – László **Kiss**, *Kétféle kép: a keletnémet és az erdélyi menekültek narratívái az állami sajtóban (1987–1989)*, *Regio. Kisebbség, Kultúra, Politika, Társadalom*, 33/4 (2025), s. 74–116.

Článek zkoumá paralely a rozdíly v mediálním zpravodajství a příbězích uprchlíků ze Sedmihradska a východního Německa v Maďarsku v letech 1987 až 1989. Vychází z informací zveřejněných v oficiálních denících té doby a v nejlivnějším samizdatovém periodiku. Zatímco maďarský tisk prezentoval rumunskou uprchlickou krizi způsobem, který naznačoval sociální a morální angažovanost, případ východoněmeckých uprchlíků byl podáván prostřednictvím odtažitějšího, institucionálního a zdánlivě objektivního diskurzu.

Kristýna **Kaučká**, *The Flagbearers of Tick-Borne Encephalitis Research: The Soviet Theory of Natural Nidality in Czechoslovak-Polish*

Tick Entanglements (1947–1963), *The Slavonic and East European Review*, 103/1 (2025), s. 113–138.

Studie analyzuje vznik a šíření sovětské teorie přírodní ohniskovosti nákaz v letech 1947–1963 na příkladu klíšťové encefalidity. Sleduje, jak se poznatky formované v SSSR přenášely do Československa a Polska a jak se dále rozvíjely v transnacionálních vědeckých vazbách během studené války. Propojuje dějiny medicíny s animal studies a ukazuje klíšť jako aktéra, který spoluutvářel vědecké instituce a mezinárodní spolupráci. Opírá se o archivní prameny, odborné publikace, memoáry, dobový tisk a statistické přehledy.

Kristýna **Kaučká**, *The Golden Age of the Bark Beetle: Aristocratic Landowners, Imperial Governance and the Ips typographus in the Šumava Region (1868–1876)*, in: J. Daheur – I. Lučić (eds.), *Habsburg Natures. Imperial Governance and Environment in Central Europe, 1850–1918*, New York 2025, s. 214–235.

Kapitola zkoumá „zlatou dobu broučkovou“ na Šumavě v letech 1868–1876 v souvislosti s ničivými vichřicemi a následnou gradací kůrovce. Sleduje roli urozených velkostatkářů, zejména rodu Schwarzenbergů, a zásahy habsburské státní správy do nakládání s přírodními zdroji. Ukazuje kůrovce jako aktéra, který ovlivnil hospodářské strategie, vědecké poznání a modernizaci regionu prostřednictvím silnic, pil a železnic. Studie propojuje environmentální dějiny s dějinami politiky, vědy a správy v nadregionálním a transimperiálním kontextu.

Martin **Klečacký**, *Ukradené Schmerlingovo dítě? Obtížné prosazení okresní samosprávy v Rakousku v 60. a 70. letech 19. století*, in: V. Kessler – J. Květina – M. Pokorná (eds.), *Dokud vlak nezastaví. Historie habsburského prostoru k jubileu Milana Hlavačky*, Praha 2025, s. 28–40.

Studie se zabývá otázkou, proč se okresní samospráva v 60. až 70. letech 19. století prosadila jen v části rakouské monarchie. Vychází z rámce říšského obecního zákona z roku 1862 a sleduje sporné otázky, zejména velikost obvodů a vztah k politickým okresům. Ukazuje roli Eduarda Herbsta a zejména Richarda hraběte Belcrediho při prosazování zákonů a sankcí, i následný centralistický obrat vlády. Komparací jednotlivých zemí vysvětluje, proč byla okresní samospráva realizována v Čechách, Štýrsku a Haliči, zatímco jinde byla zablokována, odložena či nikdy neaktivována. Výzkum zdůrazňuje politizaci tohoto správního článku a jeho dopady na obecní správu a venkovskou politiku.

Martin **Klement**, *Die Tschechische Sokol-Gemeinde als eines der Zentren der frühen tschechischen Sportmedizin*, in: M. Krüger – G. Steins – F. Wittmann (eds.), *Tinturner und Turnphilologen. Vorläufer einer modernen Sportwissenschaft*, Hildesheim 2025, s. 60–69.

Důležité impulsy pro rozvoj českého tělovýchovného lékařství vzešly nejen od lékařů pražské univerzity, ale také od lékařů, kteří byli členy České obce sokolské. Na jejich podnět byl od počátku 20. století budován v České obci sokolské důmyslný zdravotní systém. Jeho cílem bylo ochránit sokoly a sokolky před zraněním a v případě potřeby jim během tělocvičné hodiny poskytnout pomoc. Lékařům zároveň nabízel možnost provádět rozsáhlý výzkum vztahu mezi tělem, sportem a zdravím. Studie rekonstruuje organizační strukturu sokolského zdravotního systému, představuje jeho hlavní aktéry a zkoumá jejich rozmanité výzkumné aktivity v oblasti tělovýchovného lékařství.

Daniela **Mârza**, „*Ardeleni*“ versus „*regătenii*“ în politică în România interbelică, in: C. Bărbulescu –

I. Cârja – M. Eppel – A. Fehér – V. Popovici – A. Sima – L. Turcu (eds.), *Națiuni naționalism și perspective interetnice în Transilvania*, Cluj-Napoca 2025, s. 637–646.

Článek zkoumá, jak byla diskurzivně konstruována meziválečná opozice mezi politiky „Sedmihradská“ a „Starého království“, a zdůrazňuje napětí mezi regionalistickými nároky a cílem jednotného rumunského státu. Debatu zasazuje do kontextu integrace různých provincií po roce 1918 a soupeření mezi sedmihradskými elitami a politickým centrem v Bukurešti. Na příkladech z tisku ukazuje, jak noviny formovaly stereotypy a zesilovaly konflikty. Závěr studie charakterizuje toto období jako trvalý symbolický boj o autoritu a regionální identitu, který se vyznačoval střídavými epizodami spolupráce a ostrými spory.

Daniela **Mârza**, *Like Father, Like Son? Professional and Social Backgrounds of Parliamentarians in Interwar Transylvania*, *Transylvanian Review*, 34/2 (2025), s. 114–126.

Tato studie zkoumá socioprofesionální zázemí parlamentních poslanců v meziválečné době. Zaměřuje se přitom na povolání poslanců i jejich otců, aby posoudila vzorce kontinuity elity a sociální mobility. Zjištění ukazují, že politická moc zůstala soustředěna mezi právníky, vlastníky půdy a duchovenstvem. Zatímco Sedmihradsko po spojení s Rumunskem prošla významnými politickými změnami, složení politické elity zůstalo z velké části nezměněno. Politické kariéry byly často usnadňovány rodinnými sítěmi, jak dokládají příklady dynastických politických rodin, např. rodiny Micșa a Vasu.

Pavel **Máša**, *From the revolutionary assembly to the House of Lords. František Ladislav Rieger and the difficult birth of modern parliamentarism in the Habsburg monarchy*, *Parliaments, Estates and Representation*, 45/3 (2025), s. 475–492.

Článek se zabývá vývojem parlamentní kariéry Františka Ladislava Riegra od jeho vystoupení na revolučním říšském sněmu v roce 1848 až po jmenování císařem do panské sněmovny říšské rady na sklonku jeho života. Pozornost je přitom zaměřena nejen na to, jak tento vývoj politického postavení „vůdce národa“ vnímala česká veřejnost, ale také na Riegrovo vlastní chápání charakteru a proměn rakouského parlamentarismu během druhé poloviny 19. století. Touto cestou je možné přiblížit příčiny Riegrova politického pádu a rovněž některé obecnější obtíže, kterým musel při svém zrodu čelit moderní parlamentarismus ve střední Evropě.

Lucie **Merhautová** – Milan **Hanyš** (eds.), *Tomáš Garrigue Masaryk, Der Moderne Mensch und die Religion*, Würzburg 2025.



Publikace poprvé přináší německý překlad díla *Moderní člověk a náboženství* Tomáše Garrigua Masaryka. Sociolog, filozof a první prezident Československa v těchto studiích, které vznikly v letech 1896 až 1898, bilancoval duchovní vývoj 19. století a tematicky navázal na své dílo *Sebevražda*. Masaryk ilustruje sociálně-psychologické příčiny moderní krize na literárních dílech Arne Garborga, Alfreda de Musset a zejména Johanna Wolfganga Goetha, jakož i na filozofických úvahách Davida Huma, Imma-

nuela Kanta a Augusta Comta. Toto dílo je klíčem k pochopení celého Masarykova myšlení.

Judit **Pál** – Vlad Vasile **Popovici**, *Identity Choices among State and County Officials in Late Habsburg Transylvania*, in: A. Maxwell – D. Ličen (eds.), *Habsburg Civil Servants. Between Civil Society and the State*, New York 2025, s. 71–94.

Kapitola se zabývá otázkou, jak sedmihradští úředníci lavírovali mezi svými mnohostrannými identitami. Za využití symbolicko-interakcionistických poznatků a přístupu „nové biografie“ jsou analyzovány čtyři případové studie z rozmezí let 1848 až 1930. Jednotlivé případy ukazují, jak úředníci nakládali s etnickou příslušností, občanským patriotismem, lojalitou k dynastii a státu, politickými tlaky a kariérními zájmy, a to zejména v obdobích sociálního napětí. V kapitole je zdůrazněna mikrohistorická hodnota sledování interakce identit pro vysvětlení životních a kariérních rozhodnutí v byrokratickém systému.

Tomáš W. **Pavliček**, *Between Secularisation and Revitalisation. "Waves" of Religiosity in the Czech Lands (1918–1925)*, in: K. Suenens – M. Snape – M. Baumeister (eds.), *Christian Churches and Postwar Society. European and North American Perspectives on the Impact of the First World War*, Leiden 2025, s. 121–141.

Kapitola se zabývá dynamicky se měnícím charakterem náboženství v českých zemích po první světové válce. Zohledňuje přechod od impérií k národním státům, akomodaci římského katolicismu v republice i ideologický význam Masarykova „Hradu“ jako mocenského centra vlivu na nekatolické církve v Československu. Sleduje také rozmanité charakteristiky moderních náboženských hnutí, k nimž patří mimo jiné nové liturgické praktiky a konverze v římskokatolické církvi, stejně jako v protestantských a jiných

nekatolických církvích. V příspěvku je poukázáno, že tyto vývojové trendy lze popsat jako plynulé změny (vlny) týkající se náboženské filozofie nových státních elit, spíše než jako politické boje uvnitř církví.

Jan **Podzimek**, *Slovo „pokrok“ v Československu 1948–1970*, *Bohemistika*, 25/4 (2025), s. 515–533. Cílem analýzy je prozkoumat význam slova „pokrok“ v populárně-vědních časopisech v Československu v letech 1948–1970. Celkem 96 výskytů slova ve 24 článcích je prozkoumáno za pomoci autorské metodiky zvané „sémiotická rekonstrukce znaku“, jejímž účelem je rekonstruovat význam slova skrze analýzu jeho užití. Těžiště metodiky spočívá v lingvisticko-sémiotické analýze a zkoumané aspekty sahají od základních lexikálních vlastností až po hodnoty a ideologii. Analýza odhaluje různé významy slova „pokrok“ a jejich propojení s tehdejší ideologií. Použitá metodika je univerzální a studie zároveň představuje její možný přínos pro další společenskovědní a humanitní obory.

Francesca **Rolandi**, *Coping with Post-imperial Fluidity. Refugees from Fiume between Different State Authorities (1919–1921)*, *Contemporanea*, 28/1 (2025), s. 35–58.

Článek se zabývá útekem jugoslávsky smýšlejících obyvatel Rijeky, která byla pod D'Annunziovou vládou, do Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Postoj království k těmto uprchlíkům se měnil v závislosti na vývoji bilaterálních vztahů s Itálií. Zatímco zpočátku byli uprchlíci vítáni jako živý důkaz násilí italské okupace, brzy se stali překážkou na cestě k uklidnění vztahů mezi oběma zeměmi a byli stále více opomíjeni. Článek mimo jiné sleduje, jaké strategie uprchlíci využívali, aby na sebe upoutali pozornost orgánů hostitelské země. Popisuje rovněž pokusy některých uprchlíků o návrat do Rijeky po

D'Annunziově stažení a analyzuje narativy, které uprchlíci použili v odvoláních na zrušení svého vyhoštění.

Francesca **Rolandi**, *Yugoslavia Is (Not) a Refugee Country? Refugees between Transit and Integration in an Ever-changing Socialist State*, *Nationalities Papers – The Journal of Nationalism and Ethnicity*, 53/2 (2025), s. 468–488.

Během studené války fungovala Jugoslávie jako tranzitní zóna pro uprchlíky, kteří usilovali o útek na Západ. Tranzitními uprchlíky byli hlavně, ale ne výlučně, uprchlíci z různých zemí sovětského bloku. Několik skupin uprchlíků se také usadilo přímo v Jugoslávii. Tato studie zkoumá dichotomii mezi tranzitem a několika málo případy integrace uprchlíků do socialistické Jugoslávie. Dále se věnuje otázce, jak byla délka pobytu v zemi ovlivněna hierarchiemi mezi různými skupinami uprchlíků na základě etnického původu, politické příslušnosti a třídy. Na závěr zkoumá konstruování a recepci role Jugoslávie coby dočasného, respektive trvalého útočiště.

Jan **Surman**, *Between Science and Architecture: Exhibiting Science and Technology in Interwar Europe*, *Perspectives on Science*, 33/2 (2025), s. 127–157.

Muzea a výstavy věnované vědě a technice se v poslední době těší značné pozornosti historiků. Dosud však bylo věnováno jen málo pozornosti komparativní perspektivě. Tento článek využívá pojem „obrazy poznání“, zavedený Yehudou Elkanem, a ukazuje, jak srovnání čtyř meziválečných projektů v různých částech Evropy – v Československu, Německu, Sovětském svazu a Švýcarsku – může pomoci poukázat na společné rysy tehdejšího chápání vědy. Ačkoli se tyto výstavní projekty odehrávaly v různých politických systémech a jejich zastánci prezentovali neslučitelné

představy o vědě, jejich vize o pokroku nebo nutnosti překonat národní a oborové hranice vykazují řadu podobností.

Michaela Šmidrkalová, *Czechoslovak Praxeology – a Discipline That Did Not Exist?*, *Studies in East European Thought*, 77/2 (2025), s. 391–409.

Studie na základě dobových textů a korespondence analyzuje recepci praxeologie v Československu v 60. a 70. letech 20. století. Tato disciplína, zabývající se lidským jednáním, se v československém prostředí formovala především prostřednictvím úzkých kontaktů s polskými vědci. Na přelomu obou dekad zde vznikla svébytná „národní“ podoba praxeologie. Ačkoli vycházela z polského vzoru, byla zásadně ovlivněna habitem vědců čerpat z marxismu-leninismu, aktivním zapojením komunistických ideologů i kontextem nastupující normalizace po roce 1968. Výsledkem byla unikátní syntéza původních polských konceptů a dobové československé vědecké praxe.

Nikola Tohma, *Statelessness and Social Citizenship of Greek Civil War Refugees in Post-1948 Communist Czechoslovakia*, in: R. Chin – S. Clowes Huneke (eds.), *Reimagining Citizenship in Postwar Europe*, Ithaca 2025, s. 115–142.

Kapitola kolektivní monografie o proměnách konceptu občanství za studené války se na příkladu uprchlíků řecké občanské války (1946–1949) v socialistickém Československu zamýšlí nad obecnými parametry a aplikací socialistického občanství a sociálních práv ve vztahu k dominantně bezstátním, tzv. politickým uprchlíkům. Ve studii se poukazuje, že právě důraz socialistického režimu na sociální práva, přímo navázaná na pracovní integraci bez ohledu na národnost a občanský status, vedla k oslabení pojetí azylu a občanství jakožto právních kategorií.

Luboš Velek, *Mediální byznys v Čechách na příkladu tiskového impéria Jana S. Skrejšovského*, in: K. Piorecká – M. Hrdina – E. Bendová (eds.), *Trh a kapitál v české kultuře 19. století*. Sborník příspěvků ze 44. ročníku mezinárodního symposia k problematice 19. století, Praha 2025, s. 137–159.

Studie na základě dosud historiografii nevyužitých pramenů (zejména osobní archiv Jana S. Skrejšovského a „podnikový“ archiv tiskařského družstva Politik) analyzuje rozsáhlé podnikatelské aktivity předního českého tiskového magnáta a staročeského politika J. S. Skrejšovského v 60. a 70. letech 19. století. V popředí zájmu stojí především kapitálové zajištění tohoto podnikání, rozvoj jeho tiskárny a zejména německy tištěného českého deníku *Politik* a v neposlední řadě osobnost Skrejšovského jako podnikatele a politika v jedné osobě.

Luboš Velek, *Zdivočelá sutana: volba Jana M. Sidona poslancem rakouského říšského sněmu 1848. K problému volebního nátlaku*, in: V. Kessler – J. Květina – M. Pokorná (eds.), *Dokud vlak nezastaví. Historie habsburského prostoru k jubileu Milana Hlavačky*, Praha 2025, s. 15–27.

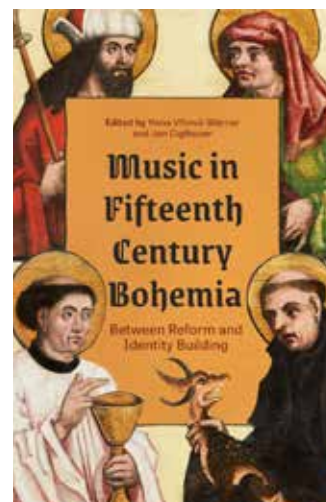
Článek se zabývá problematikou volebního nátlaku či až teroru na voliče během revolučního roku 1848, a to na příkladu pramenně velmi dobře doložených předvolebních a volebních machinací a praktik katechety jičínského gymnázia Jana M. Sidona. Případ je zajímavý nejen intenzitou těchto patologických jevů, ale i vlašnou reakcí úřadů a zejména samotného říšského sněmu v průběhu verifikace Sidonova mandátu. Článek tak přibližuje podobu a formování volební kultury v českých zemích v samotném okamžiku jejího zrodu.

Hana Vihová-Wörner, *Medieval Traditions of Plainchant in Bohemia*,

in: M. Nedbal – K. St. Pierre – Hana Vihová-Wörner (eds.), *A History of Music in the Czech Lands*, Cambridge 2025, s. 7–24.

Kapitola nabízí průřez barevným spektrem hudebního repertoáru na přelomu 14. a 15. století: pěstování oficiální pražské liturgie ve svatovítské katedrále, komponování nových liturgických zpěvů v prostředí městských kostelů, rozmach duchovní písně v okolí Betlémské kaple a konečně zrod projektu českého gregoriánského chorálu, později ztamenaného v *Jistebnickém kancionále*.

Hana Vihová-Wörner – J. Ciglbaauer – E. Baťová – Rhiandydd Hallas – L. Hlávková – Viktor Velek, *Music in Fifteenth-Century Bohemia. Between Reform and Identity Building*, Rochester 2025.



Publikace zahrnuje studie o liturgii, písňové tradici a vlivu husitského hnutí na podobu hudební kultury 15. století. Jednotlivé kapitoly se snaží vyrovnat s dlouho přetrvávajícími chybnými domněnkami a rekonstruují vztah husitských Čech k soudobé hudební tvorbě v okolních zemích. Zvláštní studie je věnována roli husitské zpěvní tradice v ideologických narativech 19. století.

Jakub Vrba, „Nemáme strach z československé Mischkultur.“ *Identitotvorné politiky lidové fronty KSČ*

v německojazyčném a slovenskojazyčném prostředí mezi lety 1935 a 1938, *Soudobé dějiny*, 32/2 (2025), s. 380–437.

Studie za pomoci rekonstrukce průběhu dvou manifestací z léta 1938 v Liberci a Košicích analyzuje způ-

sob, jakým multietnická Komunistická strana Československa na konci 30. let přijala ve slovenskojazyčném a německojazyčném prostředí taktiku lidových front. Ukazuje, jak byly v řadách KSČ konstruovány narativy, které měly zahrnovat zástup-

ce národnostních menšin. Ty měly vést nejen ke sbratření národů, ale také k vytvoření československé „Mischkultur“, tedy společné kultury všech národností v zemi. Prostor je v textu věnován i stranickým vizím budoucnosti země.

h) Mezinárodní spolupráce

Akce s mezinárodní účastí, které pracoviště organizovalo nebo se na nich podílelo jako spolupořadatel (výběrově)

Název akce: Reinventing the Refugee. Protection of Refugees in Post-Communist Countries

Datum: 3.–4. 2. 2025

Místo: Varšava

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatel: Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk

Kontaktní osoba: Michal Frankl

Explorativní workshop byl věnován diskusi o možnostech výzkumu dějin uprchlíků a uprchlických politik v kontextu postkomunistické transformace. Byly v něm mj. prezentovány první výstupy ERC projektu *Unlikely Refugee?*, jež vznikly na základě nahrávání rozhovorů s humanitárními pracovníky a úředníky, analýzou tisku a dalších pramenů. Účastnice a účastníci se dále věnovali propojení tohoto výzkumu se současnými tématy a otázkami výzkumu o postkomunistické transformaci.

Název akce: Cyklus přednášek Židovského muzea v Praze a EHRI-CZ: „Nové poznatky a prameny k dějinám holokaustu“

Datum: od 12. 2. 2025 do 27. 10. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Židovské muzeum v Praze

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Magdalena Sedlická

U příležitosti 80. výročí konce druhé světové války připravilo Židovské muzeum v Praze cyklus přednášek „Nové poznatky a prameny k dějinám holokaustu“. Program, realizovaný ve spolupráci s EHRI-CZ, nabídl prezentace předních odborníků zaměřené na analýzu historických pramenů a nové interpretace dějin holokaustu. Cyklus zahájila ve středu 12. 2. 2026 v auditoriu Oddělení pro vzdělávání a kulturu přednáška Magdaleny Sedlické z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR *Dokumentární akce v Praze*, která se zaměřila na digitální edici svědectví přeživších šoa vytvořenou v rámci projektu EHRI.

Název akce: Unlocking Holocaust Testimony. EHRI-CLARIN Datathon

Datum: 26.–27. 2. 2025

Místo: Budapešť

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: CLARIN Velká Británie; Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa; ELTE

Kontaktní osoba: Michal Frankl

Workshop – „datathon“ – zapojil vědkyně a vědce, kteří za pomoci odborníků anotovali svědectví o holokaustu, jež byla poskytnuta bezprostředně po osvobození. Tito dobrovolníci pečlivě a s obrovským nasazením četli texty v maďarštině, němčině a angličtině a označovali zejména osoby, organizace, místa a propojovali je s autoritními slovníky. Vzniklá data použije Evropská infrastruktura pro výzkum holokaustu (EHRI) pro natrénování lepších modelů pro rozpoznání entit v textech týkajících se holokaustu (a spřízněných témat).

Název akce: Die Wahlkultur in der Revolution von 1848/49

Datum: 11.–12. 3. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Luboš Velek

Tématem mezinárodní vědecké konference byla problematika formování volební kultury a kultury voleb v regionu střední Evropy v kontextu revolučního dění 1848/49. Během dvoudenního jednání zazněly příspěvky českých, rakouských, německých, polských, maďarských a slovinských historiků. Pozornost byla věnována podobě volebních řádů, organizaci voleb (zejména do německého Národního shromáždění, rakouského říšského sněmu a uherského sněmu), problému volebních podvodů a volebního násilí. Vybrané příspěvky budou publikovány.

Název akce: Výzkumné semináře MÚA AV ČR

Datum: od 17. 3. do 8. 12. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Jakub Štofanič

Výzkumné semináře Masarykova ústavu a Archivu AV ČR poskytly prostor pro prezentování témat a odbornou diskusi z oblasti historie, sociologie, filozofie, archivnictví či literární vědy. Kromě tohoto interdisciplinárního zaměření se snažily propojovat interní zaměstnance, stipendisty a odborníky z prostředí mimo samotný ústav. V letním i v zimním semestru se usku-



tečnilo vždy pět setkání, mimo jiné k tématům militantní demokracie, kůrovcové „kalamity“ na Šumavě v 19. století či zaměstnaneckému bydlení v českých zemích v industriální éře. Všechny přednášky proběhly v konferenčním sále Masarykova ústavu a Archivu AV ČR a zúčastnili se jich nejen pracovníci ústavu, ale také zájemci z řad široké veřejnosti.

Název akce: The Political Role of the Aristocracy in Modern Times (v rámci ESSHC 2025)

Datum: 29. 3. 2025

Místo: Leiden

Hlavní pořadatel: Univerzita Babeş-Bolyai Cluj-Napoca

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Martin Klečacký

Panel „The Political Role of the Aristocracy in Modern Times“ se věnoval tomu, jak se aristokracie v 19. a na počátku 20. století zapojovala do moderní politiky. Ukázal, že šlechtici využívali parlamentní instituce, správu a společenský kapitál, přetvářeli rodové sítě a vyjednávali loajalitu v mnohonárodních státech i v kontextu národních hnutí. Diskuse zdůraznila jak proměnu elit, tak kontinuitu jejich vlivu.

Název akce: Beyond Nations: Refugees from the Former Russian Empire in Interwar Eastern and Central Europe (1917–1939)

Datum: 28.–29. 4. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Michal Frankl

Workshop byl věnován uprchlícím a uprchlíkům z bývalé carské říše ve střední a východní Evropě v meziválečném období a usiloval o rozvinutí nových pohledů odlišujících se od převažující konstrukce exilu jako místo národa v zahraničí. V interdisciplinární diskusi se účastníci a účastnice věnovali mezinárodním a exilovým organizacím, rozvíjeli biografické přístupy nebo zkoumali integraci skrze občanství a práci.

Název akce: EARI Conference 2025. Identity Building in 20th Century European Academia: How Political Changes Shaped the Culture of Remembrance of Scientific Institutions

Datum: 2.–4. 6. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatel: Die Nationale Akademie der Wissenschaften Leopoldina

Kontaktní osoba: Martin Franc

V celé Evropě se vytváření tradic a budování požadované historické paměti vědeckých institucí stalo důležitým nástrojem sebeuplatnění a veřejného uznání. K formám budování tradic patřilo nejen oslavování různých výročí, připomínání historických osobností, ale také architektura akademických budov a akademické symboly a rituály. To vše šlo ruku v ruce s „očistou“ tradic a historické paměti národních akademií věd a dalších institucí, která znamenala odstranění prvků považovaných za nežádoucí. Konference se soustředila na sondy do práce s pamětí a vytváření identit v akademickém prostředí.

Název akce: Historical Data on Parliamentarism in Central Europe

Datum: 4.–5. 6. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatel: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy

Kontaktní osoba: Martin Klečacký

Workshop „Historical Data on Parliamentarism in Central Europe“ spojil tvůrce i uživatele prosopografických a institucionálních databází o parlamentech a politických elitách. Program otevřela přednáška Franze Adlgassera o rakouském parlamentu 1848–1918, následovala prezentace projektu *Sociální mobilita elit* a diskuse nad využitím dat. Druhý den představil klíčové datové soubory a uzavřel jej kulatý stůl o dalším směřování.

Název akce: Refugee Protection in the Plural. East-Central European „Unlikely Refuge“ in Global Comparison

Datum: 18.–20. 6. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Nikola Tohma

Konference poskytla prostor pro analýzu různých uprchlických režimů a strategií ochrany uprchlíků, které vznikly paralelně jako alternativy vůči dominantnímu západnímu modelu, a to v globálním kontextu a na pozadí dějin 20. století. Cílem bylo zproblematizovat vztah mezi ochranou uprchlíků a západními koncepty liberální demokracie, vlády práva, politickými právy a svobodami, případně jejich absencí. Právě toto flexibilnější pojetí přispělo k lepšímu pochopení toho, jak uprchlické režimy fungují v nedemokratických podmínkách či v kontextu války a etnického konfliktu.

Název akce: Symposium Hidden or Unknown Histories? The Changing Status of Women in Science in the Maelstrom of Politics, Wars and Emigration from Late 19th and 20th Century (Not Only) in Central and Eastern Europe

Datum: 1. 7. 2025

Místo: Dunedin

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Ústav dějin Univerzity Karlovy; Archiv Univerzity Karlovy

Kontaktní osoba: Adéla Jůnová Macková



Otago University v Dunedinu (Nový Zéland) uspořádala ve dnech 29. června až 5. července 2025 mezinárodní kongres zaměřený na dějiny vědy – „27th International Congress of History of Science and Technology“. V rámci sympozia „Hidden or Unknown Histories? The changing status of women in science in the maelstrom of politics, wars and emigration from late 19th and 20th century (not only) in Central and Eastern Europe“ byla představena proměna postavení žen ve vědě napříč evropskými (i neevropskými) zeměmi 19. a 20. století.

Název akce: Truth Politics between Science and Society. Political Epistemologies of the 1990s Science Wars

Datum: 8.–9. 7. 2025

Místo: Erfurt

Hlavní pořadatel: Universität Erfurt

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Jan Jakub Surman



Vzhledem k upadající důvěře veřejnosti ve vědu a k nejednoznačným výzvám k „návratu k pravdě“ je dnes – více než kdy jindy – důležité nejen pochopit vztah mezi vědou a demokratickou veřejností, ale také vymezit vhodné vědecké postupy a najít způsob, jak smířit protichůdné interpretace reality. Cílem workshopu bylo zmapovat měnící se epistemologické narativy 90. let z mezinárodní perspektivy za využití metod historické a politické epistemologie.

Název akce: Refugee Protection in Central and Eastern Europe in History and in the Present

Datum: 10.–11. 7. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatel: Office for Democratic Institutions and Human Rights

Kontaktní osoba: Michal Frankl

Workshop uspořádaný společně s Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva OBSE ve Varšavě vytvořil prostor pro dialog mezi ochránci lidských práv, kteří pomáhají uprchlíkům ve střední a východní Evropě, a výzkumníci a výzkumnice ERC projektu *Unlikely Refuge?*. V tematických panelech zaměřených například na humanitarismus, uprchlické režimy či hranice si účastnice a účastníci vyměňovali zkušenosti a znalosti. Diskutovali také roli pomocných organizací při vytváření a uchování vědění o uprchlictví.

Název akce: Central European History Convention

Datum: 17.–19. 7. 2025

Místo: Vídeň

Hlavní pořadatel: Universität Wien

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Martin Klečáček

Tato rozsáhlá mezinárodní událost propojila badatele dějin střední Evropy od pozdního středověku do poloviny 20. století. Program zahrnoval dvě keynote přednášky, jeden kulatý stůl, 54 panelů, 25 posterů a 10 „research lab“ formátů a ukázal šíři témat i transnacionálních přístupů.

Název akce: Von Prag nach Europa

Datum: 17.–20. 9. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Internationale Rilke-Gesellschaft

Spolupořadatelé: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Kontaktní osoba: Lucie Merhautová



Pražský rodák Rainer Maria Rilke patří k nejvýznamnějším spisovatelům evropské moderny. Jeho poezie ovlivnila několik generací světových básníků včetně těch českých. Konference představila nejnovější výsledky výzkumu renomovaných rilkovských badatelek a badatelů stejně jako mladých vědců z různých zemí. Kromě konferenčních přednášek byla na programu také panelová diskuse a rozhovory s německými básníky a překladateli. V rámci doprovodného programu proběhl na zámku Veleslavin večer se čtením a debatou o novějších překladech a vnímání Rilkova díla v České republice.

Název akce: MILEY: Milestones of European History. Exploring Sites of Democracy in Digital Learning Space

Datum: 7. 10. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: CEVRO Univerzita

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Jan Vondráček

Konference představila veřejnosti výsledky projektu, zejména digitální mapu míst dějin demokracie v Německu, Rakousku a Česku doplněnou o vzdělávací materiály. Projekt podporuje komparativní a transkulturní pohled na evropské dějiny demokracie a přispívá

k posilování občanské participace, kritického myšlení, mediálních a digitálních kompetencí v oblasti celoživotního vzdělávání dospělých. Webová stránka projektu je volně přístupná na www.democracy-map.eu.

Název akce: Umělá inteligence v archivním světě

Datum: 23. 9. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatel: Ústav informatiky AV ČR

Kontaktní osoba: Soňa Martinovská



Masarykův ústav a Archiv AV ČR uspořádal ve spolupráci s Ústavem informatiky AV ČR odborný workshop zaměřený na umělou inteligenci v oblasti archivnictví. Akce poskytla ojedinělou příležitost pro vzájemnou výměnu zkušeností mezi archiváři z různých institucí, ale také odborníky z oblasti IT a umělé inteligence.

Název akce: Erzählen im Vogt- und Egerland

Datum: 9.–10. 10. 2025

Místo: Cheb

Hlavní pořadatel: Technische Universität Chemnitz

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Soňa Černá

Mezinárodní odborná konference nazvaná „Erzählen im Vogt- und Egerland“ se zaměřila na narativní tradice, vyprávěcí strategie a kulturní přenosy v oblasti Fojtska a Chebska od středověku do 20. století, se zvláštním důrazem na pověsti a jejich sběratelství v 19. století. Příspěvky badatelek a badatelů se věnovaly legendám, historiografii, náboženským a literárním textům i jejich rukopisnému, tištěnému a orálnímu tradování. Konference nabídla mezioborovou diskusi literárněhistorických, filologických a kulturněhistorických přístupů.

Název akce: Výroční konference výzkumného programu Strategie AV21 Identity ve světě válek a krizí

Datum: 16. 10. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Etnologický ústav AV ČR

Kontaktní osoba: Martin Klečáček



V prostorách Etnologického ústavu AV ČR se v polovině října uskutečnila druhá konference výzkumného programu Identity ve světě válek a krizí, koordinovaného Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR. Vystoupili zde například Martin Šorm z Filosofického ústavu AV ČR s přednáškou *Středověk do škol*, Volodymyr Poltorak z Orientálního ústavu AV ČR, který představil potravinovou kulturu osmanských kozáků, či Kateřina Machovcová z Psychologického ústavu AV ČR, jež zkoumá studující s migrační zkušeností a zvládnání studia na českých vysokých školách. V následné diskusi zazněly podněty k dalšímu rozvoji jednotlivých výzkumných témat.

Název akce: Workshop of EHRI-CZ, GWZO and the Malach Center for Visual History: New Readings of Holocaust Testimony

Datum: 20.–21. 10. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa; Malach Center for Visual History

Kontaktní osoba: Magdalena Sedlická

Workshop se zaměřil na otázku, jak nové (zejména jazykové) technologie mění způsob historického bádání. Propojil přední evropské odborníky v oblasti jazykové lingvistiky a digitálních humanitních věd s těmi, kteří se svědectvími přeživších holokaustu pracují ve své každodenní odborné činnosti, s cílem společně prozkoumat možnosti analýzy svědectví o holokaustu prostřednictvím inovativních digitálních metod a nástrojů. Součástí programu byly i hands-on sessions, během nichž si účastníci vyzkoušeli vybrané nástroje a metody využívající mimo jiné neurální síť a strojové učení (AI).

Název akce: Komunistická strana Československa 1938–1945. Stav a perspektivy výzkumu

Datum: 6. 11. 2025

Místo: Praha

Hlavní pořadatel: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Jakub Vrba

Workshop „Komunistická strana Československa 1938–1945: stav a perspektivy výzkumu“ se uskutečnil za podpory programu Strategie AV21. Setkání se zaměřilo na zhodnocení dosavadního bádání o KSČ v období druhé republiky a druhé světové války a představilo příspěvky věnované komunistické straně v domácím odboji, exilu i regionálním specifikům v českých zemích, na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Název akce: Migrant Work beyond Categorization: Migrants and Refugees at Work in the 20th-Century East Central Europe

Datum: 19.–20. 11. 2025

Místo: Praha

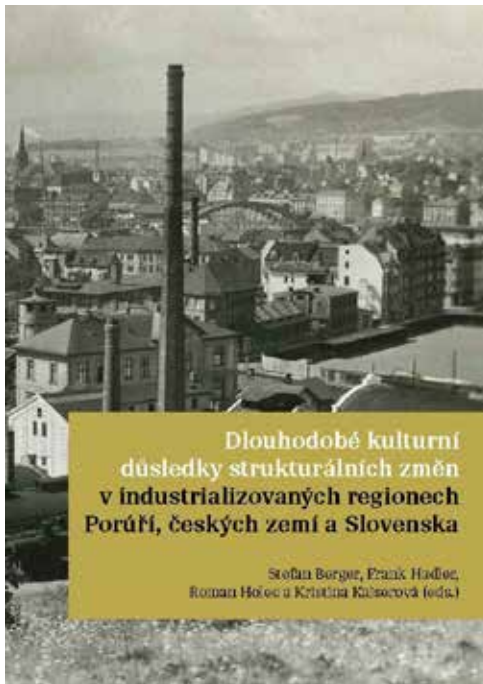
Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Nikola Tohma

Workshop si svým zaměřením na práci „lidí v pohybu“ kladl za cíl podpořit koncepční sblížení migračních a uprchlických studií. Oproti obecně přijímané kategorizaci migrantů na uprchlíky politické a ekonomické se debata snažila podpořit pluralitní perspektivu zdůrazňující širokou škálu a souhrn motivací těchto lidí k pohybu. Dále konference poukázala na neodlučitelnost práce a z ní vyplývajícího sociálního statusu a ekonomického přínosu od jakékoli migrační zkušenosti.

Česko-německá komise historiků

Domovskou institucí české sekce Česko-německé komise historiků zůstal Masarykův ústav a Archiv AV ČR v prvních čtyřech měsících roku 2025. V květnu se příjemcem dotace pro českou sekci definitivně stala Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy. Prostřednictvím této fakulty spolupracovala česká sekce komise s Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR nadále při vydání sborníku z konference, kterou Česko-německá a Slovensko-německá komise historiků uspořádala ve dnech 12.–15. 10. 2017 v Essenu. Práce na české verzi sborníku (německá verze *Kulturelle Langzeitfolgen industriellen Strukturwandels. Ruhrgebiet – Tschechien – Slowakei* vyšla v roce 2022) byly v uplynulých letech pozdrženy nejprve pandemií covidu-19 a poté kvůli prolukám ve financování české sekce. Teprve v roce 2024 se podařilo jednotlivé konferenční příspěvky formálně i jazykově upravit a v roce 2025 mohlo nakladatelství Masarykova ústavu a Archivu AV ČR sborník vydat pod názvem *Dlouhodobé kulturní důsledky strukturálních změn v industrializovaných regionech Porúří, českých zemí a Slovenska* jako třetí svazek edice *Publikace Česko-německé komise*



historiků. *Nová řada.* Autoři textů ve sborníku poukazují, že procesy industrializace a deindustrializace neměly nikdy výhradně ekonomický ráz. Vždy vycházely z daných kulturních podmínek a samy zanechaly výrazné otisky v kulturním a společenském prostředí, které mnohdy přetrvávají dodnes. Kniha se zabývá příčinami a důsledky obou těchto procesů v oblasti kultury a společnosti v Porúří a ve vybraných průmyslových regionech České republiky a Slovenska. Komparativní perspektiva ukazuje, že navzdory regionálním specifikům se v dlouhodobých kulturních účincích dají nalézt pozoruhodné paralely.

Fellowship Josefa Dobrovského

Kornelia Kończal, M.A., Ph.D.: *Apparent Activities and Inspiring Interactions. Encounters between Polish and Czechoslovak Sociologists under Socialism* 19. 3. – 18. 4. 2025

Kornelia Kończal se v rámci svého pobytu soustředila na dva úkoly: jednak shromažďovala materiály pro dokončení kapitoly „Roads (not) Taken: Practices of Cooperation Between Polish and Czechoslovak Sociologists Under State Socialism“ pro zamýšlenou publikaci *The Age of Reciprocity: Scientific Internationalism in Cold War East Central Europe*, jednak hledala podklady pro studii *Politics of Plunder: How the Expropriation of German Expellees Helped and Harmed Post-War Reconstruction in the East. The Case of the Hlučín Region*. Během svého bádání intenzivně využívala archivní fondy uložené v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR. Rovněž se zúčastnila dvou výzkumných semi-

nářů konaných 31. 3. 2025 a 14. 4. 2025 v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR, při nichž měla příležitost se setkat s většinou pracovníků ústavu a navázat kontakty s těmi, kteří se ve svém bádání zaměřují na témata blízká oblastem jejího vlastního výzkumu. Lze proto očekávat, že se Kornelia Kończal v budoucnu zapojí do některých vědeckých projektů pracovníků ústavu anebo že naopak pracovníky ústavu přizve k výzkumu organizovanému na univerzitě v Bielefeldu.

Christopher Brennan, Ph.D.: *The Birth of Czechoslovakia. The 30 May 1917 Declaration*

23. 3. – 2. 5. 2025

Christopher Brennan využil Fellowship Josefa Dobrovského k pětítýdennímu pobytu v České republice. Tento čas věnoval shromažďování materiálu pro zamýšlenou studii věnující se turbulentní české politické situaci na jaře roku 1917. Za tímto účelem studoval materiály nejen v Národním archivu, ale také v Národní knihovně ČR a v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR. Zde mohl o svém výzkumu navíc diskutovat s badateli, kteří se zaměřují na podobnou tematiku. Pobyt Christophera Brennana v Praze a jeho bádání v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR výrazně přispělo k utužení vazeb s Rakouskou akademií věd (Österreichische Akademie der Wissenschaften), na níž Brennan působí.

Prof. Anders E. B. Blomqvist, Ph.D.: *Pragmatic Expectations. Nationalizing Multi-Ethnic Cities 1919–1938*

4.–18. 8. 2025

Anders Blomqvist ze švédské Dalarnské univerzity strávil v Praze díky Fellowshipu Josefa Dobrovského čtrnáct dní a tento čas využil primárně ke studiu archivních materiálů uložených ve fondech Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Ve svém bádání se zaměřil na otázku nacionalizace měst na území někdejšího Československa mezi lety 1919–1938. Zvláštní pozornost přitom upřel na proces „čechoslovakizace“ Podkarpatské Rusi. Téma jeho výzkumu se protnul s badatelským zaměřením mnohých pracovníků ústavu, kteří se dlouhodobě věnují otázkám emancipace národů v Rakousku-Uhersku a problematice nacionalizace v době první Československé republiky. Anders Blomqvist měl příležitost setkat se s odborníky na toto téma, diskutovat s nimi o svém výzkumu a naplánovat s nimi společně budoucí projekty, například komparativně pojaté publikace o nacionalizaci měst nebo mezinárodní konference.

Prof. Matthew Stibbe, Ph.D.: *Gustav Beuer. Sudeten German Communist and London Exile, 1893–1947*

6.–31. 8. 2025

Matthew Stibbe z britské Sheffield Hallam University studoval s podporou Fellowshipu Josefa Dobrovského materiály ke své připravované knize o Gustavu Beue-

rovi (1893–1947), československém politikovi a poslanci Národního shromáždění za Komunistickou stranu Československa. Během téměř měsíčního pobytu navštívil různé archivy a knihovny nejen v Praze, ale také v Liberci či Litoměřicích. Zvláštní pozornost věnoval písemnostem a publikacím uloženým v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR, kde měl rovněž příležitost navázat kontakt s pracovníky, kteří se dlouhodobě zaměřují na politické a sociální dějiny. Při společných setkáních diskutovali o možnostech spolupráce při výzkumu levicových stran v politickém kontextu první republiky. Z jejich součinnosti mohou v budoucnu vzejít vědecké výstupy výrazně obohacující výzkum jednoho z klíčových témat Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, totiž dějin Československa v letech 1918–1939.

Výuka na zahraničních vysokých školách

Daniela Bartáková

CET Academic Programs

Předmět: Modern History of the Jews in East Central Europe (přednášky)

Veronika Kaszás

Budapest Metropolitan University

Předměty: Introduction to International Relations (přednášky), Economic Diplomacy (semináře), Public Diplomacy (přednášky)

Rudolf Kučera

Universität Konstanz

Předmět: Die Welt von Gestern. Die intellektuelle Geschichte der späten Habsburger Monarchie (přednášky)

Jan Jakub Surman

Università degli Studi del Piemonte Orientale „Amedeo Avogadro“

Hostující přednáška: Finding Cows' Voices in the Past. History of a Productive Failure (22. 1. 2025)

Jan Jakub Surman

Universität Linz

Hostující přednáška: Russian Opposition Standing with Ukraine before and after February 2022 (27. 1. 2025, spolu s Ellou Rossman)

ch) Výuka na vysokých a středních školách

Pracovníci Masarykova ústavu a Archivu AV ČR se zapojili do výuky na celkem 9 vysokých školách. V letním semestru 2024/2025 vyučovalo 12 pracovníků v bakalářských programech, 11 v magisterských programech a 3 v doktorských programech. V zimním semestru 2025/2026 vyučovalo v bakalářských programech 13 pracovníků, v magisterských progra-

mech 14 a v doktorských programech opět 3. Počet odpřednášených hodin ve všech typech studijních programů dosáhl v letním semestru 2024/2025 počtu 967. O 93 hodin více bylo poté odpřednášeno v zimním semestru 2025/2026. Na středních školách vystoupili pracovníci na akcích, které v letním semestru obnášely 2 hodiny a v zimním semestru 11 hodin.

i) Účast pracovníků a pracovníc na významných konferencích (výběrově)

Marie Bahenská

Název konference: Žena a svět práce 1918–1968

Místo a datum konání: Košice, 17.–18. 9. 2025

Název příspěvku: Uplatnění a kariéry prvních českých lékařek

Daniela Brádlarová

Název konference: Setkání pracovníků spisových služeb vysokých škol a vědeckých institucí při ČAS

Místo a datum konání: Ostravice, 16.–17. 9. 2025

Název příspěvku: Jak ovlivní atestace ESSL spisovou službu?

Soňa Černá

Název konference: Erzählen im Vogt- und Egerland

Místo a datum konání: Cheb, 9.–10. 10. 2025

Název příspěvku: Hroznata in den Sagen des Egerlandes. Zwischen Geschichte und Legende



Jakub Doležal

Název konference: Tvář veřejná. Česko(-)slovenští prezidenti – zpodobňování a jejich otisk ve společnosti

Místo a datum konání: Praha, 14. 5. 2025

Název příspěvku: Tvář veřejná – informace nedostupná. (Ne)dochování a (ne)přístupnost dokumentů československých a českých prezidentů republiky jako limit poznání

Vratislav Doubek

Název konference: Central and Eastern European Legal History Conference

Místo a datum konání: Krakov, 8.–10. 10. 2025

Název příspěvku: Die Schwäche des mitteleuropäischen Liberalismus im 19. Jahrhundert

Věra Dvořáčková

Název konference: Der Beginn des Kalten Kriegs, die globale Zirkulation/Diaspora von Forscher/innen und Wissen aus Mitteleuropa und die Geheimdienste

Místo a datum konání: Vídeň, 16.–17. 10. 2025

Název příspěvku: George L. Standart: American Chemical Engineer as a Political Exile in Communist Czechoslovakia

Martin Franc

Název konference: Food Safety in Europe. European Food and History, 19th–21th Centuries

Místo a datum konání: Paříž, 2.–5. 9. 2025

Název příspěvku: Food in Czechoslovakia in 1945–1970. A Balance between Safety and Health

Michal Frankl

Název konference: Reinventing the Refuge. Protection of Refugees in Post-Communist Countries

Místo a datum konání: Varšava, 3.–4. 2. 2025

Název příspěvku: Poland and Czechoslovakia from the Perspective of the UN High Commissioner for Refugees

Tomáš Gecko

Název konference: ICCEES, XI. World Congress

Místo a datum konání: Londýn, 21.–25. 7. 2025

Název příspěvku: Between Expertise and Industrial Espionage. The Unconventional Path to Modernization in Interwar Czechoslovakia

Dagmar Hájková

Název konference: T. G. Masaryk ve veřejném prostoru

Místo a datum konání: Praha, 2. 4. 2025

Název příspěvku: Hranice intimity. Veřejný a soukromý život prezidenta Masaryka

Rhianydd Hallas

Název konference: Receptions of French Liturgical Music in Bohemia and Central Europe in the High Middle Ages

Místo a datum konání: Praha, 24.–26. 11. 2025

Název příspěvku: 13th-century Notated Manuscripts from Bohemia

Milan Hanyš

Název konference: Workshop k výročí 100. narozenin prof. Milana Machovce

Místo a datum konání: Praha, 17. 9. 2025

Název příspěvku: Masaryk jako „protoexistencialista“? Machovcova apropriace Masaryka jako nástroj humanizace marxismu

Svatopluk Herc

Název konference: Pokrizová obnova / Post-crisis recovery

Místo a datum konání: Praha, 24.–26. 9. 2025

Název příspěvku: Bytová otázka ve Velké Praze a Velké Ostravě v meziválečném období. Vize – politiky – realita (spolu s M. Dolejským a M. Jemelkou)

Michala Jandák Lônčíková

Název konference: Flüchtlinge und Flüchtlingsfrage in Ostmitteleuropa (Slowakei, Rumänien, Ungarn, Jugoslawien, Österreich) 1938–1948

Místo a datum konání: Budapešť, 2.–4. 10. 2025

Název příspěvku: Flucht über die Donau nach Palästina. Digitales Editionsprojekt eines Flüchtlingsstagebuchs auf dem Dampfer Pentcho und in Internierungshaft (1940–1943) (spolu s I. Koeltzsch)

Adéla Jůnová Macková

Název konference: 27th International Congress of History of Science and Technology

Místo a datum konání: Dunedin, 29. 6 – 5. 7. 2025

Název příspěvku: The Changes of Scientific Role of Women in Oriental Studies in 20th Century. From a Secretary to a Scholar

Veronika Kaszás

Název konference: Reinventing the Refuge. Protection of Refugees in Post-Communist Countries

Místo a datum konání: Varšava, 3.–4. 2. 2025

Název příspěvku: Hungary's Refugee Policy in Transition (1988–1990): Insights from National Archives

Kristýna Kaucká

Název konference: ICCEES, XI. World Congress

Místo a datum konání: Londýn, 21.–25. 7. 2025

Název příspěvku: The Flagbearers of Tick-Borne Encephalitis Research: The Soviet Theory of Natural Nidality in Czechoslovak-Polish Entanglements (1947–1963)

Martin Klečacký

Název konference: 15th European Social Science History Conference (ESSHC) 2025

Místo a datum konání: Leiden, 26.–29. 3. 2025

Název příspěvku: Mandate through Marriage? Family and Wedlock Strategies in Gaining and Keeping the Parliamentary Seat on the Example of Bohemia 1861–1913

Martin Klement

Název konference: 28th International CESH Congress: „The Narrative of Sport. Themes, Stories, Authors, Perspectives“

Místo a datum konání: Salerno-Fisciano, 4.–6. 9. 2025

Název příspěvku: Czech Athletes as Refugees after the 1948 Coup



Vlasta Mádlová

Název konference: Ochrana a digitalizace papírových a fotografických archiválií

Místo a datum konání: Brno, 26. 6. 2025

Název příspěvku: Fotosbírka Bohumila Vavrouška v MÚA AV ČR (spolu s Janem Kolínským a Janem Ryantem)

Pavel Máša

Název konference: Die Wahlkultur in der Revolution von 1848/1849

Místo a datum konání: Praha, 11.–12. 3. 2025

Název příspěvku: „How to Arm the Ship of State against a Rising Storm?“ The Role of the Moravian Land Diet in the Preparation of the First Provincial Elections in Moravia in the Spring of 1848

Lucie Merhautová

Název konference: Mediating Belongings, Constructing Identities

Místo a datum konání: Oxford, 22.–24. 4. 2025

Název příspěvku: Der rasende Übersetzer Otto Hauser und das Konzept der modernen Weltliteratur um 1900



Boris Mosković

Název konference: Istorija Jugoslavije: Perspektive mladih istraživača sa postjugoslovenskog prostora 2

Místo a datum konání: Bělehrad, 1.–4. 10. 2025

Název příspěvku: Kako bez Tita? Osnovne pretpostavke i karakteristike posttitoizma

Tomáš W. Pavlíček

Název konference: 23rd IOHA Conference Re-Thinking Oral History

Místo a datum konání: Krakov, 16.–19. 9. 2025

Název příspěvku: Mountains and Safety in Mind. Rethinking the Sources of Environmental History

Josef Řídký

Název konference: Symposium on Czech and Slovak Politics and History

Místo a datum konání: Helsinky, 5. 6. 2025

Název příspěvku: Teaching State Socialism Digitally. What Do We Teach about when We Teach about Communism?

Ekaterina Shashlova

Název konference: Phänomenologie zwischen Prag und Italien. Altneue Orte und Wege

Místo a datum konání: Kolín nad Rýnem, 5. 6. 2025

Název příspěvku: The Critique of Phenomenology in the Italian and Prague Logos. The Strategy of Boris Jakovenko in the Construction of National Identity in Exile

David Smrček

Název konference: CEHC Central European History Convention 2025

Místo a datum konání: Vídeň, 17.–19. 7. 2025

Název příspěvku: Protest Culture in Bohemia from 1890s to 1930s. Theoretical Considerations

Jan Jakub Surman

Název konference: 2025 History of Science Society Annual Meeting

Místo a datum konání: New Orleans, 13.–16. 11. 2025

Název příspěvku: A Scientist for President! Science, Politics and New National States After the World War I

Václav Šmidrkal

Název konference: 15th European Social Science History Conference (ESSHC) 2025

Místo a datum konání: Leiden, 26.–29. 3. 2025

Název příspěvku: Antifascists, Anti-communists, and Patriots. Renegotiating the Recognition of World War II Veterans in Czechia after 1989

Jakub Štofanič

Název konference: 3e Biennale européenne d'histoire locale. Histoires d'industries

Místo a datum konání: Tulle, 14.–19. 10. 2025

Název příspěvku: Sociabilités ouvrières et rôle de la religion en Europe centrale et orientale

Nikola Tohma

Název konference: Refugee Protection in Central and Eastern Europe in History and in the Present

Místo a datum konání: Varšava, 10.–11. 7. 2025

Název příspěvku: Creating New Refugee Regimes

Richard Vašek

Název konference: Tvář veřejná. Česko(-)slovenští prezidenti – zpodobňování a jejich otisk ve společnosti

Místo a datum konání: Praha, 14. 5. 2025

Název příspěvku: Prezident Masaryk jako anonymní žurnalista 1918–1935 (Spory, ohlasy, hodnocení)

Ondřej Vodička

Název konference: Jinakost a postižení napříč staletími. Paradigma – perspektivy – přístupy

Místo a datum konání: Praha, 11. 6. 2025

Název příspěvku: Limity mužského těla. Předmoderní souboje

j) Vzdělávání veřejnosti (výběrově)

Akce: Setkávání v Muzeu

Pořadatel: Muzeum Českého krasu, Beroun

Popis činnosti: Organizace, spolupořádání a moderování pěti populárně naučných přednášek Vratislavem Doubkem

Akce: Univerzita třetího věku

Pořadatel: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

Popis činnosti: Přednáškový kurz Luboše Velka „Německá Praha“

Akce: Univerzita třetího věku

Pořadatel: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

Popis činnosti: Přednáškový kurz Luboše Velka „Česká politická kultura za vlády Františka Josefa I.“

Jan Vondráček

Název konference: III. celodenní setkání Odborné skupiny specializovaných archivů České archivní společnosti

Místo a datum konání: Praha, 14. 4. 2025

Název příspěvku: Moderní technologie v archivních službách

Jakub Vrba

Název konference: Globalizing Interwar Czechoslovakia

Místo a datum konání: Fischbachau, 13.–16. 11. 2025

Název příspěvku: (De-)Globalizing Tendencies in the Czechoslovak Communist Movement



Luboš Velek

Název konference: Visual Representations of Parliamentary Life

Místo a datum konání: Paříž, 26.–28. 11. 2025

Název příspěvku: Parlamentarismuskritik in der tschechischen Karikatur des 19. Jahrhunderts

Akce: Vystoupení v dokumentární sérii „Potížistky“

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Účast Milana Hanyše v 7. dílu „K čemu jsou na světě feministi“ (jaro 2025)



Akce: Vystoupení v televizním pořadu

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Účast Josefa Tomeše v pořadu Historie.cs v díle nazvaném „Někdo to dělat musel!“ a věnovaném protektorátu Čechy a Morava (12. 1. 2025)



Akce: Přednáškový cyklus „Pondělky ve věži“

Pořadatel: Klub Za starou Prahu

Popis činnosti: Představení knihy *Boj o malé město (1900–1960): Příběhy památek a jejich lidí* a přednáška spolueditora Michala Kurze a jeho spolupracovníků (13. 1. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Vědecká knihovna Olomouc

Popis činnosti: Přednáška Martina France „Sehnal jsem telecí játra. Jídlo a pití v českých zemích 1945–1989 jako statusový symbol“ (14. 1. 2025)

Akce: Vystoupení v televizním pořadu

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Účast Vlasty Mádlové v pořadu Z metropole k výročí založení ČAVU (18. 1. 2025)



Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Aktivizační centrum pro seniory, Praha-Prosek

Popis činnosti: Přednáška Martina Klementa „100 let Tyršova domu“ (29. 1. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu

Pořadatel: Český rozhlas Vltava

Popis činnosti: Účast Kristýny Kaucké v pořadu o ceně Jaroslava Krejčího (1. 2. 2025)

Akce: Vystoupení v dokumentární sérii

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Účast Martina France v 1. a 2. dílu dokumentární minisérie „Naše generace“ o generaci tzv. baby boomers a generaci X (2. 2. 2025)

Akce: Císařské dialogy

Pořadatel: Císařské lázně Karlovy Vary

Popis činnosti: Přednáška pro veřejnost Martina France na téma dějiny stravování (4. 2. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Regionální muzeum Kolín

Popis činnosti: Přednáška Heleny Kokešové „Ke vztahu T. G. Masaryka a Josefa Svatopluka Machara“ (4. 2. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu

Pořadatel: Český rozhlas Plus

Popis činnosti: Účast Marie Bahenské v pořadu věnovaném představení knihy *Horizonty bádání* (7. 2. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Státní okresní archiv Semily; Muzeum Českého ráje v Turnově

Popis činnosti: Přednáška Pavla Mášy o místě F. L. Riegra v české historické paměti (7. 2. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Centrum pro studium populární kultury

Popis činnosti: Přednáška Martina France „Technologické inovace v socialistickém potravinářství“ (11. 2. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Regionální muzeum v Kolíně

Popis činnosti: Přednáška Lucie Merhautové „J. S. Machar a jeho život ve Vídni“ (11. 2. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Popis činnosti: Přednáška Soni Černé na téma „Jeronymovy dopisy Jana ze Středy – mezi germanistikou, kodikologií a dějinami umění“ (26. 2. 2025)

Akce: Workshop v rámci Zimní školy badatelské výuky pro učitelky a učitele humanitních oborů

Pořadatel: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; Centrum současného umění DOX

Popis činnosti: Workshop Michala Kurze „Příběh dějin a/v umění“, zaměřený na možnosti didaktického využití uměleckých děl (7. 3. 2025)

Akce: Vystoupení v televizním pořadu
Pořadatel: Česká televize
Popis činnosti: Účast Marie Bahenské v 1. a 2. dílu dokumentárního cyklu „Potížistky“ (8. 3. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu
Pořadatel: Český rozhlas
Popis činnosti: Rozhovor s Magdalenou Sedlickou na téma „MemoMap, una app para descubrir miles de historias del Holocausto en las calles de Praga“ pro španělskou redakci (11. 3. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu
Pořadatel: Český rozhlas
Popis činnosti: Rozhovor Heleny Kokešové s redaktorem Tomášem Černým o fondu T. G. Masaryka a Jana Masaryka (17. 3. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu
Pořadatel: Český rozhlas Vltava
Popis činnosti: Představení edičního počínu *Korespondence: T. G. Masaryk – Josef Svatopluk Machar* Svatoplukem Hercem, Helenou Kokešovou a spolupracovníky ve víkendovém vysílání Českého rozhlasu Vltava (22. 3. 2025)

Akce: Vystoupení v podcastu Pár praslenov
Pořadatel: Pár praslenov
Popis činnosti: Rozhovor s Klárou Andresovou na téma „Ženy ve vojenském prostředí armád raného novověku“ (26. 3. 2025)

Akce: Diskuse při předpremiéře filmu
Pořadatel: Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově; ČT Brno
Popis činnosti: Účast Adély Jůnové Mackové na diskusi k předpremiéře dokumentárního filmu o Aloisi Musilovi (4. 4. 2025)



Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu
Pořadatel: Europa heute (Deutschlandradio)
Popis činnosti: Rozhovor s Magdalenou Sedlickou na téma „Jüdisches Prag – Ein virtueller Stadtplan als Erinnerungsprojekt“ (7. 4. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Česká centra
Popis činnosti: Přednáška Adély Jůnové Mackové „Stopy českých badatelů v Egyptě“ (8. 4. 2025)

Akce: Arabfest
Pořadatel: Západočeská univerzita v Plzni; Arabfest
Popis činnosti: Přednáška Adély Jůnové Mackové „Vlasta Kálalová di-Lotti, lékařka v Bagdádu“ pro vysokoškolské studenty a veřejnost (10. 4. 2025)

Akce: Exkurze
Pořadatel: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Popis činnosti: Komentovaná exkurze Tomáše W. Pavlíčka na téma „Místa paměti první republiky“ (14. 4. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu
Pořadatel: Rádio Slovakia International
Popis činnosti: Účast Dagmar Hájkové v reportáži věnované poselství velikonočního míru Alice Masarykové (17. 4. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Svencom s.r.o.
Popis činnosti: Přednáška Martina France k 50. výročí otevření Obchodního domu Máj (23. 4. 2025)

Akce: Univerzita třetího věku
Pořadatel: Univerzita Pardubice, Dopravní fakulta Jana Pernera
Popis činnosti: Přednáška Martina Jemelky (25. 4. 2025)

Akce: Workshop pro pedagogy
Pořadatel: Slezské zemské muzeum v Opavě
Popis činnosti: Celodenní workshop Michala Kurze pro pedagogy základních a středních škol, zaměřený na metody a principy badatelské výuky – práci s historickými mapami, fotografiemi, architekturou a veřejným prostorem (25. 4. 2025 a 26. 9. 2025)

Akce: Valné shromáždění Společnosti pro hospodářské a sociální dějiny ČR
Pořadatel: Společnost pro hospodářské a sociální dějiny ČR
Popis činnosti: Představení monografie *Živnostenská banka* Svatoplukem Hercem (29. 4. 2025)

Akce: Členská schůze a jarní celostátní odborný seminář STMOÚ ČR
Pořadatel: Sdružení tajemníků městských a obecních úřadů ČR
Popis činnosti: Seminář Martina Jemelky „Správa a řízení města v baťovské éře“ (29. 4. 2025)

Akce: Rozhovor pro noviny
Pořadatel: Jüdische Allgemeine
Popis činnosti: Rozhovor s Magdalenou Sedlickou o aplikaci MemoMap Praha (12. 5. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Muzeum Nové Strašecí
Popis činnosti: Přednáška Martina France „Proměny životního stylu v době socialismu“ (13. 5. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Spolek studentů historie FF UK
Popis činnosti: Přednáška Martina France „Kouzlo smaženého sýra“ (15. 5. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Masarykova společnost – Společnost Národního muzea
Popis činnosti: Přednáška Vratislava Doubka „T. G. Masaryk a čs. legie mezi Ruskem a Ukrajinou 1918“ (22. 5. 2025)

Akce: Holokaust a paměť
Pořadatel: Nadácia Milana Šimečku
Popis činnosti: Účast Michaly Jandák Lônčíkové v debatě (22. 5. 2025)

Akce: Vyprávění z pohraničí
Pořadatel: Thonmi, z. s.
Popis činnosti: Přednáška Martina Klečackého „Rumburk v proměnách moderní doby. „Okres na severu“ jako odvěká periferie?“ o vývoji regionu Šluknovského výběžku v průběhu 19. a 20. století (22. 5. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Městys Chudenice
Popis činnosti: Přednáška Martina France „Šlechtické stravování v 19. století“ (23. 5. 2025)

Akce: Vystoupení v televizním pořadu
Pořadatel: Prima+
Popis činnosti: Účast Martina France v pořadu 7 pádů Honzy Dědka (27. 5. 2025)



Akce: Vystoupení v rozhlasové sérii „Krmítko“
Pořadatel: Český rozhlas Dvojka
Popis činnosti: Moderování třináctidílného cyklu o dějinách stravování Martinem Francem (červen–srpen 2025)



Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna
Popis činnosti: Přednáška Borise Moskoviče „Sarajevský atentát – 111 let poté“ (4. 6. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Masarykova společnost v Praze
Popis činnosti: Přednáška Richarda Vaška „Cesta TGM po Středomoří 1927“ (12. 6. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Klub volného času Klecany
Popis činnosti: Přednáška Jiřího Šoukala „Letní výlety a dovolené v 19. a v 1. polovině 20. století s důrazem na Klecany a okolí“ (20. 6. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu
Pořadatel: Český rozhlas
Popis činnosti: Účast Richarda Vaška, Dagmar Hájkové a Heleny Kokešové v pořadu věnovaném T. G. Masarykovi (25. 6. 2025)

Akce: Vystoupení v podcastu Hej, Slované
Pořadatel: Echo24
Popis činnosti: Účast Borise Moskoviče v dílu o sarajevském atentátu (27. 6. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu
Pořadatel: Český rozhlas Radiožurnál
Popis činnosti: Rozhovor s Dagmar Hájkovou v pořadu Host Lucie Výborné o tzv. tajemné obálce TGM (24. 7. 2025)

Akce: Vystoupení v podcastu Hej, Slované

Pořadatel: Echo24

Popis činnosti: Účast Borise Moskoviče v dílu o válce v Chorvatsku (25. 7. 2025)



Akce: Vystoupení v podcastu Nepřátelé lidstva

Pořadatel: Seznam Zprávy

Popis činnosti: Účast Jana Vondráčka v páté epizodě s názvem „Herbert Backe: ‚Hladový plán‘. Hitlerův úředník připravil největší zločin dějin“ (28. 7. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Horská synagoga Hartmanice

Popis činnosti: Přednáška Martina France „Šumava a gastronomie dob minulých“ (12. 8. 2025)

Akce: Vystoupení v televizním pořadu ČT24

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Živé vystoupení Martina France k tématu československé vědy v době normalizace u příležitosti výročí 21. srpna 1968 (21. 8. 2025)

Akce: Země živitelka – program České pole

Pořadatel: Makro ČR

Popis činnosti: Vystoupení Martina France k problematice tradičních českých potravin (21.–22. 8. 2025)

Akce: Vystoupení v podcastu 100 + 25 klubovních let

Pořadatel: Klub Za starou Prahu

Popis činnosti: Účast Michala Kurze v epizodě k tématu 125. výročí vzniku Klubu Za starou Prahu a k historii ochrany památek v českých zemích (2. 9. 2025)

Akce: Leadership in Literature. Central Europe – what's next?

Pořadatel: AYL P

Popis činnosti: Účast Michaly Jandák Lónčíkové v debatě (4. 9. 2025)

Akce: Nezabudnutí susedia. Spomienkové podujatie pri príležitosti pamätného dňa obetí holokaustu a rasového násillia

Pořadatel: Klemo, Kehila Košice et al.

Popis činnosti: Spoluorganizace akce Michalou Jandák Lónčíkovou (9. 9. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Městská knihovna v Praze – pobočka Petřiny

Popis činnosti: Přednáška Dagmar Hájkové „Američané v Čechách: Pomoc po první světové válce“ (17. 9. 2025)

Akce: Vystoupení v televizním pořadu

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Účast Jakuba Doležala v pořadu Studio ČT24 u příležitosti výstavy českých korunovačních klenotů (18. 9. 2025)



Akce: Vystoupení v televizním pořadu

Pořadatel: TV Nova

Popis činnosti: Rozhovor s Helenou Kokešovou o tzv. tajemné obálce a o fondu T. G. Masaryka a Jana Masaryka (18. 9. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Masarykovo demokratické hnutí, Kopřivnice

Popis činnosti: Přednáška Richarda Vaška „T. G. Masaryk jako anonymní novinář v letech první republiky (1918–1935)“ (18. 9. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu

Pořadatel: Radio Prague International

Popis činnosti: Rozhovor s Lucíí Merhautovou o výročí narození Rainera Marii Rilka a mezinárodní konferenci „Von Prag nach Europa“ pro německou redakci (18. 9. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Státní hrad Křivoklát

Popis činnosti: Přednáška Kristýny Kaucké „Křivoklátsko na prodej. Jak Fürstenbergové vyjednali výhodný obchod se státem 1918–1938“ (19. 9. 2025)

Akce: Vystoupení v televizním pořadu

Pořadatel: TV Nova

Popis činnosti: Rozhovor s Helenou Kokešovou v pořadu Snídaně s Novou o tzv. tajemné obálce a připravované akci na zámku v Lánech (19. 9. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu

Pořadatel: Český rozhlas

Popis činnosti: Rozhovor Dagmar Hájkové k otevření tzv. tajemné obálky TGM (19. 9. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu

Pořadatel: Český rozhlas

Popis činnosti: Účast Tomáše W. Pavlíčka v pořadu prezentujícím publikaci *Cesta kolem světa. Fotografický deník J. V. Daneše* (26. 9. 2025)

Akce: Festival Kmínu, Telč

Pořadatel: Náš kmín s. r. o.

Popis činnosti: Přednáška Martina France k problematice dějin stravování (27. 9. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Klub dříve narozených Otava

Popis činnosti: Přednáška Martina Klementa „Tyršův dům za druhé světové války“ (1. 10. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu

Pořadatel: Český rozhlas Vltava

Popis činnosti: Účast Dagmar Hájkové a Heleny Kokešové v pořadu věnovaném životu a dílu Herberta Masaryka (4. 10. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Východočeské muzeum Pardubice

Popis činnosti: Přednáška Martina France „Volný čas v období socialismu“ (7. 10. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Městská knihovna v Praze – ústřední pobočka

Popis činnosti: Přednáška Dagmar Hájkové „Poslední slova TGM“ (20. 10. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu

Pořadatel: Radio Prague International

Popis činnosti: Účast Tomáše W. Pavlíčka v pořadu anglické redakce věnovaného publikaci *Cesta kolem světa. Fotografický deník J. V. Daneše* (20. 10. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu

Pořadatel: Český rozhlas Vltava

Popis činnosti: Účast Martina France v pořadu *Vizitka o jídle coby součásti kulturní identity*

Akce: Setkání Studentského historického klubu UHK

Pořadatel: Univerzita Hradec Králové

Popis činnosti: Přednáška Marie Bahenské „Ženy ve vědě“ (23. 10. 2025)

Akce: 29. Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.hlava

Pořadatel: Doc.Dream

Popis činnosti: Dramaturgie a doprovodná vystoupení Martina France k pětidílné retrospektivě dokumentárních filmů „Jídlo a doba“ (25., 26., 28., 31. 10., 1. 11. 2025)

Akce: Vystoupení v televizním pořadu

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Účast Jakuba Doležala v pořadu 90' ČT24 Speciál na téma „107 let od vzniku Československa“ u příležitosti oslav státního svátku 28. října (28. 10. 2025)

Akce: Vystoupení v podcastu Spotlight

Pořadatel: Aktuálně.cz

Popis činnosti: Rozhovor s Lubošem Velkem na téma vzniku první republiky (28. 10. 2025)

Akce: Vystoupení na besedě

Pořadatel: Platforma nezávislých novinářek

Popis činnosti: Účast Marie Bahenské v debatě o prvních feministkách podcastu *Sirény* (1. 11. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu

Pořadatel: Český rozhlas

Popis činnosti: Rozhovor s Marií Bahenskou v pořadu *Stříbrný vítr o profesních aktivitách* (1. 11. 2025)

Akce: RepliCon – veletrh šermu a fantasy

Pořadatel: RepliCon.cz

Popis činnosti: Přednáška Kláry Andresové „Válečné zpravodajství a propaganda v době třicetileté války“ (4. 11. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost

Pořadatel: Obecní úřad Husinec

Popis činnosti: Přednáška Jiřího Šoukala „Příběhy domů. Podnikání v Husinci a Řeži za 1. republiky“ (5. 11. 2025)

Akce: XII. sraz župních zdravotníků České obce sokolské

Pořadatel: Zdravotní komise České obce sokolské

Popis činnosti: Přednáška Martina Klementa „Lékaři a tělovýchovné lékařství v ČOS a Tyršově domě“ (8. 11. 2025)

Akce: Historické dny

Pořadatel: Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra

Popis činnosti: Přednáška Marie Bahenské „Novinářky, překladatelky lektorky. Záliba, nebo nová profese?“ (12. 11. 2025)

Akce: Vystoupení v Podcastu pro soudobé dějiny
Pořadatel: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR
Popis činnosti: Účast Martina Jemelky v podcastu na téma „Válka ševců“ (12. 11. 2025)

Akce: Forum Bad Alexandersbad
Pořadatel: Seliger Gemeinde
Popis činnosti: Účast Jakuba Vrby na debatě s názvem „Geschichte in der Sackgasse. Diskussion zur Rolle von Geschichtsvermittlung in der heutigen Zeit“ (18. 11. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu
Pořadatel: Radio Prague International
Popis činnosti: Účast Lucie Merhautové v diskusním pořadu německé redakce o Raineru Marii Rilko (19. 11. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: České muzeum stříbra
Popis činnosti: Přednáška Dagmar Hájkové „Emanuel Voska, kutnohorský rodák, špion a vlastenec“ (20. 11. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Kabinet pro studium vědy, techniky a společnosti, Filosofický ústav AV ČR
Popis činnosti: Přednáška Kláry Andresové „Mathematics in the Service of Warfare. Military Mathematics and Military Handbooks in the Period 1550–1650“ (25. 11. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Městská knihovna Piešťany
Popis činnosti: Přednáška Dagmar Hájkové „Alice Masaryková. Dětství a mládí“ (28. 11. 2025)

Akce: Vystoupení v rozhlasovém pořadu
Pořadatel: Český rozhlas Vltava
Popis činnosti: Účast Tomáše Gecka a Kristýny Kaucové v pořadu o korespondenci Jaroslava Preisse s T. G. Masarykem a Přemyslem Šámalem (29. 11. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Univerzita obrany Brno
Popis činnosti: Přednáška Dagmar Hájkové „Masarykova tajemná obálka: očekávání a reality“ (2. 12. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Skautská mikulášská akce
Popis činnosti: Přednáška Dagmar Hájkové a Jakuba Štofánika „Masarykovo pětkrát ‚Ne‘“ (2. 12. 2025)

Akce: Přednáška pro veřejnost
Pořadatel: Obecní úřad Husinec
Popis činnosti: Přednáška Jiřího Šoukala „Příběhy domů. Domy, které sloužily veřejným zájmům“ (3. 12. 2025)

Akce: Vystoupení v televizním pořadu
Pořadatel: Česká televize
Popis činnosti: Účast Dagmar Hájkové v pořadu Historie.cs v díle nazvaném „Co skrývala tajemná obálka“ o tzv. tajemné obálce TGM (7. 12. 2025)

Akce: Vystoupení v televizním pořadu
Pořadatel: Česká televize
Popis činnosti: Účast Martina Klečackého v pořadu ČT Studio 6 o historii premiérského úřadu

Akce: Vystoupení v televizním pořadu
Pořadatel: Česká televize
Popis činnosti: Účast Dagmar Hájkové, Heleny Kokešové a Jakuba Doležala v reportáži ČT24 k výročí abdikace T. G. Masaryka v roce 1935 (14. 12. 2025)

Akce: Vánoční večírek s Přepište dějiny
Pořadatel: Přepište dějiny; nakladatelství JOTA; Rock Café Praha
Popis činnosti: Účast Dagmar Hájkové na křtu knižní novinky *Přepište (místní) dějiny* a besedě týkající se regionálních témat v době první republiky (18. 12. 2025)



k) Popularizační činnost (výběrově)

Akce: Výstava *Boj o malé město 1900–1960. Příběhy památek a jejich lidí*

Popis: Putovní interiérová výstava Michala Kurze a spolupracovníků o historii a významu ochrany památek v menších městech

Hlavní organizátor: Ústav dějin umění AV ČR

Spoluorganizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Praha-Chodovec (Národní archiv), 21. 1. – 28. 2. 2025; České Budějovice (Galerie Národního památkového ústavu), 5. 5. – 27. 6. 2025; Brno (Moravský zemský archiv), 1. 9. – 31. 10. 2025

Akce: Výstava *Herbert Masaryk. Umělec, sportovec, syn*

Popis: Výstava Dagmar Hájkové a Heleny Kokešové věnovaná životu Herberta Masaryka

Hlavní organizátor: Muzeum TGM v Rakovníku

Spoluorganizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Lány, 8. 3. 2025 – 30. 6. 2025; zámek Veleslavín, 29. 10. 2025 – 15. 12. 2025

Akce: Prezentace knihy

Popis: Lucíí Merhautovou spoluorganizovaná a moderovaná prezentace druhého vydání publikace *T. G. M. v kostce* za účasti ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Rudolfa Kučery a spoluautorů Vratislava Doubka a Dagmar Hájkové

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spoluorganizátor: Praha 6, Ústav T. G. Masaryka

Místo a datum konání: Praha (zámek Veleslavín), 13. 3. 2025



Akce: Exkurze po Masarykově ústavu a Archivu AV ČR

Popis: Výklad Jana Chodějovského o archivních dokumentech a fondech pro studenty Grinell College, Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Anglo-Ameri-

can University Praha, Universität Augsburg a Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Praha, 13. 3., 28. 3., 14. 10., 31. 10. a 7. 11. 2025

Akce: Prezentace knihy

Popis: Účast Kristýny Kaucové na organizaci prezentace knihy Marion Dotter *Adelspolitik in der späten Habsburgermonarchie*

Hlavní organizátor: Collegium Carolinum

Spoluorganizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Praha, 25. 3. 2025

Akce: Prezentace knihy

Popis: Představení knihy *Dějiny Československé akademie věd II* za účasti hlavních autorů Věry Dvořáčkové a Martina France, předsedy Akademie věd ČR Radomíra Pánka, bývalé předsedkyně Akademie věd ČR Evy Zažímalové, ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Rudolfa Kučery a ředitele Nakladatelství Academia Jiřího Padevěta

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spoluorganizátor: Nakladatelství Academia

Místo a datum konání: Praha, 8. 4. 2025



Akce: Prezentace knihy

Popis: Účast spoluautora Václava Šmidrkala na prezentaci knihy *Vanquished and Victorious*

Hlavní organizátor: Velvyslanectví ČR v Rakousku

Spoluorganizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Vídeň, 5. 5. 2025

Akce: Veletrh Svět knihy Praha

Popis: Prodej knižních výstupů Masarykova ústavu a Archivu AV ČR na společném stánku ústavů Akademie věd ČR z oblasti humanitních a společenských věd a účast Lucie Merhautové, Richarda Vaška, Anny

Jonákové, Heleny Kokešové a Svatopluka Herce na prezentaci knihy *Intelektuál na cestě politickou krajinou* a na prezentaci svazků korespondence mezi T. G. Masarykem a J. S. Macharem

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spoluorganizátor: PEN Klub; Akademie věd ČR

Místo a datum konání: Praha, 15.–18. 5. 2025



Akce: Výstava *Bohumil Vavroušek fotograf*

Popis: Výstava Vlasty Mádlové a Marie Bahenské mapující dokumentaci venkova, kterou v meziválečném období vytvořil Bohumil Vavroušek

Hlavní organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Společnost pro obnovu vesnice a malého města, z. s.

Spoluorganizátor: Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Brně

Místo a datum konání: Brno (Vila Stiassni), 18. 5. – 31. 8. 2025



Akce: Veletrh vědy

Popis: Účast Jakuba Štofánika, Jitky Jindřiškové, Marie Bahenské, Veroniky Králíkové, Viktora Pavlíčka, Adama Václava Šedivého, Jakuba Vrby, Lenky Wágnerové, Daniely Bartákové, Magdaleny Sedlické, Kláry Andresové a Ondřeje Vodičky na Veletrhu vědy, v jehož rámci byla představena expozice na téma TGM na cestách a zorganizovány dvě přednášky: „Ztracená

Praha: Židovská komunita pod nacistickou nadvládou“; „Je pero mocnější meče?“

Hlavní organizátor: Akademie věd ČR

Spoluorganizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Praha, 5.–7. 6. 2025



Akce: Výstava *Hlasy Ralska*

Popis: Výstava Martina Klementa a spolupracovníků o osudech lidí spjatých s krajinou Ralska

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spoluorganizátoři: Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě; Akademie výtvarných umění v Praze

Místo a datum konání: Doksy (zámecký park), 8. 6. – 30. 7. 2025; Česká Lípa (Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě), 1. 8. – 16. 10. 2025; Kuřívody (náměstí), 18. 10. – 21. 11. 2025

Akce: Výstava *Vědci ve víru hudební vášně*

Popis: Výstava Věry Dvořáčkové, Martina Jemelky a Vlasty Mádlové o českých vědcích v proměnách společnosti 19., 20. a 21. století, jejichž poměr k hudbě výrazně překračoval hranice prosté záliby

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spoluorganizátoři: Městská galerie v Litomyšli; Smetanova Litomyšl, o. p. s.

Místo a datum konání: Litomyšl, 19. 6. – 7. 7. 2025

Akce: Literární večer na téma „Rainer Maria Rilke v českých překladech“

Popis: Lucíí Merhautovou moderovaná diskuse o překladech Rilkovy poezie se čtením ukázek

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spoluorganizátor: Ústav germánských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Místo a datum konání: Praha (Vevešlavín), 19. 9. 2025

Akce: Prezentace knihy

Popis: Prezentace publikace *Cesta kolem světa. Zatočený fotografický deník Jiřího Viktora Daneše*, prvního svazku nové edice *Album* za účasti autorů Petry Bran-

dejsové Tomšové a Tomáše W. Pavlíčka

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spoluorganizátor: Národní muzeum – Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur; nakladatelství Academia

Místo a datum konání: Praha, 8. 10. 2025



Akce: Exkurze v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR

Popis: Exkurze a přednáška Lucie Merhautové a Jana Chodějovského pro skupinu vysokoškolských studentů věnujících se tématu vícejazyčnosti a multikulturality

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Praha, 30. 10. 2025

Akce: Den otevřených dveří v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR

Popis: Přednáška Kláry Andresové a Ondřeje Vodičky „Je pero mocnější meče?“, komentované prohlídky ústavu s Janem Chodějovským a Lenkou Wágnerovou, seminář Vlasty Mádlové „Historie ve fotografiích“, výstava nezajímavějších a nejcennějších archivních materiálů z fondů Masarykova ústavu a Archivu AV ČR

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Praha, 6. 11. 2025



Akce: Týden Akademie věd ČR

Popis: Komentovaná procházka Prahou představující školám a široké veřejnosti aplikaci MemoMap Praha v podání Daniely Bartákové a Anety Plzákové

Hlavní organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spoluorganizátor: Akademie věd České republiky

Místo a datum konání: Praha, 7. 11. 2025



Akce: Adventní jarmark knihy v Brně

Popis: Prodej knižních výstupů Masarykova ústavu a Archivu AV ČR na vlastním stánku a přednáška Lenky Wágnerové o knihovně T. G. Masaryka.

Hlavní organizátor: Masarykova univerzita

Spoluorganizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Brno, 28.–29. 11. 2025

Akce: Zimní Knižní lázně

Popis: Prodej knižních výstupů Masarykova ústavu a Archivu AV ČR na vlastním stánku

Hlavní organizátor: Knižní lázně

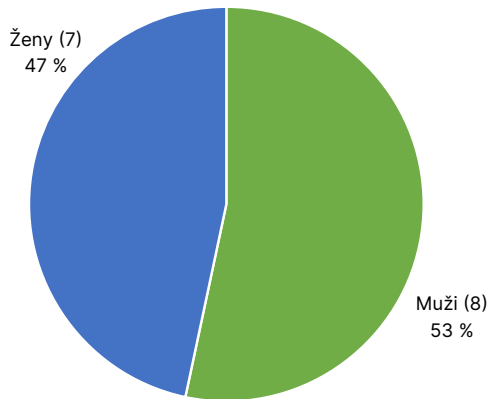
Spoluorganizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Mariánské Lázně, 20. 12. 2025

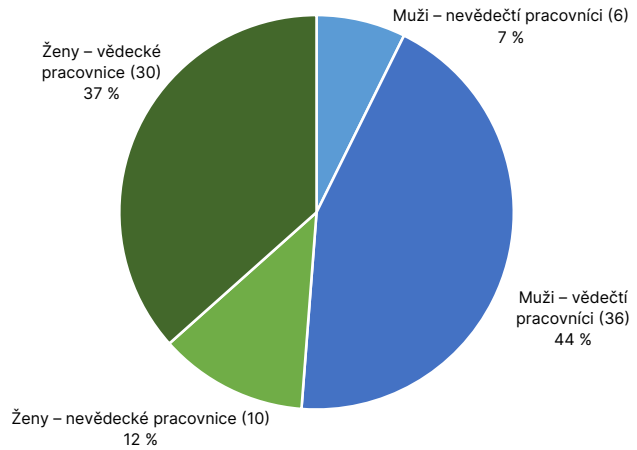


I) Grafické znázornění genderových poměrů na pracovišti

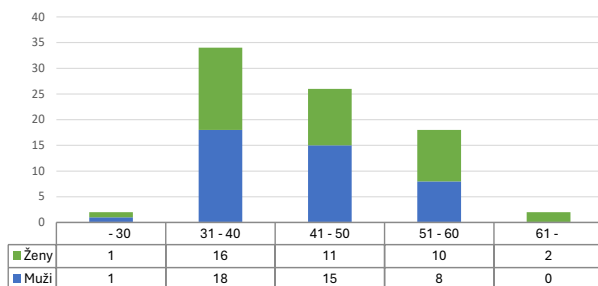
Podíl mužů a žen ve vedoucích pozicích
Masarykova ústavu a Archivu AV ČR



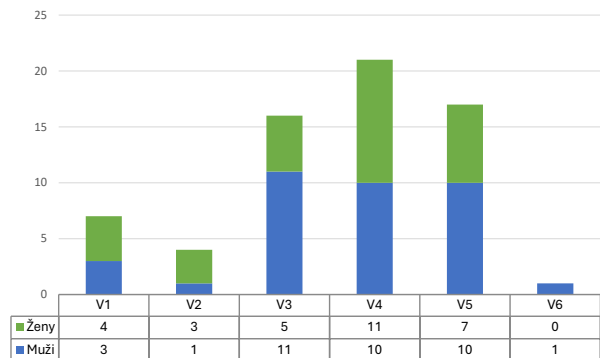
Podíl mužů a žen ve vědeckých
a nevědeckých pozicích



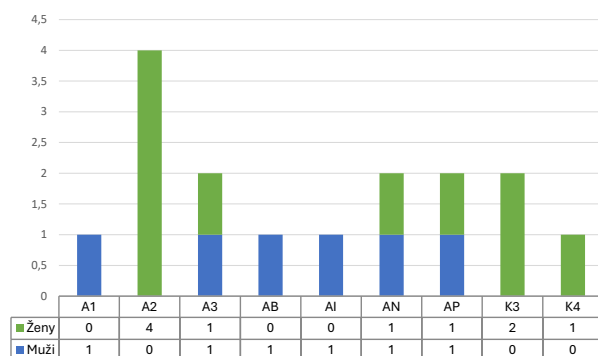
Věková struktura pracovníků a pracovníc
Masarykova ústavu a Archivu AV ČR



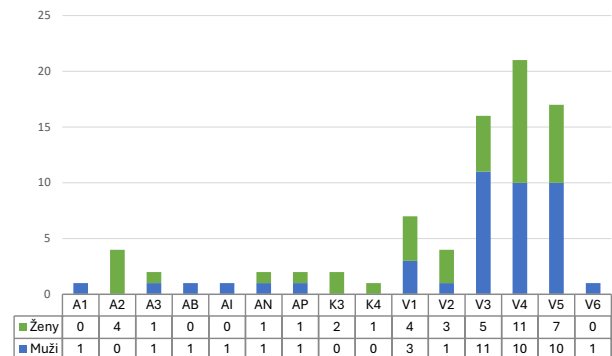
Kvalifikační stupně –
vědeckí pracovníci a pracovníce



Kvalifikační stupně –
nevědeckí pracovníci a pracovníce



Kvalifikační stupně – vědeckí a nevědeckí
pracovníci a pracovníce souhrnně



Pozn.: A1 = pomocný technicko-administrativní zaměstnanec, A2 = technicko-administrativní zaměstnanec, A3 = vedoucí technicko-administrativní zaměstnanec, AB = projektový specialista, AI = specialista informačních a komunikačních technologií, AN = specialista nakladatelské činnosti a PR, AP = specialista provozu, K3 = odborný knihovník, K4 = knihovník specialista, V1 = odborný pracovník výzkumu a vývoje, V2 = doktorand, V3 = postdoktorand, V4 = vědecký asistent, V5 = vědecký pracovník, V6 = vedoucí vědecký pracovník

Hodnocení další a jiné činnosti

V roce 2025 poskytl Masarykův ústav a Archiv AV ČR odborné konzultace, školení a auditní služby v oblasti spisové služby Národní knihovně ČR a Univerzitě Palackého v Olomouci. Podílel se též na auditu činnosti archivů ČR v rámci specializované pracovní skupiny Ministerstva vnitra ČR. Pro Policii České republiky, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, poskytl Masarykův ústav a Archiv AV ČR odborné vyjádření v trestní věci „Neznámý pachatel vražda poškoz. Jana Masaryka“.

Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření; zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce

V roce 2025 nebyla uložena žádná opatření k odstranění nedostatků v hospodaření. Hospodaření v roce 2025 tak probíhalo v běžném rámci definovaném příslušnými normami a vnitřním kontrolním systémem.

Stanoviska dozorčí rady

Nebyla vydána. Činnost dozorčí rady je rozvedena v kapitole „Informace o složení orgánů pracoviště, o jejich činnosti a změnách“.

Informace požadované zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví:

a) O skutečnostech, které nastaly až po rozvahovém dni a jsou významné pro naplnění účelu výroční zprávy

Viz „Přílohu k účetní závěrce“. Z účetní závěrky vyplývá, že hospodaření instituce proběhlo bez zásadních problémů a jsou splněny všechny předpoklady pro pokračování činnosti v příštím roce.

b) O předpokládaném vývoji pracoviště

Pracoviště bude i nadále naplňovat úkoly dané zřizovací listinou. V archivní oblasti bude vedle běžného dohledu nad spisovou službou a výkonu předarchivní i archivní péče realizovat implementaci Digitálního archivu AV ČR (DIGAR). Ve vědecké činnosti bude pokračovat řešení vědeckých projektů národních i zahraničních poskytovatelů, z nichž páteřními jsou zejména projekt OP JAK MyGRACE a koordinace budování českého uzlu Evropské infrastruktury pro výzkum holokaustu EHRI-CZ. Taktéž se jedná o projekty GA ČR včetně mezinárodních bilaterálních projektů s německými, rakouskými a polskými partnery, projekty NAKI a projekty podpořené v rámci interního schématu poskytovatele Lumina quaeruntur. Pracoviště bude rovněž pokračovat v koordinaci programu Strategie AV21 Identity ve světě válek a krizí.

c) O aktivitách v oblasti výzkumu a vývoje

Relevantní informace jsou obsaženy v oddílu „Hodnocení hlavní činnosti včetně informací o výsledcích výzkumné činnosti“.

d) O nabytí vlastních akcií nebo vlastních podílů

Pracoviště během roku 2025 nenabylo žádné akcie ani vlastní podíly.

e) O aktivitách v oblasti ochrany životního prostředí a pracovněprávních vztazích

Pracoviště se v co největší míře snaží omezit dopady své činnosti na životní prostředí. Kontinuálně modernizuje provoz plynové kotelny, výtahové techniky, vzduchotechniky, osvětlení a elektrospotřebičů tak, aby docházelo k energetickým úsporám. Na pracovišti se rovněž třídí komunální odpad. Ve spolupráci s Ústavem struktury a mechaniky hornin AV ČR byla dokončena projektová příprava instalace fotovoltaických panelů na střechy areálu sdíleného oběma pracovišti. Pracoviště mělo během celého roku 2025 uzavřenou platnou kolektivní smlouvu s odborovou organizací. V oblasti pracovněprávních vztahů nedošlo během roku 2025 k výraznějším změnám. Proběhla pravidelná školení v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) a požární ochrany (PO). Ústav podporuje stravování zaměstnanců formou příspěvku na stravenky. Zaměstnanci mohou též čerpat účelově vázané příspěvky ze sociálního fondu.

f) O tom, zda pracoviště má pobočku nebo jinou část v zahraničí

Pracoviště nemá pobočku nebo jinou část v zahraničí.

g) Informace požadované podle zvláštních právních předpisů

Na pracoviště se v tomto ohledu zvláštní předpisy nevztahují.

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

a) Počet podaných žádostí o informace a počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti:

0/0

b) Počet podaných odvolání proti rozhodnutí:

0

c) Opis podstatných částí rozsudků soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace a přehled všech výdajů vynaložených pracovištěm v souvislosti se soudním řízením o právech a povinnostech podle zákona č. 106/1999 Sb.

V roce 2025 nebyl vydán žádný takový rozsudek.

d) Účel poskytnutých výhradních licencí včetně odůvodnění nezbytnosti poskytnutí výhradní licence.

V roce 2025 nebyla pracovištěm poskytnuta žádná výhradní licence.

e) Počet stížností podaných na postup při vyřizování žádosti o informace, důvody jejich podání a popis způsobu jejich vyřízení.

0

f) Další informace vztahující se k uplatňování zákona č. 106/1999 Sb.

Nejsou.

prof. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
ředitel



ZPRÁVA AUDITORA

o ověření účetní závěrky sestavené k 31. prosinci 2025

Masarykův ústav a archiv AV ČR, v. v. i.

Příjemce zprávy:

Statutární orgán a zřizovatel organizace Masarykův ústav a archiv AV ČR, v.v.i.

IČ: 67985921

Se sídlem: Gabčíkova 1632/10, 182 00 Praha 8

Datum vydání zprávy: dle data elektronického podpisu

Nedílnou součástí zprávy auditora jsou rozvaha, výkaz zisků a ztrát a příloha k ÚZ 2025.



Výrok auditora

Provedli jsme audit přiložené účetní závěrky organizace Masarykův ústav a archiv AV ČR, v.v.i. (dále také „Organizace“) sestavené na základě českých účetních předpisů, která se skládá z rozvahy k 31.12.2025, výkazu zisku a ztráty za rok končící 31.12.2025 a přílohy této účetní závěrky, včetně významných (materiálních) informací o použitých účetních metodách. Údaje o Organizaci jsou uvedeny v úvodu přílohy této účetní závěrky.

Podle našeho názoru účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz aktiv a pasiv organizace Masarykův ústav a archiv AV ČR, v.v.i. k 31.12.2025 a nákladů a výnosů a výsledku jejího hospodaření za rok končící 31.12.2025 v souladu s českými účetními předpisy.

Základ pro výrok

Audit jsme provedli v souladu se zákonem o auditorech a standardy Komory auditorů České republiky pro audit, kterými jsou mezinárodní standardy pro audit (ISA), případně doplněné a upravené souvisejícími aplikačními doložkami. Naše odpovědnost stanovená těmito předpisy je podrobněji popsána v oddílu Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky. V souladu se zákonem o auditorech a Etickým kodexem přijatým Komorou auditorů České republiky jsme na Organizaci nezávislí a splnili jsme i další etické povinnosti vyplývající z uvedených předpisů. Domníváme se, že důkazní informace, které jsme shromáždili, poskytují dostatečný a vhodný základ pro vyjádření našeho výroku.

Ostatní informace uvedené ve výroční zprávě (dle ISA720 – soulad výroční zprávy)

Ostatními informacemi jsou v souladu s § 2 písm. b) zákona o auditorech informace uvedené ve výroční zprávě mimo účetní závěrku a naši zprávu auditora. Za ostatní informace odpovídá statutární orgán Organizace.

Naš výrok k účetní závěrce se k ostatním informacím nevztahuje. Přesto je však součástí našich povinností souvisejících s auditem účetní závěrky seznámení se s ostatními informacemi a posouzení, zda ostatní informace nejsou ve významném (materiálním) nesouladu s účetní závěrkou či s našimi znalostmi o účetní jednotce získanými během provádění auditu nebo zda se jinak tyto informace nejeví jako významně (materiálně) nesprávné. Také posuzujeme, zda ostatní informace byly ve všech významných (materiálních) ohledech vypracovány v souladu s příslušnými právními předpisy. Tímto posouzením se rozumí, zda ostatní informace splňují požadavky právních předpisů na formální náležitosti a postup vypracování ostatních informací v kontextu významnosti (materiality), tj. zda případné nedodržení uvedených požadavků by bylo způsobilé ovlivnit úsudek činěný na základě ostatních informací.

Na základě provedených postupů, do míry, již dokážeme posoudit, uvádíme, že

- ostatní informace, které popisují skutečnosti, jež jsou též předmětem zobrazení v účetní závěrce, jsou ve všech významných (materiálních) ohledech v souladu s účetní závěrkou a
- ostatní informace byly vypracovány v souladu s právními předpisy.

Dále jsme povinni uvést, zda na základě poznatků a povědomí o Společnosti, k nimž jsme dospěli při provádění auditu, ostatní informace neobsahují významné (materiální) věcné nesprávnosti. V rámci uvedených postupů jsme v obdržení ostatních informacích žádné významné (materiální) věcné nesprávnosti nezjistili.



Odovědnost ředitele Organizace a dozorčí rady za účetní závěrku

Statutární orgán organizace odpovídá za sestavení účetní závěrky, která podává věrný a poctivý obraz v souladu s českými účetními předpisy, a za takový vnitřní kontrolní systém, který považuje za nezbytný pro sestavení účetní závěrky tak, aby neobsahovala významné (materiální) nesprávnosti způsobené podvodem nebo chybou.

Při sestavování účetní závěrky je statutární orgán povinen posoudit, zda je Organizace schopna nepřetržitě trvat, a pokud je to relevantní, popsat v příloze účetní závěrky záležitosti týkající se jejího nepřetržitého trvání a použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky, s výjimkou případů, kdy se plánuje zrušení Organizace nebo ukončení její činnosti, resp. kdy nemá jinou reálnou možnost než tak učinit.

Za dohled nad procesem účetního výkaznictví odpovídá dozorčí rada, která schvaluje výroční zprávu Organizace.

Odovědnost auditora za audit účetní závěrky

Naším cílem je získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka jako celek neobsahuje významnou (materiální) nesprávnost způsobenou podvodem nebo chybou a vydat zprávu auditora obsahující náš výrok. Přiměřená míra jistoty je velká míra jistoty, nicméně není zárukou, že audit provedený v souladu s výše uvedenými předpisy ve všech případech v účetní závěrce odhalí případnou existující významnou (materiální) nesprávnost. Nesprávnosti mohou vznikat v důsledku podvodů nebo chyb a považují se za významné (materiální), pokud lze reálně předpokládat, že by jednotlivě nebo v souhrnu mohly ovlivnit ekonomická rozhodnutí, která uživatelé účetní závěrky na jejím základě přijmou.

Při provádění auditu v souladu s výše uvedenými předpisy je naší povinností uplatňovat během celého auditu odborný úsudek a zachovávat profesní skepticismus. Dále je naší povinností:

- Identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti účetní závěrky způsobené podvodem nebo chybou, navrhnout a provést auditorské postupy reagující na tato rizika a získat dostatečné a vhodné důkazní informace, abychom na jejich základě mohli vyjádřit výrok. Riziko, že neodhalíme významnou (materiální) nesprávnost, k níž došlo v důsledku podvodu, je větší než riziko neodhalení významné (materiální) nesprávnosti způsobené chybou, protože součástí podvodu mohou být tajné dohody (koluze), falšování, úmyslná opomenutí, nepravdivá prohlášení nebo obcházení vnitřních kontrol.
- Seznámit se s vnitřním kontrolním systémem Organizace relevantním pro audit v takovém rozsahu, abychom mohli navrhnout auditorské postupy vhodné s ohledem na dané okolnosti, nikoli abychom mohli vyjádřit názor na účinnost jejího vnitřního kontrolního systému.
- Posoudit vhodnost použitých účetních metod, přiměřenost provedených účetních odhadů a informace, které v této souvislosti Organizace uvedla v příloze účetní závěrky.
- Posoudit vhodnost použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky a to, zda s ohledem na shromážděné důkazní informace existuje významná (materiální) nejistota vyplývající z událostí nebo podmínek, které mohou významně zpochybnit schopnost Organizace nepřetržitě trvat. Jestliže dojdeme k závěru, že taková významná (materiální) nejistota existuje, je naší povinností upozornit v naší zprávě na informace uvedené v této souvislosti v příloze účetní závěrky, a pokud tyto informace nejsou dostatečné, vyjádřit modifikovaný výrok. Naše závěry týkající se schopnosti Organizace nepřetržitě trvat vycházejí z důkazních informací, které jsme získali do data naší zprávy. Nicméně budoucí události nebo podmínky mohou vést k tomu, že Organizace ztratí schopnost nepřetržitě trvat.



- Vyhodnotit celkovou prezentaci, členění a obsah účetní závěrky, včetně přílohy, a dále to, zda účetní závěrka zobrazuje podkladové transakce a události způsobem, který vede k věrnému zobrazení.

Naší povinností je informovat statutární orgán a dozorčí radu organizace mimo jiné o plánovaném rozsahu a načasování auditu a o významných zjištěních, která jsme v jeho průběhu učinili, včetně zjištěných významných nedostatků ve vnitřním kontrolním systému.



.....
Ing. Ivana Hlaváčková, auditorské oprávnění č.2300
Statutární auditor odpovědný za provedení auditu

Ing. Ivana Hlaváčková Digitálně podepsal
Ing. Ivana Hlaváčková
Datum: 2026.05.19
16:47:48 +02'00'

ACONTIP s.r.o., auditorské oprávnění č. 547
se sídlem Ocelářská 1354/35, 190 00 Praha 9
DIČ: CZ01709585

ROZVAHA pro nevýdělečné organizace

v plném rozsahu
ke dni: 31.12.2025
(v celých tisících Kč)
IČ: 67985921

Dle vyhlášky č. 504/2002 Sb.
Sestaveno dne: 16.4.2026



Právní forma účetní jednotky: veřejná výzkumná instituce

Předmět podnikání účetní jednotky:

Název a sídlo účetní jednotky
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.
Gabčíkova 2362/10
Praha 8
18200

Označení a	AKTIVA b	Číslo řádku c	Stav k prvnímu dni účet. období	Stav k poslednímu dni úč. období
			1	2
A.	Dlouhodobý majetek celkem (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV.)	01	113 899	114 181
A.I.	Dlouhodobý nehmotný majetek celkem (součet A.I.1. až A.I.7.)	02	3 593	3 593
2.	Software	04	3 574	3 574
6.	Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	08	19	19
A.II.	Dlouhodobý hmotný majetek celkem (součet A.II.1. až A.II.10.)	10	153 138	156 244
1.	Pozemky	11	3 131	3 131
2.	Umělecká díla, předměty a sbírky	12	55	55
3.	Stavby	13	110 756	110 756
4.	Hmotné movité věci a jejich soubory	14	37 939	40 525
7.	Drobný dlouhodobý hmotný majetek	17	487	466
9.	Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	19	770	1 311
A.IV.	Oprávy k dlouhodob. majetku celkem (součet A.IV.1 až A.IV.11.)	28	-42 832	-45 656
2.	Oprávy k softwaru	30	-1 412	-1 733
6.	Oprávy ke stavbám	34	-24 058	-25 217
7.	Oprávy k samostatným hmotným movitým věcem a souborům hmotných movitých věcí	35	-16 875	-18 240
10.	Oprávy k drobnému dlouhodobému hmotnému majetku	38	-487	-466
B.	Krátkodobý majetek celkem (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV.)	40	85 501	57 879
B.I.	Zásoby celkem (součet B.I.1. až B.I.9.)	41	15 979	21 505
3.	Nedokončená výroba	44	9 243	14 703
5.	Výrobky	46	6 736	6 802
B.II.	Pohledávky celkem (součet B.II.1. až B.II.19.)	51	46 307	10 621
1.	Odběratelé	52	182	147
4.	Poskytnuté provozní zálohy	55	218	98
6.	Pohledávky za zaměstnanci	57	15	0
17.	Jiné pohledávky	68	2	0
18.	Dohadné účty aktivní	69	45 890	10 376
B.III.	Krátkodobý finanční majetek celkem (součet B.III.1. až B.III.7.)	71	22 042	25 057
1.	Peněžní prostředky v pokladně	72	19	13
3.	Peněžní prostředky na účtech	74	22 023	25 044
B.IV.	Jiná aktiva celkem (součet B.IV.1. až B.IV.2.)	79	1 173	696
1.	Náklady příštích období	80	1 173	620
2.	Příjmy příštích období	81		76
	AKTIVA CELKEM (A. + B.)	82	199 400	172 060

Označení a	PASIVA b	Číslo řádku c	Stav k prvnímu dni účet. období	Stav k poslednímu dni úč. období
			3	4
A.	Vlastní zdroje celkem (A.I. + A.II.)	01	125 879	125 388
A.I.	Jmění celkem (A.I.1. + A.I.2. + A.I.3.)	02	125 771	125 135
1.	Vlastní jmění	03	113 898	114 181
2.	Fondy	04	11 873	10 954
A.II.	Výsledek hospodaření celkem (A.II.1. + A.II.2. + A.II.3.)	06	108	253
1.	Účet výsledku hospodaření	07		253
2.	Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení	08	108	
B.	Cizí zdroje celkem (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV.)	10	73 521	46 672
B.III.	Krátkodobé závazky celkem (součet B.III.1. až B.III.23.)	21	57 542	25 167
1.	Dodavatelé	22	764	993
4.	Ostatní závazky	25	85	44
5.	Zaměstnanci	26	3 171	3 311
6.	Ostatní závazky vůči zaměstnancům	27	81	5
7.	Závazky k institucím sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění	28	2 522	2 863
9.	Ostatní přímé daně	30	353	363
10.	Daň z přidané hodnoty	31	186	213
12.	Závazky ze vztahu k státnímu rozpočtu	33	49 900	17 017
17.	Jiné závazky	38	244	245
22.	Dohadné účty pasivní	43	236	113
B.IV.	Jiná pasiva celkem (součet B.IV.1. až B.IV.2.)	45	15 979	21 505
2.	Výnosy příštích období	47	15 979	21 505
	PASIVA CELKEM (A. + B.)	48	199 400	172 060

Osoba odpovědná za účetnictví (jméno a podpis) Jan Benda  Digitálně podepsal Jan Benda Datum: 2026.04.16 07:11:32 +02'00'	Podpisový záznam statutárního orgánu účetní jednotky nebo podpisový záznam fyzické osoby, která je účetní jednotkou  Digitally signed by doc. Dr. phil. Rudolf Kučera Ph.D. Date: 2026.05.19 16:32:25 +02'00'
Osoba odpovědná za účetní závěrku (jméno a podpis) prof. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.	
Tel.:	Linka:

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY pro nevýdělečné organizace

v plném rozsahu

ke dni: 31.12.2025

(v celých tisících Kč)

IČ: 67985921

Dle vyhlášky č. 504/2002 Sb.

Sestaveno dne: 16.4.2026

Právní forma účetní jednotky: veřejná výzkumná instituce

Předmět podnikání účetní jednotky:

Název a sídlo účetní jednotky

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Gabčíkova 2362/10

Praha 8

18200

Označení a	NÁKLADY b	Číslo řádku c	Činnost		
			hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
A.I.	Spotřebované nákupy a nakupované služby (součet A.I.1. až A.I.6.)	01	22 396		22 396
1.	Spotřeba materiálu, energie a ostatních neskladovaných dodávek	02	3 344		3 344
3.	Opravy a udržování	04	1 056		1 056
4.	Náklady na cestovné	05	2 237		2 237
5.	Náklady na reprezentaci	06	224		224
6.	Ostatní služby	07	15 535		15 535
A.III.	Osobní náklady (součet A.III.10. až A.III.14.)	12	70 587		70 587
10.	Mzdové náklady	13	51 323		51 323
11.	Zákonné sociální pojištění	14	16 686		16 686
13.	Zákonné sociální náklady	16	475		475
14.	Ostatní sociální náklady	17	2 103		2 103
A.IV.	Daně a poplatky (A.IV.15.)	18	16		16
15.	Daně a poplatky	19	16		16
A.V.	Ostatní náklady (součet A.V.16. až A.V.22.)	20	3 312		3 312
16.	Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ostatní pokuty a penále	21	1		1
19.	Kursově ztráty	24	136		136
22.	Jiné ostatní náklady	27	3 175		3 175
A.VI.	Odpisy, prodaný majetek, tvorba a použití rezerv a opravných položek (součet A.VI.23. až A.I.27.)	28	3 131		3 131
23.	Odpisy dlouhodobého majetku	29	3 110		3 110
24.	Prodaný dlouhodobý majetek	30	21		21
	NÁKLADY CELKEM (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV. + A.V. + A.VI. + A.VII. + A.VIII.)	38	99 442		99 442

Označení a	VÝNOSY b	Číslo řádku c	Činnost		
			hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
B.I.	Provozní dotace (B.I.1.)	39	90 142		90 142
1.	Provozní dotace	40	90 142		90 142
B.II.	Přijaté příspěvky (součet B.II.2. až B.II.4.)	41	483		483
3.	Přijaté příspěvky (dary)	43	483		483
B.III.	Tržby za vlastní výkony a za zboží	45	634		634
B.IV.	Ostatní výnosy (součet B.VI.5. až B.VI.10.)	46	8 436		8 436
7.	Výnosové úroky	49	1 360		1 360
8.	Kursově zisky	50	20		20
9.	Zúčtování fondů	51	3 834		3 834
10.	Jiné ostatní výnosy	52	3 222		3 222
	VÝNOSY CELKEM (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV. + B.V.)	59	99 695		99 695



Příloha k účetní závěrce podle § 29 a 30 vyhlášky 504/2002 Sb.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Gabčíkova 2362/10
182 00 Praha 8
IČO: 67985921

Právní forma: veřejná výzkumná instituce

Činnost: Předmětem hlavní činnosti Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i., (dále jen "MÚA") je dohled nad spisovou službou v rámci Akademie věd České republiky, přejímání a zpracování archiválií z pracovišť Akademie věd České republiky (institucionálních fondů) a archiválií vzniklých z činnosti jednotlivých vědců (osobních fondů), poskytování služeb vědecko-informačního charakteru a vědecký výzkum v oblastech teorie archivnictví, pomocných věd historických, zvláště kodikologie, dějin vědeckých institucí a osobností a obecně dějin vědy a vzdělanosti. MÚA dále uskutečňuje vědecký výzkum života a díla T. G. Masaryka v širším kontextu českých a světových dějin, zejména jeho významu pro demokratickou českou státnost a jeho humanitního a mravního odkazu pro společnost, a pečuje o archivní a knihovní fondy Ústavu T. G. Masaryka, o. p. s. Svou činností přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace a vydává vědecké publikace (monografie, edice, soupisy, studie, sborníky a časopisy). Poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy, pořádá pro studenty přednáškové kurzy a cvičení a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery, přijímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. MÚA pořádá vědecká setkání, konference a semináře, včetně mezinárodních, a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.

Datum vzniku: 1. 1. 1953

Datum změny právní formy na veřejnou výzkumnou instituci: 1. 1. 2007

Evidence: Rejstřík veřejných výzkumných institucí vedený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, zřizovací listina č. j. K-568/P/06

Zřizovatel: Česká republika - Akademie věd České republiky
IČO: 60165171
Sídlo: Národní 1009/3, 117 20 Praha 1

Orgány pracoviště:

Statutární orgán: ředitel prof. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.

Rada pracoviště v roce 2025

Předsedkyně: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.



Místopředsedkyně: Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.

Interní členové: PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.
PhDr. Jan Hálek, Ph.D.
PhDr. Martin Klečacký, Ph.D.
PhDr. Jakub Štofanič, Ph.D.

Externí členové: PhDr. Marek Ďurčanský, Ph.D., Ústav dějin Univerzity Karlovy a Archiv Univerzity Karlovy
prof. PhDr. Pavel Kladiwa, Ph.D., Katedra historie Filozofické fakulty Ostravské univerzity
prof. PhDr. Ota Konrád, Ph.D., Katedra německých a rakouských studií Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy
PhDr. Vladimír Urbánek, Ph.D., Oddělení pro kmenologii a intelektuální dějiny raného novověku Filozofického ústavu AV ČR.
PhDr. Ing. Milan Vojáček, Ph.D., Oddělení kontroly výkonu spisové služby, fondů státní správy po roce 1992 a elektronických dokumentů Národního archivu

Tajemnice rady: PhDr. Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D. (do 30. 4. 2025)
PhDr. Nikola Bulková (od 1. 5. 2025)

Dozorčí rada v roce 2025

Předseda: doc. RNDr. Tomáš Kostecký, CSc. Akademická rada AV ČR

Místopředseda: Mgr. Jan Boháček Masarykův ústav a Archiv AV ČR (do 20. 10. 2025)
Místopředsedkyně: PhDr. Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D. (od 21. 10. 2025)

Členové: doc. Mgr. Libuše Heczková, Ph.D. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc. Archeologický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR

Tajemník: Mgr. Martin Klement, Ph.D., Masarykův ústav a Archiv AV ČR (do 30. 4. 2025)
Tajemnice: PhDr. Nikola Bulková (od 1. 5. 2025)

Rozvahový den: **31. 12. 2025**
Datum sestavení přílohy: **16. 4. 2026**
Účetní období: **kalendářní rok**

1. Použité obecné účetní zásady a použité účetní metody, odchylky od těchto metod

Účetní závěrka je sestavena v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen „zákon“) a s vyhláškou č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví (dále jen „vyhláška“). Při vedení účetnictví jsou používány účetní metody podle § 32 - § 42b vyhlášky. Účetní jednotka se ve vykazovaném období nijak neodchýlila od účetních metod podle § 7 odst. 5) zákona.

V účtovém rozvrhu si účetní jednotka stanoví uspořádání a obsah analytických účtů v rámci účtových skupin směrné účtové osnovy. Některé účty jsou stanoveny zřizovatelem.

Účetní agendy za účetní období 2025 byly zpracovány v ekonomickém informačním systému EIS JASU CS Enterprise od společnosti MÚZO Praha s. r. o. a personální a mzdová agenda byla zpracována v programu OKbase od společnosti OKsystem a.s.



Centrální zálohování dat za účetní období 2019 a starší je zajištěno na základě servisní smlouvy uzavřené se Střediskem společných činností AV ČR, v. v. i. Zálohování dat od roku 2020 je zajištěno na uložištních účetní jednotky. Účetní doklady v tištěné podobě jsou uloženy v archivu dokumentace THS v souladu se zákonem o účetnictví v objektu sídla účetní jednotky.

1.1. Způsob oceňování majetku a závazků

Veškerý majetek a závazky jsou oceňovány v souladu se zákonem a vyhláškou. Za dlouhodobý hmotný majetek považuje účetní jednotka majetek s dobou použitelnosti delší než 1 rok v ocenění 40 000,00 Kč a více. Za dlouhodobý nehmotný majetek považuje účetní jednotka majetek s dobou použitelnosti delší než 1 rok v ocenění 60 000,00 Kč a více. Od roku 2021 zvýšení limitu u DHM na 80 000 Kč.

1.2. Způsob stanovení úprav hodnot majetku (odpisy, opravné položky)

Účetní jednotka stanovuje pro veškerý odepisovaný majetek odpisový plán, který v průběhu doby používání majetku aktualizuje. Odpisy jsou stanoveny jako rovnoměrné.

1.3. Způsob uplatnění při přepočtu údajů v cizích měnách na českou měnu

Účetní jednotka používá pro přepočet cizí měny na českou měnu denní kurz vyhlášený Českou národní bankou. U bankovních účtů a pokladny vedených v EUR provádí účetní jednotka ke dni účetní závěrky přepočet na českou měnu kurzem České národní banky ke dni 31. 12. 2025. Ke dni účetní závěrky jsou vyčísleny kurzové rozdíly i u neuhrazených pohledávek a závazků. Toto platí také pro účet Paypal. Zůstatky v cizí měně jsou ke dni účetní závěrky přepočteny kurzem České národní banky ke dni 31. 12. 2025.

2. Položky dlouhodobého majetku

Položka v tis. Kč	Pořizovací cena		Oprávký		Zůstatková cena		Přírůstek 2025 majetku	Úbytek 2025 úbytek
	1. 1. 2025	31. 12. 2025	1. 1. 2025	31. 12. 2025	1. 1. 2025	31. 12. 2025		
Software	3 574	3 574	1 412	1 733	2 162	1 841	0	0
Budovy, Stavby	110 757	110 756	24 057	25 218	86 700	85 539	0	0
SMV stroje, přístroje, zařízení	4 690	5 116	1 732	1 977	2 958	3 139	426	0
SMV výpočetní technika	13 562	15 895	8 079	8 938	5 483	6 957	2 446	114
SMV dopravní prostředky	469	469	469	469	0	0	0	0
SMV inventář	19 217	19 044	6 596	6 855	12 621	12 189	0	173
Drobný dlouhodobý hmotný majetek (do 2002)	487	466	487	466	0	0	0	21
Pozemky	3 131	3 131	0	0	3 131	3 131	0	0
Umělecká díla	55	55	0	0	55	55	0	0
Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	19	19	0	0	19	19	0	0
Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	770	1 312	0	0	770	1 311	3 415	2 873
Celkem	156 731	159 837	42 832	45 656	113 899	114 181	6 287	3 181

Účetní jednotka v účetním období 2025 netvořila opravné položky ani neevidovala opravné položky vytvořené v předchozích obdobích.

3. Celková odměna přijatá auditorem za povinný audit roční účetní závěrky za účetní období 2025: **90 000,00 Kč + DPH.**



4. Účetní jednotka nemá k 31. 12. 2025 splatné dluhy pojistného na české sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, ani pojistného na české veřejné zdravotní pojištění, ani neevduje splatné daňové nedoplatky v rámci českého systému daní a pojištění. Závazky vzniklé zaúčtováním mezd za prosinec 2025 byly řádně uhrazeny v lednu 2026.

5. Výsledek hospodaření je celý dosažený v hlavní činnosti a je ve výši **252 711,92 Kč**.

6. Účetní jednotce za rok 2025 nevznikla povinnost k dani z příjmu.

7. Průměrný přepočtený počet zaměstnanců a osobní náklady

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců: **72,30**

Mzdové náklady	47 399 107,00
DPČ, DPP	3 527 379,00
Náhrady DPN	152 852,00
Zákonné sociální pojištění	16 685 529,00
Zákonné sociální náklady	475 371,00
Ostatní sociální náklady	2 103 240 ,40
Celkem	70 343 478,40

8. Odměny členům Rady pracoviště: **135 600,00 Kč**
Odměny členům Dozorčí rady: **108 000,00 Kč**

9. Vedení účetní jednotky není známo, že by některý z členů řídicích, kontrolních nebo jiných orgánů účetní jednotky nebo jejich rodinný příslušník měl účast v osobách, s nimiž účetní jednotka uzavřela za vykazované období obchodní smlouvy nebo jiné smluvní vztahy.

10. Při zjišťování základu daně z příjmů právnických osob vychází účetní jednotka z výsledku hospodaření, který upravuje v souladu se zněním zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Účetní jednotka uplatňuje v souladu § 20 odst. 7) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, položku snižující základ daně pro veřejně prospěšné poplatníky. Úspora na dani za rok 2024, tj. částka 79 040 Kč (19 % z částky 416 000 Kč, o kterou byl snížen základ daně podle § 20 odst. 7)), byla použita v souladu s ustanoveními zákona o daních z příjmů.

11. Dotace přijaté v roce 2025

Dotace na provoz

AV dotace od zřizovatele na RVO	34 529 000,00
AV dotace na činnost	21 916 415,00
GAČR	11 474 659,16
Ostatní tuzemské resorty	11 591 993,06
Evropská komise	10 629 818,39
Celkem	90 141 885,61

Dotace na pořízení dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku: prostředky přijaté od zřizovatele AV: **3 461 475,00 Kč**.

12. Výsledek hospodaření za rok 2024, zisk ve **výši 108 467,34 Kč**, byl převeden do rezervního fondu.

13. Významné položky z rozvahy a výkazu zisku a ztráty



Dohadné účty aktivní

DOHAD-tržba za popl.Díla 30 000 SSC 500	40 500,00
podíl na zisku NLN 2025 DOHAD	30 000,00
Čerpání EHRI-3 2020 doh.pol. přímé	24 510,00
Čerpání EHRI-3 2020 doh.pol. nepřímé	6 127,50
Čerpání EHRI-3 2021 DOHAD nároku na dotaci - přímé	363 947,00
Čerpání EHRI-3 2021 DOHAD nároku na dotaci-nepřímé	90 986,75
DOHAD nárok na dotaci EHRI-3 Frankl přímé 2022	579 362,82
DOHAD nárok na dotaci EHRI-3 Frankl nepřímé 2022	144 840,70
DOHAD dotace EHRI-3 2023 přímé	336 664,43
DOHAD dotace EHRI-3 2023 nepřímé	84 166,10
DOHAD dotace EHRI-3 2024	1 045 488,24
DOHAD dotace EHRI-3 2024	248 404,30
DOHAD nároku na dotaci EHRI-IP 2024	115 600,88
EHRI-3 DOHAD na příjem z dotace - přímé	1 104 558,95
EHRI-3 DOHAD na příjem z dotace - nepřímé	276 139,74
DOHAD nároku na dotaci EHRI-IP 2025	1 651 968,99
DOHAD nároku na dotaci za 2025 Visegrad	32 097,72
DOHAD nároku na dotaci za 2025 OP JAK	4 201 116,46
	10 376 480,58

Fondy

Sociální fond	70 816,52
Rezervní fond	5 774 502,25
Fond účelově určených prostředků	4 282 885,71
Fond reprodukce majetku	825 716,75
Celkem	10 953 921,23

Ve fondu účelově určených prostředků jsou prostředky dotací, které nebyly v účetním období efektivně spotřebovány, a v souladu s podmínkami poskytovatele a platné legislativy mohou být spotřebovány v následujících obdobích (maximálně 5 % objemu prostředků přijatých v daném účetním období).

Novější projekty některých poskytovatelů odstraňují limit možnosti převodu prostředků do dalších let, není povoleno pouze 5 %, ale v podstatě je možná jakákoliv částka. Takové prostředky jsou účtovány jako přijatá záloha na dotaci (viz Závazky ve vztahu k SR).

Náklady příštích období

Licence Cisco 2026-2027	95 764,83
Pojištění odpovědnosti zaměstnavatele 1Q/2026 (Kooperativa)	61 624,00
Hroby Roubalík,Zubatý,2x beze jména	11 542,60
Eset 150 LICENCÍ 2026	50 350,00
pojištění majetku a odpovědnosti 2026	157 911,00
záruka na IBM Storage Networking SAN 2027	53 186,23
záruka na 3x server Lenovo 2026	75 020,00
licence Cisco Firepower 1.1.-6.7.2026	10 328,00
překladač DeepL 1.1.-25.9.2026	17 614,16
Drobné nákupy pod 10 000 Kč časově rozlišené na roky 2026 až 2035	86 852,14
Celkem	620 192,96



Závazky ve vztahu k SR

Položka obsahuje jednak závazky z titulu povinnosti vrátit nespotřebované prostředky dotací nad rámec možnosti jejich převodu do fondu účelově určených prostředků, jednak přijaté zálohy na dotaci.

Přijatá záloha na dotaci EHRI-3 <i>European Holocaust Research Infrastructure</i>	3 310 822,57
Nespotřebované prostředky dotací použitelné v dalších letech	13 705 928,40
Celkem	17 016 750,97

Prostředky dotací z Evropské komise budou v souladu s platnou legislativou a s podmínkami poskytovatele účtovány po celou dobu trvání projektu jako přijatá záloha na dotaci. Přijatá záloha na dotaci se bude postupně zvyšovat o další prostředky, které budou od poskytovatele postupně přicházet. Ke každému datu účetní závěrky po dobu trvání projektu bude účtována dohadná položka aktivní proti výnosům z dotace ve výši nákladů vyčerpaných v daném účetním období.

Dohadné účty pasivní

DOHAD plyn 2025	57 502,70
DOHAD - prodané knihy od UTGM v roce 2025	55 000,00
Celkem	112 502,70

14. Použití dotace RVO

Použití dotace RVO (včetně tvorby a čerpání FÚUP):	
1. osobní náklady	33 466 836,50
2. výdaje na DHM a DNM	1 365 000,00
3. další provozní náklady	2 429 003,99
4. náklady na služby	1 685 944,24
5. doplňkové náklady	265 000,00
	39 211 784,73

Účetní jednotka eviduje dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek, který v souladu s platnou legislativou nevykazuje v rozvaze, v celkové výši 11 957 737,92 Kč.

15. Události, které nastaly po datu účetní závěrky

Po datu účetní závěrky nenastaly významné události.

Datum sestavení 16. 4. 2026

Sestavil: Jan Benda



Digitálně podepsal Jan Benda
Datum: 2026.04.16 13:54:00
+02'00'

Statutární orgán: prof. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.



Digitally signed by doc.
Dr. phil. Rudolf Kučera
Ph.D.
Date: 2026.05.19
16:31:40 +02'00'